

การพัฒนารูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว

ปริญญานิพนธ์
ของ
เสาวลักษณ์ พันธบุตร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย

พฤษภาคม 2559

การพัฒนารูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว

ปริญญานิพนธ์
ของ
เสาวลักษณ์ พันธบุตร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย

พฤษภาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนารูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย

พฤษภาคม 2559

เสาวลักษณ์ พันธบุตร. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT

กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว. ปรินญาณินพนธ์ ศป.ด. (ศิลปวัฒนธรรมวิจัย).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาปรินญาณินพนธ์ :

รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ, รองศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย,

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมภพ รอดอัมพร.

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT แก่ชุมชน 2) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับชุมชน โดยคำนึงถึงความต้องการและความเหมาะสมกับสภาพของชุมชน 3) เพื่อศึกษาทัศนะ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้และการให้บริการ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริการชุมชน 2) ออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ประเมินผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีกลุ่มตัวอย่างเป็นครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามความต้องการ เพื่อใช้ในการออกแบบชุดกิจกรรม แบบประเมินผลการใช้ชุดกิจกรรม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT พบว่ารูปแบบการให้บริการชุมชนต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ ทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และรูปแบบการจัดกิจกรรม ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการด้วย IT การแบ่งกลุ่มผู้เรียน สื่อและตัวอย่างที่ใช้ในกิจกรรม ความพร้อมด้านเวลา และการซักถามได้ทุกครั้งเมื่อมีข้อสงสัย

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว พบว่า ครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ มีความต้องการเรียนรู้เพื่อเพิ่มความเข้าใจและทักษะในการสร้างสรรค์สื่อเพื่อการเรียนการสอน ในรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 89 โดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ประกอบด้วยการจัดลำดับข้อมูลเพื่อจัดทำสื่อการสอน การทำสตอรี่บอร์ด การสร้างสรรค์สื่อด้วยโปรแกรม PowerPoint และการสร้างสรรค์สื่อด้วยการใช้โปรแกรม Photoshop

ผลการศึกษาทัศนะ ความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้และการให้บริการ พบว่ามีระดับความพึงพอใจในระดับมาก โดยครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมให้มีการจัดแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยๆ ในทุกชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากแต่ละคนมีความรู้พื้นฐานที่แตกต่างกัน

DEVELOPMENT OF AN INFORMATION TECHNOLOGY MODEL FOR ART
AND CULTURE: A CASE STUDY IN SA KAEO

AN ABSTRACT
BY
SAOWALUCK PHANTHABUTR

Presented in partial fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Arts degree in Arts and Culture Research
At Srinakharinwirot University
May 2016

Saowaluck Phanthabutr. (2016). *Development of an Information Technology Model for Art and Culture: A Case Study in Sa Kaeo*. Dissertation, D.A. (Arts and Culture Research). Bangkok: Graduate School Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof.Prit Supasetsiri, Assoc. Prof. Amnard Yensabai, Asst. Prof. Somphop Rodamporn, PhD.

The study aims to study a model of academic IT services provision for the community; to develop an instructional package for the community, with focus on the community's needs and particular conditions; and to study the service users' satisfaction with the instructional package and service provision. It is conducted in four steps: studying the information related to services for the community; designing the instructional package; trying it out: and evaluating it. The study sample was teachers at Ban Wang Mai School, Wang Somboon District, Sa Kaeo. The research instruments consisted of questionnaires on teachers' needs analysis, which were used to design the instructional package, and an evaluation form for the instructional package use. The data were analyzed using mean and percentages.

The research revealed the following;

Considering the model of academic IT service provision for the community, the model was considered to correspond to the community's need, in both terms of content and activity patterns.

The teachers disclosed that they would like to learn about the instructional package, so as to increase their understanding and practice their skills in making instructional materials, at workshops, at the rate of 89%. The instructional package should include information for making instructional materials, storyboards, teaching materials on PowerPoint and Photoshop.

Regarding the study of satisfaction with the instructional package and academic service provision, it was found that satisfaction was high, with the additional comment by the teachers that learners should be subdivided into smaller groups in all activities due to their different background knowledge.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้สำเร็จได้เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ คณบดีวิทยาลัยนวัตกรรม และรองอธิการบดีฝ่ายวิเทศน์ และอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ของผู้วิจัย รองศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย คณบดีโพธิวิซชาลัย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมภาพ รอดอัมพร ผู้อำนวยการสำนักคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ทุกท่านได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำต่างๆ ในการจัดทำงานวิจัยฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วง ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียน และอาจารย์โรงเรียนบ้านวังใหม่ จังหวัดสระแก้ว ทุกๆ ท่าน ขอขอบคุณนายกเทศมนตรี อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่องานวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนๆ อาจารย์ และครอบครัว ทุกๆ คน ที่ให้กำลังใจ และ สนับสนุนผู้วิจัยทุกๆ ด้านเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการศึกษา

เสาวลักษณ์ พันธบุตร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
คำถามการวิจัย	8
ความมุ่งหมายของการวิจัย	8
ความสำคัญของการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย	8
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
ความรู้เกี่ยวกับการบริการชุมชน	11
บทบาทของมหาวิทยาลัยกับการบริการชุมชน	25
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้	28
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดสระแก้ว	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	58
3 วิธีดำเนินการวิจัย	61
ขั้นตอนที่ 1	63
ขั้นตอนที่ 2	65
ขั้นตอนที่ 3	67
ขั้นตอนที่ 4	68
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	69
ผลการศึกษารูปแบบการให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT	69
ผลการศึกษาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ที่ตรงตามความ ต้องการและเหมาะสมกับสภาพของชุมชน	73
ผลการศึกษาทัศนะ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรม ด้วย IT	78

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	84
สรุปผลการวิจัย	85
อภิปรายผลการวิจัย	88
ข้อเสนอแนะ	89
บรรณานุกรม	90
ภาคผนวก	95
ภาคผนวก ก	96
ภาคผนวก ข	100
ภาคผนวก ค	110
ภาคผนวก ง	117
ประวัติย่อผู้วิจัย	125

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรจำแนกตามเพศเป็นรายอำเภอ ปี พ.ศ.2557	49
2 แสดงการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดสระแก้ว	50
3 งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรตามแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2553-2556	54
4 จำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านวังใหม่ ปีการศึกษา 2556	57
5 จำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านวังใหม่ ปีการศึกษา 2558	58
6 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1	63
7 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 3	67
8 ความต้องการรูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ครั้งที่ 1	71
9 ความต้องการรูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ครั้งที่ 2	72
10 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อรูปแบบการให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT	73
11 ผลการสำรวจความต้องการรับบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ครั้งที่ 1 ..	73
12 ผลการสำรวจความต้องการรับบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ครั้งที่ 2 ..	74
13 เนื้อหาสาระของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โปรแกรม Photoshop และ PowerPoint ...	75
14 ผลการสังเกตพฤติกรรมระหว่างให้การอบรม (รายบุคคล)	77
15 แสดงผลการประเมินทักษะ ความพึงพอใจ ครั้งที่ 1	78
16 แสดงผลการประเมินทักษะ ความพึงพอใจ ครั้งที่ 2	81
17 แสดงผลการศึกษาทักษะความพึงพอใจผู้ใช้บริการวิชาการต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้และการให้บริการของครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว	87

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนที่จังหวัดสระแก้ว	10
2 ขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT : กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว	47
3 รูปแบบการบริการชุมชน	62
4 รูปแบบการบริการชุมชน	70

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

คำว่า “การบริการวิชาการแก่สังคม เป็นคำที่ใช้ในพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม 2527” (ชูชีพ พุทธประเสริฐ. 2534: 19) หรืออาจใช้คำว่า การบริการวิชาการแก่ชุมชน หรือการบริการชุมชน ซึ่งในอดีต “พบว่าจุดมุ่งหมายสำคัญของการบริการชุมชนก็คือ การพัฒนาอาชีพ การให้การศึกษาทั่วไป การบำเพ็ญประโยชน์ ความเข้าใจสังคม การรับรู้วัฒนธรรม ความหมายอื่นๆ เช่น เป็นงานหรือการจัดบริการใดๆ ที่จัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์ที่จะนำไปปรับปรุงสภาพของชุมชนให้ดีขึ้น (สถิติ กองคำ. 2526: 4) หรือการให้บริการใดๆ ก็ตามที่จะทำให้สังคมได้รับประโยชน์จากบริการนั้นๆ โดยประโยชน์ที่สังคมจะได้รับดังกล่าวจะนำไปสู่การปรับปรุงของสังคมให้ดีขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของสังคมต่อไปในอนาคต (จรูญวรรณ มาหมั่น. 2526: 8)

ปัจจุบัน การบริการวิชาการชุมชนจากสถาบันอุดมศึกษาสู่ชุมชนอันเป็นพันธกิจที่สำคัญของทุกมหาวิทยาลัย นอกเหนือจากพันธกิจหลักด้านอื่นๆ อีกสามด้าน คือ พันธกิจด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย และด้านทำนุบำรุงวัฒนธรรมและศิลปะ โดยสถาบันอุดมศึกษาต่างมีหน้าที่ในการบริการวิชาการแก่ชุมชน โดยเน้นเรื่องการส่งเสริมและเปิดโอกาสด้านการศึกษาให้กับประชาชนที่อยู่นอกระบบการจัดการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มความเสมอภาคทางการศึกษา ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น โดยกิจกรรมที่จัดอาจเป็นกิจกรรมเพื่อการเผยแพร่งานด้านวิชาการ กิจกรรมส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น โดยนำสมรรถนะหลักหรือความสามารถหลัก (core competency) ไปสู่การทำงานร่วมกับชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน ภายใต้ความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งตรงกับ Thompson and Fogel (1976: 33) ได้กล่าวว่า “สถาบันอุดมศึกษาในรูปแบบใหม่ ควรมีรูปแบบที่เน้นการสอนเพื่อพัฒนา โดยเน้นความต้องการของสังคมเป็นหลัก” ด้วยวิธีการสำรวจความต้องการของชุมชนก่อน ซึ่งสอดคล้องกับของ ชูชีพ พุทธประเสริฐ (2534: 168) จากผลการวิจัยเรื่อง ศึกษารูปแบบของการบริการวิชาการแก่สังคมของวิทยาลัยครูภาคเหนือ พบว่า จะต้องเน้นการบริการตามความต้องการของท้องถิ่นคือ ด้านเศรษฐกิจและการอาชีพ การเกษตรกรรม และการศึกษา ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระของประชาชน พัฒนาศักยภาพในท้องถิ่นด้านการเกษตรกรรม เกษตรอุตสาหกรรม และการบริการ ส่งเสริมให้ประชาชนนำความรู้และทักษะไปใช้ในการพัฒนาผลผลิต และเป็นบริการเพื่อการพัฒนาคุณภาพของประชาชน... ซึ่งสอดคล้องกับ ชญานันท์ พรหมเกทย์. (2555: 114-115) ผลการวิจัยด้านหลักสูตรและกิจกรรมการฝึกอบรมในโครงการบริการวิชาการ “ครัวไทยสู่ครัวโลก” พบว่า ควรมีการสำรวจความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม การจัดหลักสูตรควรคำนึงถึงคุณสมบัติของผู้เข้ารับการฝึกอบรม สถานที่ วิทยาการ อุปกรณ์ งบประมาณและวัตถุดิบที่มีในประเทศที่ดำเนินกิจกรรมเป็นหลัก... นอกจากนี้ควรมีการ

สร้างเครือข่าย การกำหนดเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว และการประเมินผลการดำเนินงานทุกครั้งให้ชัดเจน เพื่อให้การบริการวิชาการชุมชนเป็นไปอย่างยั่งยืน และต้องนำองค์ความรู้หรือผลการดำเนินงานจากการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนมาบูรณาการกับการเรียนการสอนและงานวิจัยได้ เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาเล็งเห็นถึงผลที่ได้จากประสบการณ์ในการบริการวิชาการแก่ชุมชนสามารถนำมาช่วยในการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามความต้องการของสังคมได้เป็นอย่างดี โดยความสัมพันธ์ระหว่างงานสอน งานวิจัย และงานบริการวิชาการแก่สังคมนั้น ชูชีพ พุทธประเสริฐ (2534: 17) ได้อธิบายไว้ว่า “1. ระหว่างงานสอนกับงานวิจัย บุคลากรด้านการสอนก็สามารถสนับสนุนงานวิจัย ในขณะเดียวกัน งานวิจัยก็เป็นการสนับสนุนวิชาการหรืองานสอนด้วย 2. ระหว่างงานวิจัยกับงานบริการวิชาการแก่สังคม จะพบว่างานบริการวิชาการก็จะเกี่ยวข้องกันกับปัญหาและความต้องการของสังคม ในขณะที่งานวิจัยเป็นการสนับสนุนให้บริการความรู้ทางวิชาการที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสังคม และ 3. ระหว่างงานสอนกับงานบริการวิชาการแก่สังคม งานสอนก็มีส่วนในการให้ความจริงเกี่ยวกับสภาพชนบท ในขณะที่งานบริการวิชาการแก่สังคมก็สนับสนุนวิชาการและความรู้ให้กับงานสอนเช่นเดียวกัน” ซึ่งพันธกิจดังกล่าวถูกกำหนดเป็นตัวชี้วัดของทุกสถาบันอุดมศึกษา ตามแนวการประเมินคุณภาพการศึกษาในปัจจุบัน

นอกจากนี้การบริการวิชาการชุมชน เป็นกระบวนการที่สำคัญที่เปิดโอกาสให้บุคลากรของมหาวิทยาลัย รวมทั้งนิสิต นักศึกษาในมหาวิทยาลัยมีหน้าที่รับผิดชอบร่วมกัน ได้เรียนรู้การทำงาน และสร้างความสัมพันธ์ร่วมกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ Leo (1976: 78) ที่นำเสนอประเด็นการสร้างความสัมพันธ์ร่วมกับชุมชน ไว้ดังนี้ 1. มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างการพัฒนามนุษย์และการพัฒนาชุมชน 2. การวางแผนร่วมกันและการให้บริการแก่ประชาชน เป็นพื้นฐานของความอยู่รอดของชุมชน 3. สถาบันมีหน้าที่ปรับปรุงคุณภาพชีวิตในชุมชน และเผยแพร่ความเจริญและสวัสดิการของชุมชน 4. การใช้ทรัพยากรร่วมกันของสถาบันและชุมชน คือ เป้าหมายของผลสำเร็จ และ 5. การให้บริการของสถาบันที่ตรงกับความต้องการของชุมชน จะช่วยพิสูจน์บทบาทของอุดมศึกษาในห้องถิ่นได้” ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาต้องนำองค์ความรู้ที่องค์กรมีความชำนาญ สู่กระบวนการถ่ายทอด ด้วยทักษะด้านการพูด การเขียน การนำเสนอ และทักษะการใช้เทคโนโลยี ซึ่งทักษะที่กล่าวมานี้ในปัจจุบันเป็นทักษะที่สำคัญในการพัฒนาความรู้ความสามารถและการเรียนรู้ของบุคลากร และนิสิต นักศึกษา ในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ชุมชนให้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และการออกไปร่วมกับชุมชนนั้นถือเป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการดำเนินการบริการวิชาการแก่ชุมชน ที่สำคัญประการหนึ่งคือ “การนำนักศึกษาร่วมออกพื้นที่ให้บริการวิชาการกับอาจารย์ เป็นเทคนิคการบูรณาการที่ทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง” ดังที่ วิรุณ ตั้งเจริญ (2550: 93) ได้กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพนิสิตสู่ชุมชน ไว้ดังนี้ “โดยภาพรวมนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาประสบการณ์ พัฒนาจิตสำนึกสาธารณะ ด้วยการลงไปสู่ชุมชนอย่างเข้มแข็ง ทั้งในระดับคณะ ภาควิชา สาขาวิชา รายวิชา ชมรมต่าง ๆ กิจกรรมหลักของฝ่ายพัฒนาศักยภาพนิสิต รวมทั้งการบริการวิชาการแก่สังคมของ “โครงการบริการวิชาการแก่สังคมเชิงบูรณาการ” ที่มี

ประสิทธิภาพเกือบทุกโครงการมีนิสิตจำนวนมากเข้าไปเกี่ยวข้อง เข้าไปสู่ชุมชนอย่างดียิ่ง.... ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานการเรียนการสอนที่เน้นการบริการสังคม ปาฐกถา ประเสริฐสังข์ และ ประสาท เนืองเฉลิม (อ้างถึง Butin. 2010; Iversion and James. 2010) ไว้ดังนี้

การเรียนการสอนที่จะช่วยให้เข้าใจความเป็นมนุษย์ได้ดียิ่งขึ้นและได้รับการนำมาปฏิบัติแล้วยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อตัวผู้เรียน ก็คือ การเรียนการสอนที่เน้นการบริการสังคม (Service Learning) เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองในด้านการให้บริการทั้งวิชาการและวิชาชีพร่วมกับวิชาคน สามารถนำองค์ความรู้จากประสบการณ์ในการบริการสังคมมาพัฒนาตนเองซึ่งอาศัยแนวคิดจากการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ผู้เรียนได้สะท้อนแนวคิด เจตนารมณ์จากการเข้าร่วมในการจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการสังคมทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตย (Democratic life) มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม มีความรับผิดชอบต่อสังคม มองเห็นว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และแสดงออกด้วยการทำกิจกรรมบริการชุมชน (Community service) เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาของสังคมในฐานะที่ตนเองเป็นสมาชิกอยู่ในชุมชน

โดยกิจกรรมบริการวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา สามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การให้บริการโดยการฝึกอบรม การบริการทางการแพทย์ การให้บริการวิเคราะห์ทดสอบ การให้บริการเพื่อรับรองคุณภาพ การให้บริการห้องปฏิบัติการ การให้บริการที่ปรึกษา การให้บริการศึกษาวิจัย วางระบบและการให้บริการพัฒนาทั้งระบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งรูปแบบการให้บริการวิชาการขึ้นอยู่กับความรู้ที่จะถ่ายทอด กลุ่มเป้าหมาย ความต้องการผลสำเร็จ สำหรับการบริการวิชาการแก่สังคมที่ไม่ต้องลงทุนมาก สามารถทำได้โดยการรวมกลุ่มอาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ เพื่อให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ได้แก่ การฝึกอบรม การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ การให้คำปรึกษา วิเคราะห์ตัวอย่างและการวิจัยเพื่อแก้ปัญหา การจัดนิทรรศการและการแสดง เป็นต้น (สุชาติ ชินะจิตร. 2540: 274-277)

สำหรับบทบาทของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งตระหนักมาโดยตลอดถึงความสำคัญของชุมชนและสังคม ตระหนักถึงบุญคุณที่สังคมมีต่อมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยพึงปฏิบัติหน้าที่อย่างรู้สำนึกในบุญคุณนั้น มหาวิทยาลัยจึงได้ผลักดันอย่างจริงจัง จริงใจ และเข้มแข็งในการดำเนินงานเกี่ยวกับบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม และได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากนิสิต บุคลากร คณาจารย์ ผู้บริหาร ตลอดจนประชาชนทั่วไปในการปฏิบัติภารกิจด้านต่างๆ จำนวนมาก ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานที่กระทำด้วยจิตวิญญาณโดยการใช้ปัญญาเป็นเครื่องมือหลักมากกว่าการทำเพราะเป็นภาระหน้าที่ ด้วยหลักคิดสำคัญดังกล่าวจึงทำให้งานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีความโดดเด่น ได้รับการยอมรับจากสำนักงานประมาณ ได้รับการยอมรับจากการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยศูนย์บริการวิชาการแก่ชุมชน ในฐานะหน่วยงานที่ดูแลพันธกิจหลักนี้ มุ่งยกระดับ เพิ่มพูนความรู้กระจายโอกาส และส่งเสริมการศึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ท้องถิ่น ประชาชน ทั้งในเมืองและ

ชนบท ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด "หนึ่งจังหวัดหนึ่งมหาวิทยาลัย" เพื่อนำมา "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาแปรสู่ภาคปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม มหาวิทยาลัยจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและชนบทในแต่ละจังหวัด ซึ่งเป็นการบูรณาการการทำงานร่วมกับชุมชนและภาคีต่างๆ เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ในพื้นที่จังหวัดสระแก้วและจังหวัดนครนายก ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษา จากเอกสารประกอบการสัมมนา โครงการสัมมนาบริการวิชาการแก่ชุมชนสู่ภารกิจเพื่อสนับสนุนการปฏิรูปประเทศไทย พ.ศ. 2553 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2553 (2553: 3) ในหัวข้อเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมอุดมศึกษาร่วมสร้างประเทศไทยน่าอยู่” ที่กำหนดยุทธศาสตร์ในประเด็นเรื่อง “หนึ่งมหาวิทยาลัยหนึ่งจังหวัด” โดยสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งทุกประเภทมีภารกิจร่วมรับผิดชอบกับองค์กรพัฒนาในการสร้างพื้นที่ระดับจังหวัดให้ทุกพื้นที่ที่น่าอยู่สำหรับประชาชนในพื้นที่นั้นๆ ที่ครอบคลุมทุกมิติ

“มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีพันธกิจต่อสังคมในการจัดการศึกษาและให้บริการทางวิชาการ รวมทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับสังคมในการสืบสานและสร้างเสริมภูมิปัญญาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยยึดหลักจริยธรรมทางวิชาการ และหลักการให้การศึกษแก่ประชาชน” รวมทั้งมหาวิทยาลัยฯ เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริการวิชาการแก่ชุมชน โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการสร้างแนวรุกไว้ 3 ด้าน ตั้งแต่ปี 2546 และหนึ่งในนั้นคือแนวรุกด้านการบริการวิชาการแก่สังคมและชุมชน

วิรุณ ตั้งเจริญ (2550: 50-51) ได้กล่าวถึงการบริการวิชาการชุมชน ไว้ดังนี้

กำหนดยุทธศาสตร์และกระบวนการในการบริการวิชาการแก่สังคมที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและหน่วยงาน การบริการวิชาการแก่สังคมในระดับมหาวิทยาลัย ต้องกำหนดทั้งมิติกว้างและลึกอย่างครอบคลุมให้กระบวนการต่างๆ มีลักษณะเชื่อมโยงและบูรณาการให้มีพลังร่วมทั้งระบบ การบริการวิชาการบนพื้นฐานของพื้นที่และบริบทต่างๆ มหาวิทยาลัยที่เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ ผู้เข้าไปร่วมพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์เชิงวิชาการ (Academic Interaction)

แนวคิดในการพัฒนาแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์หลัก (SSAP) ในด้านการพัฒนางานบริการวิชาการเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน (1 จังหวัด 1 มหาวิทยาลัย) (โครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน. 2547-2554: หน้า15-16)

1. งานบริการวิชาการชุมชนและสังคมของมหาวิทยาลัย ไม่ใช่งานบริการวิชาการในลักษณะที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้หยิบยื่นให้ชุมชนและสังคม ในความเป็นจริงแล้วในชุมชนและสังคมมีความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือปราชญ์ชาวบ้าน ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนและสังคมจึงมีลักษณะการเรียนรู้ร่วมกัน

2. งานบริการวิชาการชุมชนและสังคมเป็นพันธกิจประการหนึ่งของทุกมหาวิทยาลัย จึงถือว่าสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องมีหน้าที่ในการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม ในปัจจุบันแต่ละ

มหาวิทยาลัยได้ให้บริการวิชาการแก่ชุมชนในลักษณะต่างคนต่างทำตามศักยภาพ และไม่ได้ทุ่มเทให้กับชุมชนและสังคมนั้นๆ เท่าที่ควร การผลักดันแนวคิด “หนึ่งจังหวัดหนึ่งมหาวิทยาลัย” เพื่อนำมา “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาแปรสู่ภาคปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยให้ทุกมหาวิทยาลัยได้มีบทบาทในการร่วมพัฒนาสังคมประเทศชาติ ในฐานะที่มหาวิทยาลัยเป็นที่รวมของบุคคลระดับสมองของประเทศควรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ และเป็นการทำงานเชิงรุกหรือเป็นองค์กรที่เป็นผู้นำในการพัฒนาสังคม การที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจะกำหนดขอบเขตในการพัฒนาชุมชน/สังคม เพียงหนึ่งจังหวัด โดยระดมสรรพกำลังจากทุกหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย และทุ่มเทการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง จึงมีความเป็นไปได้สูงในทางปฏิบัติ และสามารถพัฒนาเป็นต้นแบบเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ นำไปประยุกต์ใช้ในจังหวัดอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสมต่อไป

3. ใช้สมรรถนะหรือความสามารถหลัก (Core Competency) ของมหาวิทยาลัยที่โดดเด่นด้านการทำงานร่วมกับชุมชนด้วยการระดมสรรพกำลังและทรัพยากรจากทุกภาคส่วนเป็นการบูรณาการการทำงานร่วมกับชุมชนและภาคีต่างๆ ได้แก่ ภาคีภาควิชาการ ภาคีภาคราชการ ภาคีภาคประชาสังคมและสื่อ ภาคีภาคเอกชน และภาคีภาคประชาชน เป็นต้น จนได้ผลเป็นที่ประจักษ์ ได้รับการยอมรับว่าเป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน

ด้วยลักษณะเฉพาะของคน มศว คือ รักชุมชน ติดดิน สุกภาพอ่อนน้อม สงบ รักสันติ มีความรักในองค์กร มีความรู้ความสามารถ มีศักยภาพที่หลากหลาย พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์ในองค์กรเป็นแบบกัลยาณมิตร มีความมุ่งมั่นในการทำงาน เห็นแก่ประโยชน์องค์กรและส่วนรวม ด้วยคุณลักษณะเฉพาะดังกล่าว ทำให้มหาวิทยาลัยมีสมรรถนะหลัก (Core Competency) ที่โดดเด่นในการนำวิชาการที่เป็นเลิศไปใช้บริหารจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นร่วมกับชุมชน โดยประสานการทำงานร่วมกับชุมชนในท้องถิ่นด้วยดี (โครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รายงานประจำปี. 2557: 11)

ผลการจัดการความรู้ที่ได้จากวิทยากรและผู้ร่วมกิจกรรม ที่สำคัญประการหนึ่งคือ การสำรวจข้อมูลความต้องการของชุมชนก่อนเป็นประจำทุกปี เพื่อใช้เป็นข้อมูลแก่ผู้นำเสนอโครงการเพื่อส่งผลให้การบริการวิชาการนั้นตรงความต้องการของชุมชน

สรุปได้ว่า การบริการวิชาการแก่ชุมชน เป็นบทบาทสำคัญของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งในการนำองค์ความรู้ที่เชี่ยวชาญไปสู่ชุมชน และต้องให้ความสำคัญกับสิ่งที่ชุมชนต้องการเสมอ เพื่อชุมชนสามารถนำเอาองค์ความรู้ที่ได้รับจากสถาบันอุดมศึกษา นำไปทำให้เกิดประโยชน์ต่อไป เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่เล็งเห็นความสำคัญและความต้องการของชุมชน รวมถึงการดำเนินโครงการอย่างสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการร่วมมือกันของทุกฝ่ายระหว่างคนในชุมชน บุคลากร และนิสิต เพื่อเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพ พัฒนาจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นเมื่อลงไปสู่ชุมชน

จังหวัดสระแก้ว เป็นจังหวัดหนึ่งในแผนปฏิบัติการยุทธศาสตร์หลักของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในด้านการพัฒนางานบริการวิชาการเพื่อการพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้จังหวัดสระแก้ว มีความสำคัญเนื่องจากเป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเป็นแหล่งวัฒนธรรมและศิลปะที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ด้านการสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรมและศิลปะ เพื่อร่วมสืบสาน สร้างสรรค์ และคัดกรอง พร้อมทั้งประกาศความเข้มแข็งพันธกิจทางด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อสังคม เป็นการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ในกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนของคณาจารย์ นิสิต และการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อประชาชน ทั้งนี้สื่อการเรียนรู้มีความสำคัญ เพราะการศึกษาคือชีวิต และการศึกษาหรือการเรียนรู้สามารถทำได้ตลอดชีวิต จะเห็นได้ว่า พันธกิจของมหาวิทยาลัยในด้านการบริการวิชาการแก่ชุมชน และการทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม รวมถึงด้านการเรียนการสอน และการวิจัย เกิดจากการพัฒนาการศึกษา การเรียนการสอน แล้วนำไปต่อยอดในด้านอื่นๆ ทั้งสิ้น เช่นเดียวกับการศึกษากับวัฒนธรรมและศิลปะ มีความเกี่ยวเนื่องกัน เพื่อให้เกิดความพร้อมทางด้านบุคลากรในการช่วยขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาจังหวัด วิรุณ ตั้งเจริญ. 2550: 96) ได้อธิบายไว้ดังนี้

“การศึกษาคือการสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรมและศิลปะ การสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรม และศิลปะที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง คือการสืบสานและสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการศึกษา กระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอน ทั้งในระบบและนอกระบบ ทั้งในระบบการศึกษา บ้าน และ สังคม...”

อำนาจ เย็นสบาย และประภัสสร ยอดสง่า (2554: 1-2) จากหนังสือ “ถอดบทเรียน กระบวนการขับเคลื่อนชุมชน โพรวิซชาลลีย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ” โดยมีเนื้อหาจาก งานวิจัยถอดบทเรียน “โครงการพัฒนาฐานเรียนรู้ ทั้งในและนอกโพรวิซชาลลีย์ : กระบวนการ ขับเคลื่อนชุมชน การสร้างและพัฒนา 14 ฐานการเรียนรู้จาก 9 อำเภอ 1 ฐานการเรียนรู้ในพื้นที่โพร วิซชาลลีย์สู่สมาชิกและสุขภาวะชุมชน” ได้นำเสนอข้อมูลของจังหวัดสระแก้ว ไว้ดังนี้

ข้อมูลจากเอกสาร ส่องซอด สระแก้ว : การสังเคราะห์ข้อมูลดัชนีความก้าวหน้าของคนใน จังหวัดสระแก้ว โดยรุ่งทิพย์ สุขกำเนิด ที่มี ดร.เดชารัต สุขกำเนิด เป็นที่ปรึกษา ผลิตโดยมูลนิธิ นโยบายสุขภาวะ ซึ่งสนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ อาศัยข้อมูลจาก UNDP: Thailand Human Development จัดทำเอกสารรายงานเผยแพร่ต่อ สาธารณชน ได้อย่างน่าสนใจ โดยสามารถสรุปสาระเฉพาะบางส่วนของจังหวัดสระแก้วออกมาได้ ดังนี้

ดัชนีการพัฒนาคคนหรือ Human Achievement Index : HAI จากปี 2550 – 2552 มีดัชนี ย่อย 8 ด้าน พบว่า 7 ใน 8 ด้านมีอันดับลดลงเมื่อเทียบกับทุกจังหวัด โดยมี 1 ใน 8 ด้านเท่านั้นที่มี อันดับเพิ่มขึ้น คือ

1. เรื่องรายได้ ปี พ.ศ. 2550 อยู่ในอันดับที่ 72 แต่ปี พ.ศ. 2552 อันดับสูงขึ้นไปอยู่ใน อันดับที่ 61 ของ 76 จังหวัดทั่วประเทศ ในขณะที่ดัชนีย่อยอีก 7 ด้านกลับมีอันดับลดลงหมด ได้แก่

2. เรื่องการศึกษา อยู่ในอันดับที่ 54 ในปี พ.ศ. 2550 กลับตกลงมาอยู่ในอันดับที่ 73 ของปี พ.ศ. 2552

3. เรื่องสุขภาพ อยู่ในอันดับที่ 35 ในปี พ.ศ. 2550 แล้วตกลงมาอยู่ในอันดับที่ 61 ของปี พ.ศ. 2552

4. เรื่องที่อยู่และสภาพแวดล้อม อยู่ในอันดับที่ 42 ในปี พ.ศ. 2550 แล้วตกลงมาอยู่ในอันดับที่ 66 ของปี พ.ศ. 2552

5. เรื่องการคมนาคม อยู่ในอันดับที่ 68 ในปี พ.ศ. 2550 แล้วตกลงมาอยู่ในอันดับที่ 70 ของปี พ.ศ. 2552

6. เรื่องชีวิตการทำงาน อยู่ในอันดับที่ 57 ในปี พ.ศ. 2550 แล้วตกลงมาอยู่ในอันดับที่ 76 ของปี พ.ศ. 2552

7. เรื่องการมีส่วนร่วม เคยอยู่ในอันดับที่ 16 ในปี พ.ศ. 2550 แล้วตกลงมาอยู่ในอันดับที่ 61 ของปี พ.ศ. 2552

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมของดัชนีการพัฒนามนุษย์ เคยอยู่ในอันดับที่ 50 ในปี พ.ศ. 2550 แต่อันดับภาพรวมก็ตกลงมาอยู่ในอันดับที่ 76 ในปี พ.ศ. 2552

โดยในปี พ.ศ. 2556 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้มีการสำรวจความต้องการในพื้นที่อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว จัดทำและเผยแพร่โดย อาจารย์สมปรรณนา วงศ์บุญหนัก ศูนย์บริการวิชาการแก่ชุมชน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้สรุปปัญหาและความต้องการของชุมชน ดังนี้ ชุมชนมีความต้องการรับรองความรู้ ร้อยละ 83.84 และรูปแบบการให้บริการองค์ความรู้ แบ่งเป็น อบรม ร้อยละ 42.04 อบรมเชิงปฏิบัติการ ร้อยละ 33.37 กิจกรรมค่าย ร้อยละ 7.36 ด้านการศึกษา เป็น 1 ใน 3 อันดับที่ชุมชนมีความต้องการ นอกจากนี้ ผู้วิจัยภายใต้โครงการ “การสำรวจความต้องการและความร่วมมือด้านการบริการวิชาการเพื่อการเรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน” วิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม ได้ดำเนินการสำรวจความต้องการรับบริการวิชาการของชุมชน “โรงเรียนบ้านวังใหม่” พบว่า ครูจำนวน 30 คน มีความต้องการที่จะรับการอบรมในเรื่องที่แตกต่างกัน เนื่องจากพื้นฐานความรู้และความถนัดที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มแรกต้องการเรียนรู้การผลิตสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบสิ่งพิมพ์ ด้วยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีจำนวนน้อยกว่ากลุ่มที่สอง ที่ต้องการเรียนรู้การผลิตสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบมัลติมีเดีย ดังนั้น ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นตามความต้องการของกลุ่มที่สอง ที่ต้องการเรียนรู้การผลิตสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบมัลติมีเดียนี้มาใช้ในการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสภาพของชุมชนเป็นสำคัญ เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการการให้บริการวิชาการชุมชน รวมถึงการให้ความสำคัญกับการศึกษาทักษะ ความพึงพอใจของผู้ให้บริการวิชาการต่อชุดการสอนและการให้บริการ ทั้งนี้เนื่องจากการบริการชุมชน ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ และนิสิตที่เข้าร่วมในการทำบริการแก่ชุมชน โดยผู้วิจัยทำการศึกษาเรื่อง “การพัฒนากระบวนการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT กรณีศึกษา

ชุมชนในจังหวัดสระแก้ว” โดยมุ่งศึกษาตามแนวคิดและกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D : The Research and Development) ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

จะเห็นได้ว่า จากการสำรวจความต้องการของโรงเรียนทั้งในเขตการดูแลของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ และนอกเขตการดูแลและมีความห่างไกลจากศูนย์กลางของจังหวัด คือ อำเภอเมือง ล้วนให้ความสำคัญกับการศึกษาและมีความต้องการรับบริการวิชาการทางด้านการสร้างสรรค์สื่อเพื่อนำไปพัฒนาสื่อการเรียนการสอนสำหรับใช้ในชั้นเรียน และมีการนำไปใช้อย่างต่อเนื่อง จะทำให้ได้สื่อที่มีคุณภาพเหมาะกับนักเรียน จนสามารถทำให้การศึกษามีการพัฒนาขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง

คำถามการวิจัย

การบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT มีรูปแบบและกระบวนการให้บริการแก่ชุมชนอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการให้บริการชุมชนด้าน IT แก่ชุมชน
2. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับชุมชน โดยคำนึงถึงความต้องการและความเหมาะสมกับสภาพของชุมชน
3. เพื่อศึกษาทัศนะ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการวิชาการต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้และการให้บริการ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัย คือ รูปแบบการให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT รวมถึงชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในการอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับชุมชนอื่นๆ ที่มีความต้องการและสภาพของชุมชนเช่นเดียวกัน หรือนำไปใช้ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อนำไปปรับใช้ในงานหรือเพื่อนำไปใช้ในการบริการชุมชนอื่นๆ ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งขอบเขตในการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

พื้นที่การทำงานวิจัย กำหนดพื้นที่เป้าหมายการให้บริการชุมชน คือ ที่โรงเรียนบ้านวังใหม่ หมู่ 1 ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เปิดสอนระดับชั้นก่อนประถมศึกษา ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

2.1 ครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ จำนวน 30 คน โดยแบ่งเป็น

- ครูประจำการ รวม 26 คน ครูอัตราจ้าง/พนักงานราชการ 4 คน
- เพศชาย จำนวน 11 คน เพศหญิง จำนวน 19 คน
- ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 21 คน สูงกว่าระดับปริญญาตรี 4 คน
- ประสบการณ์การสอน โดยเฉลี่ย 4 ปี - 10 ปี

2.2 ผู้บริหาร โรงเรียนบ้านวังใหม่

2.3 นิสิตที่ร่วมลงพื้นที่ให้บริการวิชาการแก่ชุมชน

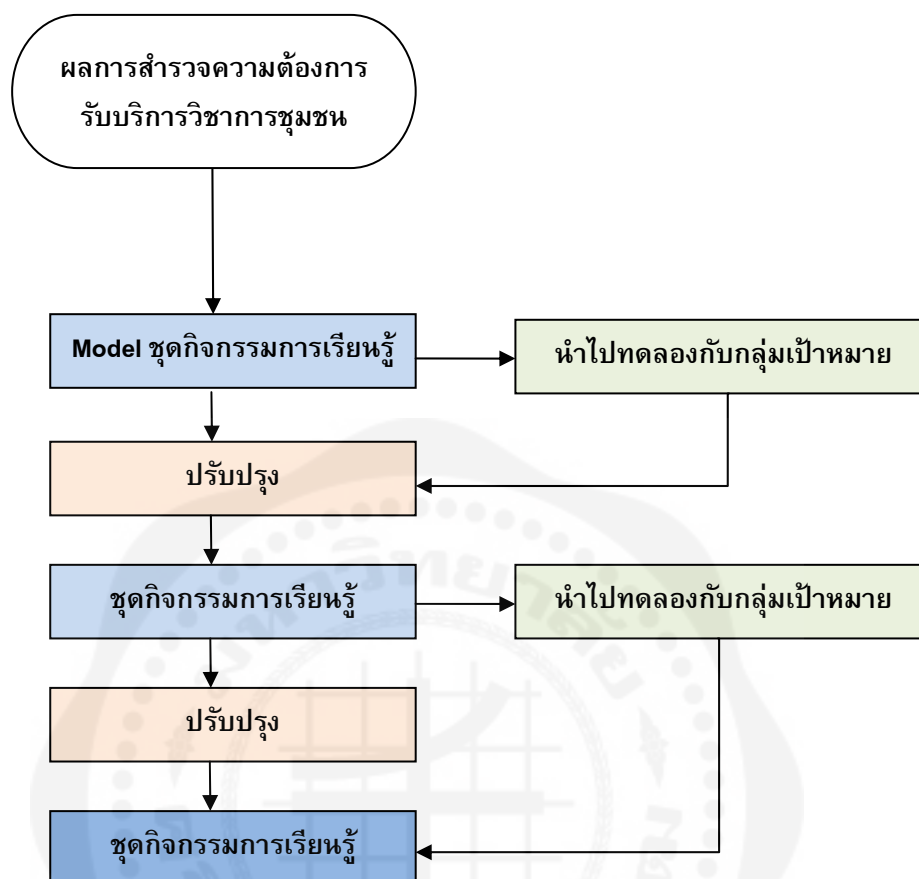
นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริการชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก ซึ่งคำว่า “ชุมชน” ในที่นี้หมายถึงครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร เพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะการทำสื่อเพื่อการเรียนการสอน ในรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยอาจารย์และนิสิตจากวิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง ชุดความรู้ที่ได้มาจากการสำรวจความต้องการของครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร มาสร้างเป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นสื่อในการอบรมเชิงปฏิบัติการหรือเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

รูปแบบ หมายถึง แนวทางการจัดบริการชุมชน ด้วยการจัดกิจกรรมในรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านศิลปวัฒนธรรม ด้วย IT ให้กับโรงเรียนต้นแบบ ซึ่งในที่นี้คือโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร โดยคำนึงถึงความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ ความพร้อมทั้งด้านเวลา บุคลากร และสถานที่ที่ใช้ในการจัดบริการวิชาการ รวมถึงจุดมุ่งหมายของการให้บริการวิชาการ นวัตกรรมที่ใช้ในการบริการวิชาการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว” ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความเชื่อมโยงในประเด็นที่ศึกษา และได้นำเสนอด้วยหัวข้อต่อไปนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับการบริการชุมชน
2. บทบาทของมหาวิทยาลัยกับการบริการชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน (1 จังหวัด 1 มหาวิทยาลัย)
3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้
4. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจังหวัดสระแก้ว
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้เกี่ยวกับการบริการวิชาการชุมชน

1.1 ความหมายของการบริการชุมชน

ในปัจจุบัน การบริการชุมชน มีนักวิชาการได้ให้คำเรียกไว้หลายคำ ได้แก่ การบริการวิชาการแก่ชุมชน การบริการวิชาการแก่สังคม เป็นต้น ทั้งนี้ มีผู้ให้ความหมายของ “การบริการชุมชน” หรือคำที่เกี่ยวข้องกัน ไว้ดังนี้

พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ “บริการ” หมายถึง ปฏิบัติรับใช้ให้ความสะดวกต่าง ๆ ส่วนคำว่า “วิชาการ” หมายถึง วิชาความรู้สาขาใดสาขาหนึ่งหรือหลายสาขา เยาวดี วิบูลย์ศรี (2542: 80) ให้ความหมายของคำว่า การบริการวิชาการ หมายถึง การให้บริการแก่ประชาชน เพื่อต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของคนในชาติโดยรวม ตลอดจนเพื่อช่วยแก้ปัญหาที่ไม่พึงประสงค์ในสังคมให้ลดน้อยลง เยาวดี ราชกุล วิบูลย์ศรี (2548) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริการสังคม ไว้ว่า การบริการสังคม หมายถึง โครงการต่างๆ ซึ่งได้จัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์หลักที่จะให้บริการแก่ประชาชนโดยทั่วไปในสังคม ทั้งนี้เพื่อต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิต หรือมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของคนในชาติโดยส่วนรวม ตลอดจนหาทางแก้ไขหรือจัดปัญหาต่างๆ ที่ไม่พึงประสงค์ในสังคมให้น้อยลงไป

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) (2549) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริการวิชาการ ไว้ดังนี้

“การบริการวิชาการ หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการทางวิชาการเพื่อให้บริการวิชาการแก่สังคมและชุมชน โดยเป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ช่วยพัฒนาหรือช่วยเหลือสังคมและชุมชน ในรูปแบบของ

กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เช่น โครงการให้บริการทันตกรรม โครงการตรวจรักษาโรค โครงการพัฒนานวัตกรรมเพื่อพัฒนาหรือช่วยเหลือสังคมและชุมชน (ทั้งด้านเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์) โครงการสัมมนา/ประชุมทางวิชาการ โครงการอบรมให้ความรู้แก่ท้องถิ่น เป็นต้น”

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2553) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการให้บริการแก่สังคมภายนอกสถาบันการศึกษา หรือเป็นการบริการที่จัดในสถาบันการศึกษาโดยมีบุคคลภายนอกเข้ามาใช้บริการ

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (2553: ออนไลน์) ได้อธิบายคำเรียกการบริการวิชาการแก่สังคมไว้ว่าการบริการวิชาการแก่สังคม มีคำเรียกได้หลายคำ ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกัน ได้แก่ การบริการชุมชน (Community Services) การบริการสังคม (Social Services) การบริการสาธารณะชน (Public Service) และการพัฒนาชุมชน (Community Development) ซึ่งหมายถึงกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการที่หน่วยงานมีความเชี่ยวชาญ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น การประชุมเชิงวิชาการ การอบรม การสัมมนา การอบรมเชิงปฏิบัติการ การให้คำแนะนำปรึกษา การแสดงนิทรรศการ การเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ โดยจัดให้สอดคล้องตามความต้องการของชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดสัมพันธภาพระหว่างชุมชนกับสถาบัน

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) หรือ สมศ. (2554) ได้ให้ความหมายของคำว่า การให้บริการวิชาการ หมายถึง การที่สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งอยู่ในฐานะที่เป็นที่พึ่งของชุมชนหรือสังคม เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการหรือทำหน้าที่ใดที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนในด้านวิชาการหรือการพัฒนาความรู้ ตลอดจนความเข้มแข็งของประเทศชาติและนานาชาติ การบริการวิชาการเป็นการบริการที่มีค่าตอบแทนและบริการวิชาการให้เปล่า โดยมีการนำความรู้และประสบการณ์มาใช้พัฒนาหรือบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนและการวิจัย

สำนักพัฒนาคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2552: 126-143) ให้ความหมายของคำว่า “การให้บริการวิชาการ” หมายถึง การที่สถาบันการศึกษาและสถาบันอยู่ในฐานะที่เป็นที่พึ่งของชุมชนหรือเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ หรือทำหน้าที่ใดๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาขึ้นของชุมชนในด้านวิชาการหรือการพัฒนาความรู้ ตลอดจนความเข้มแข็งของชุมชน ประเทศชาติและนานาชาติ

ส่วนการบริการวิชาการ หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการทางวิชาการเพื่อให้บริการวิชาการแก่สังคมและชุมชน โดยเป็นกิจกรรมหรือโครงการที่ช่วยพัฒนาหรือช่วยเหลือสังคมและชุมชน ในรูปแบบของกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เช่น โครงการให้บริการสถานีวิทยุกระจายเสียง โครงการตรวจรักษาโรค โครงการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร โครงการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชุมชนท้องถิ่น (ทั้งด้านการแพทย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสังคมศาสตร์) โครงการสัมมนา และการประชุมวิชาการ เป็นต้น จะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องการขยายบทบาทด้านการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาเน้นบทบาทในการเสริมสร้างความเสมอภาคด้วยการส่งเสริมให้บริการวิชาการความรู้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายทั้งในภาคเมือง ชนบท และภาคการผลิตต่างๆ

โกรซิงเจอร์ (วันเพ็ญ พูลเทียบรัตน์. 2544: 11; อ้างอิงจาก Groezinger. 1975: 585-A) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริการวิชาการแก่ชุมชนไว้ว่า

การให้การศึกษาอบรมหรือกิจกรรมที่วิทยาลัยจัดขึ้นเพื่อชุมชนโดยไม่ับหน่วยกิต และไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเมอร์ฟี (วันเพ็ญ พูลเทียบรัตน์. 2544: 11; อ้างอิงจาก Murphy. 1975: 5854 - A) ซึ่งได้ศึกษาลักษณะกิจกรรมบริการสาธารณะชน (Public Services) ของสถาบันอุดมศึกษาในเมืองบัลติมอร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง ไม่นับหน่วยกิต และไม่เสียค่าใช้จ่าย การวิจัยประยุกต์ การปรึกษาหารือและงานพิเศษอื่นๆ เช่น การเป็นกรรมการในงานบางอย่างเป็นการกระทำที่จัดเพื่อชุมชนโดยเฉพาะ

จากความหมายของการบริการแก่ชุมชน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริการแก่ชุมชนภายนอกสถาบันการศึกษาหรือจัดภายในสถาบันการศึกษา โดยมีบุคคลภายนอกเข้ามาใช้บริการ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้วยการนำองค์ความรู้ที่หน่วยงานและบุคลากรในหน่วยงานมีความเชี่ยวชาญ หรือองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยของหน่วยงานนั้นๆ แล้วนำไปเผยแพร่สู่ชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น โครงการหรือกิจกรรม รวมทั้งการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ โดยมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ด้วยความร่วมมือจากคนในชุมชน บุคลากร และนิสิตจากหน่วยงานนั้นๆ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางด้านวิชาการหรือองค์ความรู้ของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน

1.2 ความสำคัญของการบริการชุมชน

การศึกษาและสังคมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ได้ การกิจในด้านการให้บริการชุมชนจึงเป็นภารกิจที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องกระทำควบคู่ไปกับการกิจในการจัดการเรียนการสอน และการวิจัย ด้วยการนำความรู้และประสบการณ์มาใช้พัฒนาหรือบูรณาการกับการเรียนการสอนและการวิจัย ทั้งนี้เพราะประสบการณ์ที่ได้รับจากผลงานการบริการวิชาการแก่ชุมชน จะเป็นส่วนที่จะช่วยในการปรับปรุงการเรียนการสอนภายในสถาบันอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม สถาบันอุดมศึกษาจึงควรทำหน้าที่เผยแพร่องค์ความรู้และวิทยาการสมัยใหม่ให้แก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งวิชาการที่สมบูรณ์ที่สุด อีกทั้งยังมีผู้ทรงคุณวุฒิอย่างพร้อมเพรียง และมีความพร้อมในด้านอุปกรณ์ที่จะใช้เผยแพร่ความรู้สู่ชุมชน

ดังที่ ทบวงมหาวิทยาลัย (2540: 9) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการบริการวิชาการแก่ชุมชน ดังนี้

“การบริการวิชาการของสถาบันอุดมศึกษา ถือเป็นหน้าที่หนึ่งในภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา เป็นภารกิจที่พัฒนาประสบการณ์ทางวิชาการของบุคคลและหน่วยงาน การพัฒนาองค์ความรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อที่จะตอบสนองการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติ

ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างสถาบันอุดมศึกษาและสังคมภายนอก เพื่อนำมาซึ่ง รายได้จะนำมาพัฒนาองค์กร เพื่อพัฒนาตนเองได้ในระยะยาว”

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (2553: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงบทบาทของการบริการวิชาการแก่สังคม ไว้ดังนี้

เป็นการเพิ่มพูนความรู้ กระจายโอกาส และส่งเสริมการศึกษาและถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ท้องถิ่น ทั้งในเมืองและชนบท ให้สามารถนำเอาประโยชน์จากการศึกษาที่ได้รับไปพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยสถาบันอุดมศึกษาให้บริการวิชาการแก่สังคมในรูปแบบของการจัดประชุม ฝึกอบรม สัมมนาและให้คำปรึกษาทางวิชาการ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาความร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภายใน และภายนอก ในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในแบบต่างๆ

สถาบันอุดมศึกษาถือว่าเป็นชุมชนวิชาการ นอกจากจัดการศึกษาในระบบแล้ว ยังมีบทบาทที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในชุมชน แก้ปัญหาสังคม ประเทศ ภูมิภาคและโลก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พรชูลี อาชวบำรุง (2543: 4/2) ที่ว่า สถาบันอุดมศึกษาควรมีความรับผิดชอบดูแลแก้ปัญหา ร่วมมือและส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการส่งเสริมให้เกิดความรู้ในชุมชนตามสภาพปัญหาและความคิดของชุมชน ประสานความร่วมมือกับบุคคล องค์กร สถาบันในชุมชนและสังคมให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนรวมทั้งชำระรักษา สืบสาน เผยแพร่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย บูรณาการความรู้ที่มีอยู่ในบุคคล ความรู้ระหว่างบุคคล ความรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับสังคม ความรู้ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ร่วมมือ กับหน่วยงานและองค์กรต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการ ที่มีระบบเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้จัดให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและสถานที่

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะพบว่าบริการชุมชนของสถาบันอุดมศึกษามีความสำคัญต่อชุมชนและสังคม ด้วยการทำหน้าที่เผยแพร่องค์ความรู้ที่ถูกต้องทันสมัย และมีความเชี่ยวชาญสู่ชุมชน สร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อกระจายโอกาสและส่งผลให้ชุมชนพัฒนาความรู้ ทักษะ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อีกทั้งเป็นการร่วมกับชุมชนในการสืบทอดองค์ความรู้ ศิลปวัฒนธรรมร่วมกับชุมชนอีกด้วย

1.3 เนื้อหาสาระของการบริการชุมชน

การกำหนดเนื้อหาสาระของการบริการชุมชนโดยทั่วไป จะยึดหลักความพร้อมของสถาบันและความต้องการของชุมชนและสังคม ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกันไป แนช (Nash. 1973: 14) ได้กำหนดเนื้อหาสาระในการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนของมหาวิทยาลัยชิคาโกไว้ 6 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย (Health) ด้านบริการชุมชน (Social Service) ด้านกฎหมาย (Law) ด้านการสร้างที่อยู่และสิ่งแวดล้อม (Environment Planning and Housing) ด้านการศึกษา

(Education) และด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) ในขณะที่ คูมบี (Coomb. 1974: 5) ได้จำแนกเนื้อหาสาระของการบริการวิชาการ ไว้ดังนี้

1. ด้านการศึกษาทั่วไป เช่น การให้ความรู้พื้นฐานเพื่อการอ่านออก เขียนได้ คิดเป็น เข้าใจวิทยาศาสตร์เบื้องต้น และสิ่งแวดล้อม
2. ด้านการศึกษาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ในครอบครัว เช่น การอนามัยและโภชนาการ คหกรรมศาสตร์และการเลี้ยงดูเด็ก การซ่อมแซมบ้านเรือน และวางแผนครอบครัว
3. ด้านการศึกษาเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น ความเข้าใจเรื่องกฎหมาย และการปกครองท้องถิ่น การสหกรณ์
4. ด้านการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ เช่น การพัฒนาความรู้และทักษะเฉพาะเพื่อการประกอบอาชีพ และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

ไพบุลย์ สุทธาสภาพ เสริมศรี ไชยสอน และเพียร ไชยสอน (2525: 15) ให้หลักของการจัดเนื้อหาเพื่อให้บริการแก่ชุมชนว่าควรประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญ คือ การศึกษาพื้นฐานในทุกระดับ และความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ความรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ความรู้ด้านการพัฒนาชุมชนและความรู้เกี่ยวกับอาชีพเพื่อพัฒนาทักษะทางอาชีพ เนื้อหาเหล่านี้สอดคล้องกับจันทร์เพ็ญ เนียมอินทร์ (2529: บทคัดย่อ) ได้แบ่งเนื้อหาของบริการวิชาการไว้ 5 ด้าน ได้แก่ นโยบายทั่วไป การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการ บริการด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและอาชีพ การอนามัยและชีวิตครอบครัว และด้านกฎหมายและการพัฒนาชุมชน

เมื่อพิจารณาจากเนื้อหาสาระของการบริการชุมชนดังกล่าวมาแล้วนั้น พอสรุปได้ว่า เนื้อหาที่ควรจัดบริการชุมชนจะต้องเป็นไปตามความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละพื้นที่ โดยเนื้อหาสาระของการบริการชุมชน ได้แก่ เนื้อหาด้านการศึกษา การปกครอง เศรษฐกิจ อนามัยและชีวิตครอบครัว การพัฒนาชุมชน การส่งเสริมวัฒนธรรม การพัฒนาเยาวชน และการบริการวัสดุครุภัณฑ์และอาคารสถานที่ จะเห็นได้ว่า การให้บริการแก่ชุมชนด้านการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นสำหรับทุกสังคมและทุกช่วงเวลา เพื่อให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาควรมีการสำรวจความต้องการของชุมชนหรือศึกษาข้อมูลความต้องการของชุมชน ก่อนการลงพื้นที่ให้บริการชุมชนทุกครั้ง

1.4 รูปแบบของการบริการชุมชน

ความหมายของรูปแบบ (Model)

พจนานุกรมการศึกษา (Dictionary of Education) โดย Carter V. Good (1973) ได้รวบรวมความหมายของรูปแบบหรือแบบจำลอง (Model) ไว้ 4 ความหมาย คือ 1) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ 2) เป็นตัวอย่างสำหรับการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ 3) เป็นแผนภาพหรือภาพ 3 มิติ ที่เป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการ หรือแนวคิด 4) เป็นชุดของปัจจัยหรือองค์ประกอบ

หรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน รวมตัวเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจเขียนเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์หรือบรรยายด้วยภาษาก็ได้

Tosi and Carroll (1982) กล่าวว่า แบบจำลองเป็นนามธรรมของของจริง หรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่แบบจำลองอย่างง่ายไปจนถึงแบบจำลองที่มีความซับซ้อนมากๆ มีทั้งแบบจำลองเชิงกายภาพ (Physical Model) เช่น แบบจำลองหอสุมุด แบบจำลองเครื่องบินขับไล่เอฟ 16 เป็นต้น และแบบจำลองเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Model) ที่ใช้อธิบายสภาพการณ์ หรือปรากฏการณ์ด้วยภาษาหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ

Bardo and Hartman (1982) กล่าวว่า แบบจำลองเป็นสิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ แบบจำลองจึงมิใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม เพราะการกระทำเช่นนั้นจะทำให้แบบจำลองนั้นด้อยลงไป ส่วนการที่จะระบุว่าแบบจำลองใดๆ จะต้องประกอบด้วยรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสมและแบบจำลองนั้นๆ ควรมียอดประกอบอะไรบ้างไม่ได้มีการกำหนดตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างแบบจำลองนั้นว่าต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ อย่างไร

สวัสดิ์ สุนทรังสี (2520) กล่าวว่า แบบจำลอง หมายถึง ตัวแทนที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายพฤติกรรม หรือลักษณะบางประการของสิ่งที่เป็จริงอย่างหนึ่ง อุทัย บุญประเสริฐ (2516) กล่าวว่า แบบจำลองหมายถึงสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญๆ ในเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะในเรื่องเดียวกันนี้ สมาน อัสวภูมิ (2537) และกรรณิกา เจริญชัย (2539) อธิบายไว้ว่า แบบจำลองหรือรูปแบบ หมายถึง แบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วน(Simplified Form) ของปรากฏการณ์ต่างๆ ที่ผู้เสนอได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น หรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป พูลสุข หิงคานนท์ (2540) กล่าวว่า แบบจำลองหรือรูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษา

ทศนา เขมมณี (2556: 1) ได้อธิบายไว้ดังนี้ รูปแบบเป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผังไดอะแกรม หรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย

จากความหมายของคำว่า “รูปแบบ” ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การนำเสนอโครงสร้างเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติหรือเพื่อใช้อธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยรูปแบบต่างๆ กัน เช่น คำอธิบาย แผนผังหรือแผนภาพ เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น

ประเภทของรูปแบบ (Model)

ทิตินา แคมมณี (2556: 2) (Keeves. 1997: 386-387; citing Kaplan. 1964) ได้กล่าวถึงประเภทของรูปแบบ (Model) ที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปมี 4 แบบ หรือ 4 ลักษณะ คือ

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) เป็นแบบจำลองเชิงกายภาพส่วนใหญ่ใช้ในด้านวิทยาศาสตร์ เช่น แบบจำลองโครงสร้างอะตอม สร้างขึ้นโดยใช้หลักการเปรียบเทียบโครงสร้างของแบบจำลองให้สอดคล้องกับลักษณะที่คล้ายกันทางกายภาพ สอดคล้องกับข้อมูลและความรู้ที่มีอยู่ในขณะนั้นด้วย แบบจำลองที่สร้างขึ้นต้องมีองค์ประกอบชัดเจนสามารถนำไปทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ และสามารถนำไปใช้ทำการหาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวาง เช่น แบบจำลองจำนวนนักเรียนในโรงเรียน สร้างขึ้นโดยเปรียบเทียบกับลักษณะ ถึงน้ำที่ประกอบด้วยท่อน้ำเข้าและท่อน้ำออกปริมาณน้ำที่ไหลเข้าถึง เปรียบเทียบได้กับจำนวนนักเรียนที่เข้าโรงเรียน ประกอบด้วยอัตราการเกิด อัตราการย้ายเข้าอัตราการรับเด็กอายุต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนปริมาณน้ำที่ไหลออกเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่ออกจากโรงเรียน เนื่องจากพันธุกรรม การศึกษา การย้ายออก การจบการศึกษา สำหรับปริมาณน้ำที่เหลือในถังเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่เหลืออยู่ในโรงเรียน เป็นต้น จุดมุ่งหมายของแบบจำลองแบบนี้ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงจำนวนนักเรียนในโรงเรียน

2. รูปแบบเชิงอธิบาย (Semantic Model) เป็นแบบจำลองที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา ด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นแนวคิดโครงสร้างองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ เช่น แบบจำลองการเรียนรู้ เป็นต้น

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นแบบจำลองที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ โดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ เดิมแบบจำลองนี้ใช้กับศาสตร์ทางด้านวิทยาศาสตร์ แต่ปัจจุบันมีแนวโน้มในการนำไปใช้ด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์เพิ่มขึ้นรวมทั้งการศึกษาด้วย โดยเฉพาะในการวัดผลการศึกษา แบบจำลองแบบนี้สามารถอธิบายความสัมพันธ์และสร้างเป็นทฤษฎี เพราะสามารถทดสอบสมมุติฐานได้ แบบจำลองเชิงคณิตศาสตร์มักพัฒนามาจากแบบจำลองเชิงอธิบาย

4. รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Model) เป็นแบบจำลองที่พัฒนามาจากแบบจำลองเชิงอธิบาย โดยการนำเอาเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) มาใช้ปัจจุบันมีการนำแบบจำลองนี้มาใช้ในการวิจัยทางการศึกษามากขึ้น แบบจำลองแบบนี้จะเป็นการนำเอาตัวแปรมาเขียนเป็นสัญลักษณ์ หรือคำย่อ แล้วใช้เส้นตรงและลูกศรแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรในเชิงเหตุและผล เช่น แบบจำลองการเรียนรู้ของผู้เรียน สถิติปัญญาของผู้เรียนมีผลมาจากสภาพทางเศรษฐกิจของพ่อแม่และสิ่งแวดล้อมที่บ้าน เป็นต้น แบบจำลองดังกล่าวสามารถกำหนดเป็นกรอบในการรวบรวมข้อมูลในสภาพที่เป็นจริงเพื่อทดสอบแบบจำลองได้ด้วย

จากการศึกษาความเห็นของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นสรุปว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายหรือแสดงให้เห็นโครงสร้างทางความคิด หรือความสัมพันธ์

องค์ประกอบสำคัญๆ ของเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

รูปแบบการบริการชุมชน

งานบริการชุมชน เป็นแนวคิดที่พัฒนาอย่างแพร่หลายอย่างมากในสหรัฐอเมริกา โดยเริ่มต้นจากปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 การศึกษาของอังกฤษ เป็นการศึกษาเพื่อคนชนชั้นผู้นำซึ่งเป็นคนส่วนน้อยในสังคม ต่อมามีความคิดที่จะเผยแพร่ความรู้สู่กลุ่มคนอื่นๆ บ้าง จึงมีการดำเนินการใน 3 รูปแบบ คือ การเผยแพร่ความรู้ สมาคมการศึกษาของกรรมการ และการปาฐกถาสาธารณะ ซึ่งวิธีการนี้อเมริกาเรียกว่า Offering Culture to the Masses ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของงานบริการชุมชน ด้วยแนวคิดที่สำคัญคือ ต้องการเผยแพร่ความรู้จากมหาวิทยาลัยออกไปสู่ภายนอก ต้องการให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาของมหาวิทยาลัย

สำหรับอเมริกา ได้นำแนวคิดงานบริการชุมชนดังกล่าวมาใช้และพัฒนาจนมีรูปแบบเป็นของตนเอง โดยในปี 1891 มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน ได้จัดบรรยายให้คนภายนอก อีกทั้งเปิดรายวิชาให้คนภายนอกได้เข้าเรียน และมีการเรียนการสอนที่ให้ประกาศนียบัตรเฉพาะด้านอีกด้วย แต่กิจกรรมทั้งหมดเป็นการนำเอารูปแบบของมหาวิทยาลัยมาใช้มากเกินไปจนไม่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม อย่างที่เข้าใจกันว่า Social Service ส่งผลให้ในปี ค.ศ. 1906–1970 มหาวิทยาลัยวิสคอนซินปรับเปลี่ยนด้วยการเปิด Extension Division โดยเน้นให้หน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดเนื้อหา องค์ความรู้ต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนมากขึ้น และสนับสนุนให้อาจารย์เข้าไปมีบทบาทมากยิ่งขึ้นอีกด้วย งานบริการชุมชนดังกล่าวนี้ จึงเป็นการให้บริการ A Service Agency อย่างแท้จริงมากขึ้น โดยมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายมากขึ้นกว่าเดิม เช่น การให้บริการให้คำปรึกษา การเปิดห้องสมุดเพื่อประชาชน การจัดอบรม เป็นต้น จากแนวคิดงานบริการชุมชนที่ถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลสหรัฐได้นำแนวคิดดังกล่าวไปพัฒนาประชากรชาวนาให้ได้รับการศึกษามากขึ้น ด้วยการให้มหาวิทยาลัยเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งด้านการให้ความรู้ การทำวิจัย การบริการต่างๆ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และชาวนา เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

จะเห็นได้ว่าการพัฒนารูปแบบการให้บริการชุมชน ให้ความสำคัญกับบทบาทของมหาวิทยาลัย ที่ต้องทำหน้าที่ให้ความรู้ ทำวิจัย และเสนอแนวทางการแก้ปัญหา ร่วมกับองค์กรภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน และคนในสังคมมากขึ้น

สำหรับบทบาทของมหาวิทยาลัยไทยจากเดิมทำหน้าที่สอนเพียงอย่างเดียว และเป็นความรู้ที่ขาดความเข้าใจในบริบทแบบสังคมไทย ทั้งนี้การดำเนินการบริการชุมชนนั้น เริ่มขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ทำการเสนอแผนปรับปรุงมหาวิทยาลัยพร้อมกับงานบริการชุมชน เช่น การส่งเสริมกสิกรรม ยุวกสิกรรม การเผยแพร่ความรู้ทางวิทยุ วิทยุยนต์ เป็นต้น เป็นการเผยแพร่ความรู้ทางการเกษตรเป็นสำคัญ จนกระทั่งในปี พ.ศ.2513 ได้มีการจัดตั้ง

สำนักส่งเสริมการฝึกอบรม และดำเนินงานจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับที่คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดำเนินการเผยแพร่ความรู้ด้านการปกครอง มีผลงานวิจัยเผยแพร่ และเปิดห้องสมุดให้คนภายนอกได้เข้ามาใช้ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เริ่มรูปแบบใหม่ในงานบริการชุมชน คือ การจัดตั้งค่ายอาสาพัฒนา ในปี พ.ศ.2501 โดยรูปแบบนี้เกิดขึ้นในประเทศที่กำลังพัฒนาเป็นส่วนใหญ่ และเป็นรูปแบบที่ให้อาจารย์และนิสิตนักศึกษาได้มีส่วนร่วมกันในการบริการชุมชน

ทั้งนี้ การบริการชุมชน ไม่ได้มีรูปแบบการจัดการที่ชัดเจนดังเช่นในปัจจุบัน เพราะในอดีต การศึกษาของสังคมไทยมีวัดเป็นศูนย์กลางการพบปะของผู้คนทุกเพศ ทุกวัย เพื่อพูดคุยถึงเรื่องราวชีวิตประจำวัน แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ ความเชื่อ ตลอดจนเรื่องราวของอาชีพ ที่ไม่ได้มีการเรียนการสอนเหมือนในปัจจุบันที่มีสอนตามสถาบัน โรงเรียนต่างๆ แต่ผู้คนในอดีต เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ จากการฟัง และการกระทำของผู้มีความรู้และประสบการณ์ แล้วนำเอาสิ่งที่ได้ไปปฏิบัติตาม ต่อมาในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4-6 สังคมการเรียนรู้ของไทย ถูกพัฒนาด้วยการนำเอาแบบการศึกษาจากตะวันตกเข้ามา การศึกษาถูกแยกออกมาเป็นสถาบันการศึกษา และในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา การศึกษาในฝั่งอเมริกา มีความเชื่อถือว่า การศึกษากับการทำงานต้องเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน แนวคิดนี้ถูกเรียกว่า การศึกษาต่อเนื่อง (Continuing Education) หรือการศึกษาตลอดชีพ (Lifelong Education) ซึ่งแนวคิดนี้สังคมไทยได้นำมาใช้ด้วยเช่นกัน

จากบทบาทของมหาวิทยาลัยกับการดำเนินงานบริการชุมชน ส่งผลให้ในปี พ.ศ. 2514 ได้มีการวิเคราะห์ถึงบทบาทของมหาวิทยาลัยมากขึ้น ส่งผลให้ในปี พ.ศ.2517 ที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพิชญ์โลก มีการสรุปบทบาทของมหาวิทยาลัยต่อการบริการชุมชนไว้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านการวิจัย ด้านการบริการและด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สำหรับด้านการบริการนั้น ได้แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะใหญ่ๆ คือ

1. การเผยแพร่ความรู้สู่คนภายนอก เช่น ผ่านทางโทรทัศน์ การบรรยาย การเผยแพร่เอกสารความรู้ และการออกสู่พื้นที่ชนบทของอาจารย์และนิสิตนักศึกษา เป็นต้น
2. การให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือ โดยการนำองค์ความรู้ไปแก้ปัญหาให้ชุมชน เช่น การเป็นที่ปรึกษาและการเป็นวิทยากรให้กับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น รวมถึงการให้บริการด้านการวิจัยร่วมด้วย
3. การร่วมมือในการแก้ปัญหาชุมชน ด้วยการออกค่ายอาสาพัฒนาของอาจารย์และนิสิตนักศึกษา
4. การปรับปรุงสมรรถภาพของบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ ด้วยการจัดบริการชุมชนในรูปแบบการฝึกอบรมสัมมนาต่างๆ

นอกจากนี้ มีนักวิชาการได้เสนอทัศนะที่แตกต่างกัน ในเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการวิชาการแก่ชุมชน ดังต่อไปนี้

ไพฑูรย์ พงศบุตร (2517: 85-88) เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

1. บริการที่ให้นั้นต้องไม่ใช่ลักษณะของงานที่สถาบันการศึกษาในระดับต่ำกว่ามหาวิทยาลัยสามารถกระทำได้ง่าย ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการทำงานซ้ำซ้อนกันหรือการแข่งขันกันทำ อันจะทำให้การใช้บุคลากรและทรัพยากรของมหาวิทยาลัยที่มีอยู่จำกัดได้ผลไม่คุ้มค่า
2. บริการที่ให้อาจมีคุณค่าทางวิชาการเพียงพอ มีศักดิ์ศรีสมกับที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้จัดบริการทางวิชาการที่ให้นั้น ควรมีคุณค่าทางปริมาณและคุณภาพ
3. การจัดบริการทางวิชาการต้องไม่เป็นในเชิงหากำไร การบริการที่จัดให้นั้นจะต้องเป็นการให้อย่างแท้จริง ถ้าหากจะคิดเป็นค่าเล่าเรียน ค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายอื่นใด ก็ควรคิดในอัตราต่ำสุดเท่าที่สามารถดำเนินงานได้ ถ้าหากเป็นงานที่ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดินหรือจากแหล่งอื่นใด การให้บริการทางวิชาการก็อาจเป็นการให้เปล่า หรือคิดในอัตราต่ำตามความเหมาะสม
4. บริการที่ให้อาจเหมาะสมกับความต้องการของสังคม เป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่จะต้องติดตามดูสถานะของสังคมว่าจะสามารถมีบทบาทในการให้บริการทางวิชาการอย่างไรได้บ้าง เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของชุมชน การให้บริการที่ตรงกับความต้องการของชุมชนหรือสังคมย่อมได้ประโยชน์คุ้มค่า

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2526: 349) ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ดังนี้

1. การเผยแพร่ความรู้ เป็นการเผยแพร่ความรู้แก่บุคคลภายนอกหรือสถาบันอุดมศึกษา ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การบรรยาย การอภิปรายต่างๆ การจัดพิมพ์หนังสือเผยแพร่ และการที่อาจารย์ นิสิต นักศึกษาออกไปชนบท หมู่บ้าน และชุมชนนอกสถาบัน
2. การให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือ เป็นการให้ความรู้ที่อยู่ในสถาบันอุดมศึกษาไปช่วยแก้ปัญหาของชุมชน เช่น เป็นวิทยากร เป็นกรรมการ เป็นที่ปรึกษา องค์การรัฐวิสาหกิจหรือบริษัทเอกชน รวมทั้งการบริการด้านวิจัย
3. การร่วมมือในการแก้ไขปัญหาของชุมชน รูปแบบนี้เป็นอยู่ในประเทศกำลังพัฒนา เช่น ค่ายอาสาพัฒนา โครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำแม่กลอง โครงการโรงเรียนครูศาสตร์อุปถัมภ์ เป็นต้น
4. การปรับปรุงสมรรถภาพของบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ งานด้านนี้เป็นงานฝึกอบรม สัมมนา จัดประชุมต่างๆ ซึ่งเป็นที่นิยมทั่วไป

วรรณิ เหล่าสุวรรณ (2527: 24-25) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนที่ทำในวิทยาลัยครู ดังนี้ การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนนั้น ถ้ามองให้ลึกซึ้งแล้ว จะเห็นว่าสิ่งที่ให้นั้นส่วนใหญ่เป็นนามธรรม แต่อย่างไรก็ตามถ้าสามารถเปลี่ยนเป็นรูปธรรมได้ นับว่าเป็นความสามารถที่ควรได้รับการยกย่อง ฉะนั้นจึงควรพิจารณาให้รอบคอบว่าสิ่งที่ให้นั้นเป็นคุณประโยชน์มากกว่าโทษ การให้บริการที่ควรนำไปพิจารณาก็คือ ให้บริการในสิ่งที่เขาต้องการเหมาะสมกับเวลาและโอกาส เราจะทราบได้ก็ด้วยการศึกษาวิจัยความต้องการของชุมชน ที่สำคัญคือ ให้ประชาชนได้คิดและวางแผนร่วมกันที่จะแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง นอกจากนี้การให้

บริการให้เขาช่วยตนเอง ได้ทราบประโยชน์ที่ตนจะได้รับ เข้าใจในบทบาทและหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ ตลอดจนให้เขาเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเอง

สายหยุด จำปาทอง (2529: 7) ได้กล่าวถึงการให้บริการทางวิชาการว่า ควรจะเน้นบริการที่จะส่งเสริมและพัฒนาความรู้ บุคลิกภาพ และประสิทธิภาพหรือคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนให้มาก นับว่าเป็นการจัดเพื่อสวัสดิการสังคม (Social welfare) อย่างแท้จริง โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาตนเอง (Self-development) เป็นเบื้องต้น จากนั้นก็พัฒนาไปสู่ขั้นที่เกิดสัจการแห่งตน (Self-realization) คือการรู้จักจริง รู้ปัญหาของตนเองและนำไปสู่จุดหมายปลายทาง คือการพึ่งตนเองได้ (Self-reliance) โดยไม่ต้องคอยรับความช่วยเหลือจากผู้อื่นตลอดเวลา สุภรณ์ ศรีพหล (2526: 16) ได้ให้ทัศนะการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน ดังนี้ สังคมคาดหวังที่จะให้สถาบัน อุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาในส่วนภูมิภาค น่าจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาภูมิภาคนั้นๆ และยังมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชุมชน เช่น ความยากจน ปัญหาชนกลุ่มน้อย ปัญหาในด้านสุขภาพอนามัย การขนส่งและการคมนาคม ปัญหาการรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจะถือว่าเป็นหน้าที่ของรัฐฝ่ายเดียวไม่ได้ เพราะรัฐบาลมีภารกิจมากมายหากสถาบันอุดมศึกษาจัดโปรแกรมการให้บริการชุมชนได้ถูกต้องและตรงกับความต้องการของชุมชนแล้ว ก็จะเป็นการพัฒนาชุมชนให้เจริญก้าวหน้าไปได้โดยรวดเร็ว ทบวงมหาวิทยาลัย. (2530: 108) ได้กล่าวถึง การบริการวิชาการแก่สังคมของสถาบันอุดมศึกษา อาจทำได้ในหลายลักษณะ เป็นต้นว่า การบรรยาย การอภิปราย อบรมประชุม สัมมนา การจัดนิทรรศการ สาธิต การจัดรายงานวิทยุ โทรทัศน์ การเผยแพร่ข่าวสารทางวารสาร หนังสือ บทความ การให้คำปรึกษา แนะนำ และให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิค การให้บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข การค้นคว้า วิเคราะห์ สืบค้น ทดสอบ ทดลองแบบประดิษฐ์และอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชนบท

ชูชีพ พุทธประเสริฐ (2534: 24) ได้สรุปวิธีการสำคัญของการบริการวิชาการแก่สังคม มี 5 วิธี ได้แก่

1. การศึกษา ค้นคว้าทางวิชาการ การรวบรวมข้อมูล เพื่อการบริการวิชาการที่มีประสิทธิภาพ
2. การเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชนและสังคม โดยใช้สื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เอกสารและสิ่งพิมพ์ การจัดนิทรรศการ การสาธิต
3. การบริการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษา เช่น บริการสื่อและนวัตกรรม การเป็นที่ปรึกษาด้านต่างๆ
4. การเข้าร่วมแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนและสังคม ในลักษณะต่างๆ เช่น รับผิดชอบโครงการโดยตรง การมีส่วนร่วม และการเป็นผู้ประสานงาน
5. การพัฒนาบุคลากรให้กับหน่วยงานต่างๆ เช่น การจัดบรรยาย อภิปราย ประชุมสัมมนา และฝึกอบรม

จากรายงานการประชุมวิชาการประจำปี 2540 ของที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย เรื่องการหารายได้เชิงวิชาการเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ 29-30 สิงหาคม 2540 ได้สรุปว่า การบริการวิชาการแก่สังคม สามารถทำได้ 2 รูปแบบ คือ (ทบวงมหาวิทยาลัย. 2540: 90-94)

1. การให้บริการวิชาการที่ไม่หวังผลกำไร (Non – Profit) ประกอบด้วย

1.1 การให้บริการวิชาการโดยไม่คำนึงถึงเรื่องการสร้างรายได้ หลายสถาบันได้ดำเนินการโดยถือว่าการให้บริการวิชาการแก่สังคมทั้งภายในมหาวิทยาลัยหรือภายนอกมหาวิทยาลัย

1.2 การให้บริการวิชาการเพื่อพัฒนาผู้ด้อยโอกาส มีสถาบันการศึกษาบางแห่งได้จัดทำโครงการบริการวิชาการเพื่อการพัฒนาผู้ด้อยโอกาส เช่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น ได้จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาผู้ด้อยโอกาส ซึ่งลักษณะของการจัดฝึกอบรมนั้น ทางมหาวิทยาลัยไม่ได้คิดค่าบริการใดๆทั้งสิ้น นี่ถือเป็นการให้บริการวิชาการอย่างหนึ่งที่ไม่ใช่การทำให้เกิดรายได้

2. การบริการที่สร้างกำไร (Profit Generate) การให้บริการวิชาการประเภทนี้ เป็นการทำกำไร (Profit) การสร้างรายได้ (Generate Income) มีหลายรูปแบบ

การให้บริการชุมชนของสถาบันอุดมศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. การให้บริการชุมชนที่เป็นโครงการ หรือปฏิบัติการที่มีกำหนดเวลาค่อนข้างจะแน่นอน เช่น โครงการพัฒนาต่างๆ

2. การให้บริการชุมชนที่กระทำเป็นครั้งคราวแก่หน่วยราชการหรือเอกชน เช่น การบรรยาย การแสดงนิทรรศการ การจัดการประชุม การจัดสัมมนาการ เป็นต้น

งานบริการทางด้านวิชาการแก่สังคมที่มหาวิทยาลัยจะจัดทำได้นั้น มีอยู่หลายแบบด้วยกัน ได้แก่

1. การสอน มหาวิทยาลัยจัดสอนวิชาบางอย่างให้แก่บุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย โดยการจัดสอนที่มีความต่างจากการสอนเป็นปกติ ซึ่งอาจทำได้หลายแบบ เช่น การจัดสอนในเรื่องที่ชุมชนมีความต้องการ หรือเป็นการสอนที่จัดให้แก่หน่วยราชการต่างๆ ที่ขอมา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน และนำองค์ความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน

2. การฝึกอบรม เป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้ได้รับบริการได้รับความรู้ความชำนาญทางด้านวิชาชีพ หรือวิชาทั่วไปที่จัดรวมเป็นกลุ่มเพื่อความมุ่งหมายเฉพาะอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น การฝึกอบรมมัคคุเทศก์ การฝึกอบรมความรู้ด้านโปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3. การจัดปาฐกถา มหาวิทยาลัยจัดเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ ตามที่เห็นว่าประโยชน์แก่ผู้ฟัง ทั้งบุคคลภายในมหาวิทยาลัย และบุคคลภายนอกมาร่วมฟังได้ด้วย

4. การจัดประชุมทางวิชาการ การอภิปราย และการสัมมนา ซึ่งจัดในหัวข้อที่เป็นเรื่องสนใจของชุมชนในขณะนั้น โดยทำการร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ต่อผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน และสามารถนำกลับไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับชุมชนของตนเองได้อย่างเหมาะสม

5. การจัดนิทรรศการทางวิชาการ เป็นการให้บริการทางวิชาการอีกรูปแบบหนึ่งที่จะได้รับความสนใจ เช่น แสดงการสาธิตวิธีเพื่อให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม และเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่าที่เคยทำ และที่สำคัญแนวทางดังกล่าวควรนำไปปรับใช้ในชุมชนนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ การจัดนิทรรศการทางวิชาการ ต้องมีการจัดเตรียมงานและการดำเนินงานที่เข้มแข็งมาก

6. การเผยแพร่เอกสารทางวิชาการ เพื่อเผยแพร่ความรู้ต่างๆ เพื่อให้มีโอกาสดูไปเผยแพร่ในสังคมภายนอกมหาวิทยาลัยทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม และควรคำนึงถึงการใช้ได้จริงในสภาพท้องถิ่นนั้นๆ

7. การเผยแพร่ทางสื่อมวลชน ได้แก่ การเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการที่อาศัยหนังสือพิมพ์ วิทยุและโทรทัศน์ เป็นสื่อในลักษณะของการบรรยาย การอภิปราย การเขียนบทความ

8. การออกปฏิบัติงานในท้องถิ่น โดยการให้อาจารย์และนักศึกษาออกไปปฏิบัติงานในท้องถิ่น บริการนั้นอาจเป็นไปในรูปของการสอน การฝึกอบรม การให้คำแนะนำปรึกษา และการให้ความรู้โดยวิธีอื่นๆ

นอกจากนี้ หน่วยงานทุกๆ หน่วยงานควรให้ความสำคัญกับระดับความสำเร็จในการให้บริการวิชาการและวิชาชีพตามพันธกิจของสถาบัน โดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดมาตรฐานตัวชี้บ่งต่างๆ สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอก เพื่อให้มีการดำเนินการบริการวิชาการอย่างมีคุณภาพ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) เผยแพร่วันที่ 18 ธันวาคม 2548 และ 16 กุมภาพันธ์ 2549) ได้กำหนดประสิทธิผลของการให้บริการวิชาการและวิชาชีพ โดยพิจารณาจาก

1. การมีบทบาทที่แสดงถึงความรับผิดชอบทางการและวิชาชีพต่อสาธารณะการเป็นที่พึ่งทางวิชาการ การเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมต่อสังคม ชุมชน และประเทศ

2. การคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมของหลักสูตรและบริการที่จัดขึ้น

3. มีงานบริการวิชาการที่ใช้องค์ความรู้จากการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนและ/หรืองานวิจัยที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนและสังคม

4. ผลของการบริการวิชาการต่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งความมั่นคงและความเข้มแข็งของสังคม ชุมชนและประเทศชาติ

สรุปได้ว่า รูปแบบการให้บริการชุมชน มีลักษณะดังนี้ คือ

1. การเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชน โดยการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การสอน การอบรม การอบรมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา การอภิปราย เป็นต้น โดยจุดมุ่งหมายของการเผยแพร่ความรู้แก่ชุมชนนั้นต้องเป็นไปตามความต้องการของชุมชน และชุมชนสามารถนำเอาไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

2. การจัดนิทรรศการทางวิชาการ เป็นรูปแบบกิจกรรมที่นำเสนอผลงานที่เกิดขึ้นจากการศึกษาความต้องการของชุมชนของอาจารย์ บุคลากร นิสิต นักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา

รวมทั้งผลงานที่เกิดจากชุมชนเอง หรือองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกิดจากภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงก่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษา ชุมชน และหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

3. การเผยแพร่ข้อมูลเอกสารทางวิชาการ เป็นการนำเสนอข้อมูลความรู้ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนในรูปแบบสื่อที่หลากหลาย ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุ เคเบิลทีวี รวมถึงการเผยแพร่ทางออนไลน์ เพื่อให้เข้าถึงชุมชน และชุมชนสามารถนำไปพัฒนาและปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ทั้งนี้ รูปแบบการให้บริการชุมชน จะกระทำให้รูปแบบใดก็ตามควรยึดหลักความต้องการของชุมชนเป็นหลัก สร้างความเข้าใจกับชุมชนในเรื่องบทบาทและประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ รวมถึงการให้บริการวิชาการนั้นๆ ต้องมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชน เพื่อให้การบริการวิชาการในแต่ละครั้งเกิดประโยชน์คุ้มค่าต่อทั้งสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาองค์ความรู้ของอาจารย์ บุคลากรและนิสิต รวมถึงชุมชนให้เกิดการพัฒนาตนเองจนนำไปสู่การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

1.5 นวัตกรรมที่ใช้ในการบริการชุมชน

สำลี ทองธิว (2527: 2-6) ได้อธิบายถึงการใช้นวัตกรรมกับการศึกษาไว้ดังนี้

การดำเนินระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ต้องมีทั้ง 3 มิติ คือ มิติของการบริหาร วิชาการและนวัตกรรม โดยเฉพาะนวัตกรรมเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยปรับปรุงให้ระบบการศึกษาดำเนินไปอย่างได้ผล ช่วยให้สภาพการเรียนรู้สมบูรณ์ขึ้น ลักษณะของนวัตกรรมที่ดี ควรมีลักษณะสำคัญ คือ เป็นแบบสำเร็จรูปไม่แยกออกเป็นส่วนๆ ง่ายต่อการใช้ ค่าใช้จ่ายไม่สูงเกินไป ควรพิจารณาสภาพของสังคมก่อนการใช้นวัตกรรม นอกจากนั้นยังต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่นๆ เช่น จะต้องดีกว่าของเดิมที่ใช้อยู่ เหมาะสมกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ใช้ ผู้ใช้สามารถทดลองใช้ได้ไม่ยุ่งยาก โดยทั่วไปแล้วเกณฑ์ที่ใช้ประเมินว่านวัตกรรมที่นำมาใช้นั้นดีหรือไม่ จะใช้เกณฑ์ 3 ประการคือ

1. เกณฑ์ผลที่ได้รับ หมายความว่า นวัตกรรมนั้นสามารถแก้ปัญหาได้มากน้อยเพียงใด เช่น ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากนวัตกรรม ผลจากการใช้นวัตกรรมในการแก้ปัญหา เป็นต้น
2. เกณฑ์ความเป็นไปได้ของการใช้ เพื่อดูว่าจะมีผู้สามารถใช้นวัตกรรมได้จริงๆ
3. เกณฑ์การยอมรับของประชากรส่วนใหญ่ เช่น สามารถผสมกลมกลืนกับค่านิยม ประเพณีของประชาชนได้เพียงใด

ครุฑ และชามาลา (Crouch; & Chamala. 1981:21) กล่าวถึงการใช้นวัตกรรมในการให้บริการชุมชนว่า จะต้องยึดหลักสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ ประโยชน์ใช้สอย เข้าได้กับชุมชน มีความสมบูรณ์และสะดวกในการใช้ มีการทดลองใช้มาแล้ว และดูจากผลของการใช้จริง ในทำนองเดียวกัน

นรินทร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 222) ก็ให้ความเห็นว่า การใช้นวัตกรรมสำหรับบริการชุมชน ควรยึดหลัก ดังนี้

1. การเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้รับบริการมีส่วนร่วมในกระบวนการนวัตกรรมด้วย เช่น การผลิต การใช้ การพัฒนา
2. การพัฒนานวัตกรรมควรกระจายให้กว้างขวาง ไม่ผูกพันเฉพาะส่วนกลางเท่านั้น
3. ควรดึงภาคเอกชนและองค์กรในชนบท เข้ามาร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมให้มากขึ้น
4. ควรส่งเสริมให้ข้าราชการ นักวิชาการ นักประดิษฐ์ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรม
5. ควรมีการวิจัยประยุกต์ และการทดลองใช้นวัตกรรมก่อนการเผยแพร่หรือใช้จริง
6. ควรเน้นการพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือมีประสิทธิภาพขึ้น

จะเห็นได้ว่า การใช้นวัตกรรมในการบริการชุมชนด้านการศึกษา ควรมีการศึกษาสภาพชุมชนก่อนการเลือกใช้นวัตกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับชุมชน และชุมชนสามารถนำเอาผลจากการใช้นวัตกรรมนั้นๆ ไปพัฒนาต่อยอดหลังจากการได้รับบริการชุมชนจากหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

2. บทบาทของมหาวิทยาลัยกับการบริการชุมชน

ในอดีตที่ผ่านมา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีบทบาทในการพัฒนาการดำเนินงานบริการวิชาการเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืนและมีความต่อเนื่อง โดยบทบาทดังกล่าวได้ดำเนินการมาตั้งแต่ในอดีต ดังที่ ทรงศักดิ์ ศรีกาพลสินธุ์ (2528) ได้กล่าวถึงบทบาทของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เกี่ยวกับการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนว่ามีสามประการ คือ การนำชุมชนมาสู่มหาวิทยาลัย โดยการเชิญประชาชนมาอบรมช่วงระยะเวลาปิดเทอม ได้แก่ การอบรมโภชนาการ สุขภาพอนามัย ศิลปวัฒนธรรม และภาษาอังกฤษ แก่พนักงานบริการในร้านค้า ตลอดจนภาษาอังกฤษระดับสูงที่ต้องติดต่อกับต่างประเทศ เป็นต้น ประการที่สองคือ การนำครูอาจารย์ไปสู่ชุมชน เช่น การออกค่ายอาสาพัฒนา การบริการของชมรมต่างๆ แก่ประชาชน และประการที่สาม ได้แก่ การเผยแพร่เอกสารโดยผ่านสื่อมวลชน การออกโทรทัศน์ ในรายการสำคัญๆ การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒวิทยาเขตต่างๆ เช่น การประกวดดนตรีไทยของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา เป็นการบริการทางวิชาการแก่ชุมชนในภาคใต้ที่ได้รับความสำเร็จเป็นอย่างสูง

สุภา ปานเจริญ รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้กล่าวถึงงานบริการวิชาการแก่ชุมชนในความทรงจำ: ข้อคิดและบทเรียน (โครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน 2547-2554: 8) ไว้ดังนี้

งานบริการวิชาการแก่ชุมชนเป็นพันธกิจหนึ่งในพันธกิจหลักทั้ง 4 ด้าน ซึ่งอธิการบดี ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ ได้ให้ความสำคัญกับการกิจด้านนี้เป็นอย่างมาก ตลอดช่วงเวลาที่

บริหารงานของมหาวิทยาลัยโดยได้กำหนดนโยบายการบริหารไว้ในยุทธศาสตร์การจัดการความรู้เพื่อสังคม ยุทธศาสตร์การพัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อสังคมและยุทธศาสตร์การสืบสานและสร้างสรรค์วัฒนธรรมและศิลปะ ทั้งสามยุทธศาสตร์จะปฏิบัติงานร่วมกันในลักษณะบูรณาการตามยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกันอันได้แก่

“ปรับทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับสังคม จากการที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้ส่งออกความรู้และทักษะในรูปของการบริการวิชาการเพื่อสังคมไปสู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับสังคม”

“จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อให้บุคลากรของมหาวิทยาลัยและนิสิตได้เรียนรู้วัฒนธรรมและศิลปะทั้งจากชีวิตจริงและแหล่งเรียนรู้เพื่อชุมชน”

“ดำเนินการเพื่อให้มหาวิทยาลัยเข้าถึงสื่อต่างๆ ของสังคม เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ โดยสามารถนำเสนอความรู้อันเป็นผลงานของมหาวิทยาลัยสู่ชุมชน”

ข้อมูลจากโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน 2547 – 2554 มีการนำเสนอแนวคิดไว้ดังนี้

แนวคิด

1. งานบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคมของมหาวิทยาลัย ไม่ใช่งานบริการวิชาการในลักษณะที่มหาวิทยาลัยเป็นผู้หยิบยื่นให้ชุมชนและสังคม ในความเป็นจริงแล้วในชุมชนและสังคมมีความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือปราชญ์ชาวบ้าน ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนและสังคมจึงมีลักษณะการเรียนรู้ร่วมกัน

2. งานบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคมเป็นพันธกิจประการหนึ่งของทุกมหาวิทยาลัย จึงถือว่าสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งต้องมีหน้าที่ในการบริการวิชาการแก่ชุมชนและสังคม ในปัจจุบันแต่ละมหาวิทยาลัยได้ให้บริการวิชาการแก่ชุมชนในลักษณะต่างคนต่างทำตามศักยภาพ และไม่ได้ทุ่มเทให้กับชุมชนและสังคมนั้นๆ เท่าที่ควร ผลักดันแนว “หนึ่งจังหวัดหนึ่งมหาวิทยาลัย” เพื่อน้อมนำ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาแปรสู่ภาคปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยให้มหาวิทยาลัยได้มีบทบาทในการร่วมพัฒนาสังคมประเทศชาติ ในฐานะที่มหาวิทยาลัยเป็นที่รวมของบุคคลระดับมัธยมศึกษาของประเทศควรจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ และเป็นการทำงานเชิงรุกหรือเป็นองค์กรที่เป็นผู้นำในการพัฒนาสังคม การที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จะกำหนดขอบเขตในการพัฒนาชุมชน/สังคมเพียงหนึ่งจังหวัด โดยระดมสรรพกำลังจากทุกหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย และทุ่มเทการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนและสังคมในจังหวัดใดจังหวัดหนึ่ง จึงมีความเป็นไปได้สูงในทางปฏิบัติ และสามารถพัฒนาเป็นต้นแบบเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ นำไปประยุกต์ใช้ในจังหวัดอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสมต่อไป

จากรายงานประจำปี (2552-2553: 11-12) โครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน ได้เพิ่มเรื่องสมรรถนะหรือความสามารถหลัก (Core Competency) ดังนี้

ใช้สมรรถนะหรือความสามารถหลัก (Core Competency) ของมหาวิทยาลัยที่โดดเด่นด้านการทำงานร่วมกับชุมชนด้วยการระดมสรรพกำลังและทรัพยากรจากทุกภาคส่วนเป็นการบูรณาการการทำงานร่วมกับชุมชนและภาคีต่างๆ ได้แก่ ภาคีภาควิชาการ ภาคีภาคราชการ ภาคีภาคประชา

สังคมและสื่อ ภาคีภาคเอกชน และภาคีภาคประชาชน เป็นต้น จนได้ผลเป็นที่ประจักษ์ ได้รับการยอมรับว่าเป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ตระหนักถึงสิ่งที่ขาดหายไปในรอบยี่สิบปีของระบบความรู้สมัยใหม่กับองค์ความรู้ในชุมชน จึงได้มีการจัดตั้งโครงการ “ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Center for Life-Long Learning Innovation)” ขึ้น โดยมี รองศาสตราจารย์นภาภรณ์ หะวานนท์ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ เป็นประธานกรรมการโครงการ เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษา กับชุมชน โดยมุ่งบูรณาการความรู้และกระบวนการเรียนรู้ทั้งสองระบบให้เชื่อมต่อกัน ชุมชนเป็นศูนย์กลาง วิชาการเป็น “ทุน” ทางการเรียนรู้

จะเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ให้ความสำคัญกับเรื่องการบริหารชุมชนด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์อย่างชัดเจน และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลาหลายปี และในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประกาศเป็นมหาวิทยาลัยรับใช้สังคม มีการดำเนินงานที่เข้มแข็งร่วมกับชุมชนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในจังหวัดนครนายกและจังหวัดสระแก้ว ทั้งนี้ นอกจากสถาบันการศึกษาแล้ว องค์กรเอกชนมีการจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนเช่นกัน หรือเรียกว่ากิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR-Corporate Social Responsibility)

จากการสัมมนาสังคมเชิงพฤติกรรมศาสตร์ วป 884 เมื่อปี 2551 (2555: ออนไลน์) ได้อธิบาย ความหมายของคำว่า ความรับผิดชอบต่อสังคม ไว้ดังนี้ “ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การดำเนินธุรกิจควบคู่ไปกับการใส่ใจดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสังคมโดยรวม ภายใต้หลักจริยธรรม การกำกับดูแลที่ดี เพื่อนำไปสู่การดำเนินธุรกิจที่ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน”

พงศ์ศรีนัย พรศรีเลิศ (2555: ออนไลน์) ได้สรุป “ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร” ธุรกิจในประเทศไทยที่เห็นว่าควรมีการพัฒนา 5 อันดับแรก คือ การรักษาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการศึกษาและการกีฬาของเด็กและเยาวชน การให้ความสำคัญกับความปลอดภัยในการผลิตและการบริโภค การผลิตสินค้าและบริการที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ การรณรงค์การส่งเสริมกิจกรรมด้านการต่อต้านยาเสพติด”

อนันตชัย ยूरประดม (2549: ออนไลน์) กล่าวถึงกรอบการทำกิจกรรม CSR (Corporate Social Responsibility) ในงานสัมมนาเรื่อง “CSR กับการพัฒนาการศึกษาไทย” ไว้ดังนี้

ในการทำกิจกรรม CSR เพื่อให้ชัด จะอ้างอิงตามกรอบของ ฟิลิป คอต เลอร์ และแนนซี ลี ได้แก่

1. Cost promotion เป็นเรื่องที่บริษัทมีส่วนช่วยกระตุ้นให้ประชาชนมีกิจกรรมทางสังคม เช่น สายการบิน ระดมทุนช่วยโรงเรียนยากจน
2. Corporate social marketing การตลาดเพื่อสังคม หรือการที่บริษัทใช้กลยุทธ์และเครื่องมือทางการตลาดให้ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น สังคม
3. Corporate philanthropy การบริจาคเงินให้องค์การการกุศล รวมถึงเทคโนโลยี
4. Community volunteering การมีส่วนร่วม เป็นการที่บริษัทพาพนักงานทำกิจกรรมเพื่อสังคม
5. Socially responsibility business practices การดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมและการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

สุนิตย์ เชมษฐา (2553: 31) ได้กล่าวถึงการดำเนินกิจกรรมตามแนวคิด CSR เป็นกิจกรรมที่มีต้นทุนค่าใช้จ่าย แต่นำสู่ประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับอย่างชัดเจนและสามารถวัดผลได้ ดังนี้

- การเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันและสร้างจุดยืน
- การบริหารความน่าเชื่อถือ
- การจัดการความเสี่ยง
- การคัดเลือกและสร้างแรงจูงใจในการทำงาน
- ผลประกอบการและการเข้าถึงเงินทุน
- การเรียนรู้และนวัตกรรม
- การสร้างความยอมรับของสังคมต่อการดำเนินงานของบริษัท

ทั้งนี้ การดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร จะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดจะต้องมีการวางแผนงานที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมที่ทำ และตั้งแต่ระดับผู้บริหารสูงสุด รวมถึงบุคลากรในองค์กรทุกคนต้องมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความสำเร็จอย่างยั่งยืน

จะเห็นได้ว่า การบริการแก่ชุมชนโดยสถาบันการศึกษา หรือการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรก็ตาม ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สถาบันการศึกษาและองค์กร ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยชุมชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการจากสถาบันการศึกษา และองค์กร ส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน อีกทั้งมีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในฐานะคนในพื้นที่ อาจรวมถึงรายได้ที่มีมากขึ้นจากการต่อยอดองค์ความรู้และการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้

การศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ควรจะมีหลักวิชาการ มีเสรีภาพ กล้าคิด กล้าสร้างสรรค์ บูรณาการ กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควบคุมคุณธรรม มีคุณภาพ นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตและสังคมได้อย่างเป็นสุข (เปาโล แพร. เขียน. สดใส ชันติวรพศ. แปล. 2548)

สำหรับประเทศไทย มีมาตราที่เกี่ยวกับการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ดังนี้ (2557: ออนไลน์)

มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

“การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“การศึกษาขั้นพื้นฐาน” หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา

“การศึกษาตลอดชีวิต” หมายความว่า การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่าง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพ ชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

“ผู้สอน” หมายความว่า ครูและคณาจารย์ ในสถานศึกษาระดับต่างๆ

“ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักด้านการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษา ทั้งของรัฐและเอกชน

มาตรา 6 การจัดการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล มี ความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วย ตัวเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 10 การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคน มีความสามารถเรียนรู้และ พัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตาม อัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความ เหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

- (1) ความรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม
- (2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งความรู้..การจัดการการ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน
- (3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬาภูมิปัญญาและการประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญา
- (4) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยให้ถูกต้อง

(5) ความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้...ดังนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครอง

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์และนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษา จัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากการพัฒนาของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ และรูปแบบการศึกษา

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมภูมิปัญญา ท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับบุคคลตาม มาตรา 10 วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพสาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาให้คนมีความสมดุลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

มาตรา 30 ให้สถานศึกษา พัฒนาระบบการเรียนการสอน ที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับการศึกษา

สรุปได้ว่า การศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้ ควรมีหลักวิชาการ มีเสรีภาพ กล้าคิด กล้าสร้างสรรค์ กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน เพื่อส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควบคุมคุณธรรม มีคุณภาพ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคม ในเชิงวัฒนธรรม สร้างองค์ความรู้ จากสภาพแวดล้อม ในระบบการศึกษา นอกกระบวนการศึกษา และตามอัธยาศัย บูรณาการอย่างหลากหลาย สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมแก่วัยมีความสมดุลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ควบคุมคุณธรรม ความดีงาม และความรับผิดชอบ ต่อชีวิตและสังคม นำไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีเป็นสุขต่อเนื่องตลอดชีวิต

โดยความเชื่อเกี่ยวกับการสอนนั้น มีรูปแบบการสอนที่ไม่แน่นอน มีความเชื่อว่าการสอน การเผยแพร่ การถ่ายทอดแนวคิด ความรู้ เป็นทักษะที่มีเฉพาะในแต่ละคนเท่านั้น ไม่สามารถเรียนรู้ได้ ต่อมาการสอนเริ่มมีความเป็นทางการมากขึ้น เมื่อมีการสอนเกี่ยวกับอาชีพ เป็นความต้องการของผู้เรียน “ศิษย์” ขอให้ผู้มีความรู้ด้านอาชีพนั้นๆ สอน “ครู” เพื่อให้เกิดทักษะ ความสามารถในการพัฒนาตนเองให้เทียบเท่าผู้เป็น “ครู” โดย “ครู” เป็นผู้กำหนดวิธีการสอน การถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และความคิด โดยยังคงเชื่อว่าความสามารถในการสอนเป็นความสามารถเฉพาะตน ไม่สามารถฝึกฝนให้มีทักษะการสอนได้

เดล ได้ให้หลักการเกี่ยวกับการเรียนรู้ว่า “มนุษย์จะเรียนรู้ได้ดีขึ้นหากการเรียนรู้นั้นเกิดจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม และการเรียนรู้จะน้อยลงหากการเรียนรู้เกิดจากประสบการณ์ที่เป็นนามธรรม” และจากการค้นคว้าของเคนวีก พบว่า “การที่นักเรียนมีประสบการณ์จากสื่อการสอน จะช่วยให้แก่นักเรียนค้นพบความจริง เรียนรู้แนวคิด และวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง”

ทิสนา แชมมณี ได้อธิบายทฤษฎีการเรียนรู้และการสอนร่วมสมัย ซึ่งมีหลายทฤษฎีด้วยกัน และทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) โดยทฤษฎีดังกล่าวมีการพัฒนามาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับการใช้สื่อ เทคโนโลยี วัสดุ และอุปกรณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมในการให้ผู้เรียนสร้างสรรค์การเรียนรู้และผลงานต่างๆ ด้วยตนเอง และได้นำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้เป็นเครื่องมือในการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความรู้ในการเรียนวิชาต่างๆ นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมที่ดีก็มีส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนตามความชอบและความสนใจ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจ รวมถึงความแตกต่างของสภาพแวดล้อม เช่น ผู้เรียนมีวัยที่แตกต่างกัน ประสบการณ์และความถนัดแตกต่างกัน ความแตกต่างดังกล่าวช่วยให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างสรรค์ผลงานได้ดีขึ้น สุดท้ายบรรยากาศที่เป็นมิตร ทำให้ผู้เรียนเกิดความสบายใจในการเรียนรู้ร่วมกัน

ชัยอนันต์ สมุทวณิช ได้นำทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) มาใช้ โดยให้ชื่อทฤษฎีดังกล่าวไว้หลากหลายชื่อ ได้แก่ ทฤษฎี “คิดเอง- ทำเอง” “คิดเอง-สร้างเอง” และ “ทำไป-เรียนไป” โดยเชื่อว่าการให้ผู้เรียนเล่น-เรียน โดยอาศัยเทคโนโลยี

สมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์นั้นจะช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความเพลิดเพลิน โดยการเรียนรู้ต้องมีสัดส่วนให้เหมาะสมระหว่างเล่นกับเรียนด้วยเช่นกัน

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

มาตรา 64 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยี สื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิตและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้ โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 65 และมาตรา 66 ได้ระบุเกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาสำหรับบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยี รวมถึงผู้เรียน ไว้ดังนี้

มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

มาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ความเป็นมาเกี่ยวกับชุดกิจกรรมการเรียนรู้

คำว่า ชุดการสอน มีการใช้คำเรียกที่แตกต่างออกไป ได้แก่ ชุดการเรียนการสอน ชุดกิจกรรม ชุดกิจกรรมการ หรือชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นต้น โดยชุดการสอนหรือชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสื่อประสมสำหรับใช้ในการเรียนการสอนที่มีกระบวนการผลิตอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

ชุดการสอนมีขึ้นในโรงเรียนของประเทศสหรัฐอเมริกา ตั้งแต่ปี ค.ศ.1930 โดย David Stansfield แห่งสถาบัน Ontario Institute for Studies in Education เป็นผู้คิดกล่องอเนกประสงค์ขึ้นสำหรับเด็กเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสอน ซึ่งเขาใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ในเรื่องการสอนสำเร็จรูป (Programmed Learning) มาผลิตกล่องที่เรียกว่า Thirties Box ต่อมาได้พัฒนาเป็น Perception Bag, Audiovisual Juke Box และ Eco Box กล่องการสอนเหล่านี้เรียกว่า The 1930 Multi Kit ปรากฏว่าเป็นชุดการสอน ในปัจจุบันระบบการผลิตชุดการสอนในประเทศไทยได้พัฒนาขึ้นในปี พ.ศ.2516 ที่แผนกโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้ทำการทดลองกับนิสิตปริญญาโท 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมจำนวน 30 คน สอน

แบบบรรยายและกลุ่มทดลอง จำนวน 30 คน สอนโดยใช้ชุดการสอน ผลปรากฏว่าผลสัมฤทธิ์ความคงทนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ดังนั้นท่านจึงได้นำระบบที่ทำการทดลองมาปรับเป็นการสัมมนาเชิงปฏิบัติการตามสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒบางเขน ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2553: 123) ส่วนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ได้มีการนำระบบการผลิตชุดการสอนมาขยายผลโดยมีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแก่อาจารย์วิทยาลัยครูและครูประจำการ เพื่อใช้ในรูปแบบของชุดการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

ชุดการสอนหรือชุดการเรียนรู้ เดิมมักใช้คำว่าชุดการสอน เพราะเป็นสื่อที่ครูนำมาใช้ประกอบการสอนแต่ต่อมาแนวคิดในการยึดเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ได้เข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น จึงมีผู้เรียกชุดการสอนเป็นชุดการเรียนรู้มากขึ้น บางคนมักเรียกรวมกันว่าชุดการเรียนการสอนก็มี ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้ใช้คำว่าการเรียนรู้เป็นคำหลักสำคัญ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา ที่ 22 ที่ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ดังนั้นจึงใช้คำว่า “ชุดการจัดการเรียนรู้” เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สำหรับชุดการสอนหรือชุดกิจกรรม เป็นสื่อประสมที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง แต่ละชุดการสอนที่สร้างขึ้นจะมีประสิทธิภาพเชื่อถือได้หรือไม่ จำเป็นต้องเอาวิธีวิเคราะห์ระบบมาใช้เพื่อหาความเชื่อมั่นของชุดการสอน นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนด้วยการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องโดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังสนับสนุนบุคลากรให้มีความรู้และทักษะในด้านการสอน และผลิตสื่อการสอน โดยใช้เทคโนโลยีต่างๆ ดังนั้น การพัฒนาชุดการสอน IT จึงมีความสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและเป็นการส่งเสริมและพัฒนาให้บุคลากรด้านการศึกษามีทักษะในการผลิตและการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ทั้งนี้ ชัยชัย อินทรสุนานนท์ (2538: 39) ได้อธิบายว่า “ชุดการสอนมีชื่อเรียกต่างๆ กันหลายชื่อ เช่น Instructional Package, Individualized Learning Package, Self Instructional Package, Learning Package บางคนเรียกว่า Packet หรือ Pack เฉยๆ”

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่าชุดการสอนหรือชุดกิจกรรม ไว้ต่างๆ ดังนี้

ชัยชัย อินทรสุนานนท์ (2538: 39) ชุดการสอนเป็นสื่อประสม (Multi-Media) ซึ่งรวมกันเป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ประกอบกันขึ้น และใช้กระบวนการกลุ่มเข้าช่วยในการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้การเรียนรู้มีชีวิตชีวาและฝึกฝนพัฒนาการทางสติปัญญาของผู้เรียนให้มากขึ้น

สุภารัตน์ ไผ่ดวงวงศ์ (2543: 52) ชุดการสอน หมายถึง สื่อการสอนที่ครูสร้างขึ้นด้วยวัสดุอุปกรณ์หลายชนิด เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และมีการนำหลักการทางจิตวิทยามาใช้ประกอบเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความสำเร็จ

กุศยา แสงเดช (2545: 5) สรุปว่า ชุดการสอน เป็นสื่อการสอนที่จัดอย่างมีระบบ โดยให้สอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตรการเรียนรู้และประสบการณ์ที่จัดไว้ในแต่ละหน่วย เพื่อช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ ซึ่งอาจจัดไว้ในกล่องหรือซองเป็นหมวดๆ

ระพีพันธ์ โพศรี (2547: 1) ชุดการสอน คือ ระบบสื่อการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบการสอนของครูผู้สอน โดยครูเป็นฝ่ายอำนวยความสะดวก (Facilitator) และเสริมประสบการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะ บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด

ประเภทของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

นักวิชาการ ได้แบ่งประเภทของชุดกิจกรรมการเรียนรู้และแนวคิดในการผลิตชุดการเรียนการสอน ดังนี้

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523: 118-119) ได้แบ่งประเภทชุดการสอนออกเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. ชุดการเรียนการสอนประกอบคำบรรยาย

เป็นชุดการเรียนการสอนที่มุ่งขยายเนื้อหาสาระแบบบรรยายให้ชัดเจนขึ้น โดยกำหนดกิจกรรม และสื่อการสอนให้ครูใช้ประกอบการบรรยายบางครั้งจึงเรียกว่า “ชุดการเรียนการสอนสำหรับครู” ชุดการเรียนการสอนนี้จะมีเนื้อหาวิชาเพียงหน่วยเดียว และใช้กับผู้เรียนทั้งชั้น โดยแบ่งหัวข้อที่จะบรรยายและกิจกรรมไว้ตามลำดับขั้น ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูผู้สอน และเพื่อเปลี่ยนบทบาทการพูดของครูให้น้อยลงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ชุดการเรียนการสอนประกอบคำบรรยายนี้นิยมใช้กับการฝึกอบรมและการสอนในระดับอุดมศึกษา สื่อการสอนที่ใช้อาจเป็นแผ่นคำสอน แผนภูมิ รูปภาพ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ หรือกิจกรรมกลุ่มเป็นต้น สื่อการสอนที่ใช้ อาจเป็นชุดการเรียนมักจะมีกล่องที่มีขนาดเหมาะสม แต่ถ้าเป็นวัสดุราคาแพง หรือขนาดเล็ก หรือขนาดใหญ่เกินไป ตลอดจนเสียหายง่าย หรือเป็นสิ่งมีชีวิต ก็จะไม่บรรจุในกล่อง แต่จะกำหนดไว้ในคู่มือครู เพื่อจัดเตรียมก่อนสอน

2. ชุดการเรียนการสอนสำหรับกิจกรรมแบบกลุ่ม

เป็นชุดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนได้ประกอบกิจกรรมร่วมกัน ครูจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายเป็นผู้แนะนำช่วยเหลือผู้เรียน ชุดการเรียนการสอนแบบกิจกรรมกลุ่มอาจจัดการเรียนในห้องเรียนแบบศูนย์การเรียน ชุดการเรียนการสอนแต่ละชุดจะประกอบด้วย ชุดการสอนย่อยที่มีจำนวนเท่ากับจำนวนที่แบ่งไว้ในแต่ละหน่วย ในแต่ละศูนย์มีชื่อหรือบทเรียนครบชุดตามจำนวนผู้เรียนในศูนย์กิจกรรมนั้นๆ จัดไว้ในรูปสื่อประสม อาจใช้ป็นสื่อรายบุคคล หรือทั้งกลุ่มใช้ร่วมกันก็ได้ ในขณะที่ทำกิจกรรมการเรียนรู้ หากมีปัญหาผู้เรียนสามารถซักถามครูได้เสมอ เมื่อจบการเรียนรู้แต่ละศูนย์แล้ว ผู้เรียนสนใจที่จะเรียนเสริมก็สามารถศึกษาได้จากศูนย์สำรองที่จัดเตรียมไว้โดยไม่ต้องเสียเวลารอคอยคนอื่น

3. ชุดการเรียนรู้การสอนรายบุคคล

เป็นชุดการเรียนรู้การสอนที่จัดให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง ตามคำแนะนำที่ระบุไว้ แต่อาจมีการปรึกษากันระหว่างเรียนได้ และเมื่อสงสัยไม่เข้าใจบทเรียนตอนไหนสามารถได้ถามครูได้ การเรียนจากชุดการเรียนรู้การสอนรายบุคคลนี้ นิยมใช้ห้องเรียนที่มีลักษณะพิเศษ แบ่งเป็นสัดส่วนสำหรับผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งเรียกว่า “ห้องเรียนรายบุคคล” ชุดการเรียนรู้การสอนรายบุคคลนี้นักเรียนอาจนำไปใช้เรียนที่บ้านได้ด้วย โดยมีผู้ปกครองหรือบุคคลอื่นคอยให้ความช่วยเหลือ ชุดการเรียนรู้การสอนรายบุคคลนี้เน้นหน่วยการสอนย่อย จึงนิยมเรียกว่า บทเรียนโมดูล (Instruction Module)

4. ชุดการเรียนรู้การสอนทางไกล

เป็นชุดการเรียนรู้การสอนสำหรับผู้เรียนต่างถิ่น ต่างเวลา มุ่งสอนให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมาเข้าชั้นเรียน ประกอบด้วย สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ รายการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และการสอนเสริมตามศูนย์บริการการศึกษา เช่น ชุดการเรียนรู้การสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เป็นต้น

ชายชัย อินทรสุณานนท์ (2538: 41) แบ่งประเภทชุดการสอนออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ คือ

1. ชุดการสอนสำหรับครูหรือชุดการสอนประกอบคำบรรยาย
2. ชุดการสอนสำหรับกิจกรรมกลุ่ม
3. ชุดการสอนสำหรับผู้เรียนหรือผู้เรียนตามเอกัตภาพ

องค์ประกอบของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ชายชัย อินทรสุณานนท์ (2538: 42-43) ได้อธิบายว่า ในชุดการสอนแต่ละชุดโดยทั่วไปจะประกอบด้วย

1. กล้องบรรจุขนาดเหมาะสมกับสื่อการเรียนรู้การสอนทั้งชุด
2. สื่อการสอนและบัตรบอกชนิดสื่อเรียงตามลำดับการใช้
3. บันทึกการสอนที่ประกอบด้วย
 - 1) รายละเอียดเกี่ยวกับวิชาและหน่วยการสอน
 - 2) รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เรียน
 - 3) เวลา จำนวนชั่วโมง
 - 4) วัตถุประสงค์ทั่วไป
 - 5) วัตถุประสงค์เฉพาะ
 - 6) เนื้อหาวิชาและประสบการณ์
 - 7) กิจกรรมและการใช้สื่อการสอนประกอบวิธีการเรียน วิธีการสอน
 - 8) แบบการประเมินผล/การวัดผล/การทดสอบ/Pretest/Posttest

ฮูลตัน และคนอื่นๆ (วาสนา ชาวหา, 2525, หน้า 140; อ้างอิงจาก Houston and other. 1972, p.244) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชุดการเรียนรู้การสอน จะต้องประกอบด้วย

1. คำชี้แจง (Prospectus) ในส่วนนี้จะอธิบายถึงความสำคัญของจุดมุ่งหมายของขอบข่ายของชุดการเรียนการสอน สิ่งที่คุณเรียนต้องมีความรู้ก่อนเรียน ขอบข่ายของกระบวนการทั้งหมดในชุดการเรียนการสอน

2. จุดมุ่งหมาย (Objectives) คือ ข้อความที่แจ่มชัดไม่กำกวม ที่กำหนดว่าคุณเรียนจะประสบความสำเร็จอะไรหลังจากเรียนแล้ว

3. การประเมินผลเบื้องต้น (Pre-assessment) มีจุดประสงค์ 2 ประการ คือ เพื่อให้ทราบว่าคุณเรียนอยู่ในระดับในการเรียนนั้นเพื่อดูว่าได้รับผลสัมฤทธิ์ตามความมุ่งหมายเพียงใด

4. การกำหนดกิจกรรม (Engbling activities) คือ การกำหนดแนวทางและวิธีการเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยที่คุณเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นด้วย

5. การประเมินผลครั้งสุดท้าย (Post-assessment) เป็นข้อสอบวัดผลหลังจากที่เรียนแล้ว นอกจากนี้ มีนักวิชาการได้อธิบายถึงขั้นตอนการสร้างชุดการสอนด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ Heather (1977: 343-344) ได้ให้ขั้นตอนการสร้างชุดการสอนด้วยตนเอง คือ

1. ศึกษาหลักสูตร ตัดสินใจเลือกสิ่งที่จะทำให้คุณเรียนได้ศึกษาแล้วจัดลำดับขั้นเนื้อหาให้ต่อเนื่องจากง่ายไปยาก

2. ประเมินหาความรู้พื้นฐาน ประสิทธิภาพเดิมของคุณเรียน

3. เลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อการเรียนให้เหมาะสมกับคุณเรียน โดยคำนึงถึงความพร้อมและความต้องการของคุณเรียน

4. กำหนดรูปแบบการเรียน

5. กำหนดหน้าที่ของผู้ประสานงานหรืออำนวยความสะดวกในการเรียน

6. สร้างแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ของคุณเรียนว่าบรรลุเป้าประสงค์ในการเรียนหรือไม่

ฉลองชัย สุขวัฒน์บุรณ์ (2528: 190-200) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างชุดการสอนหรือสื่อการสอนประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นการวางแผนดำเนินการ โดยศึกษาสาระของวิชาว่าต้องการหลักการเรียนรู้ อะไรจะทำชุดแบบใด โดยคำนึงถึงคุณเรียนเพื่อกำหนดหน่วยการเรียน มโนคติ จุดประสงค์ จัดลำดับ กิจกรรมการเรียน จัดทำสื่อการสอน ประเมินผลและทดลองสื่อการสอน

2. ขั้นตอนการผลิต โดยผลิตตามขั้นตอนที่ 1 โดยผู้ผลิตควรตรวจสอบความ สอดคล้องของทุกขั้นตอนกำหนดเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหา โดยสามารถปฏิบัติหรือเห็นการกระทำได้

3. ขั้นทดสอบประเมินผล หรือพัฒนาเมื่อทำการผลิตชุดการสอนแล้ว โดยนำไปหาประสิทธิภาพ เพื่อเป็นหลักประกันว่าชุดการสอนนั้นมีคุณค่าที่จะนำไปสอน

ลาวัลย์ พลเกล้า (2533: 95) ได้เสนอขั้นตอนการสร้างชุดการเรียนการสอน ไว้ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์เนื้อหา ได้แก่ การกำหนดหน่วย หัวเรื่อง มโนคติ

ขั้นที่ 2 การวางแผน วางแผนไว้ล่วงหน้า กำหนดรายละเอียด

ขั้นที่ 3 การผลิตสื่อการเรียน เป็นการผลิตสื่อประเภทต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผน

ขั้นที่ 4 หาประสิทธิภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของชุดการเรียนการสอนโดยนำไปทดลองใช้ ปรับปรุงให้มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ความหมายของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

คำว่า ชุดกิจกรรม มาจากคำว่า Instructional Packages หรือ Learning Package เดิมมักใช้คำว่า ชุดการสอน เพราะเป็นสื่อที่ครูนำมาใช้ประกอบการสอน แต่ต่อมาแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น นักการศึกษาจึงเปลี่ยนมาใช้คำว่า ชุดการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้เป็นกิจกรรมของนักเรียนและการสอนเป็นกิจกรรมของครู กิจกรรมของครูและนักเรียนจะต้องเกิดคู่กัน (บุญเกื้อ คอระหาเวช, 2541: 91)

นักวิชาการได้ให้ความหมายของชุดกิจกรรมไว้ต่างๆ ดังนี้

ศิริลักษณ์ หนองเส (2545: 6) ได้ให้ความหมายของชุดกิจกรรมไว้ว่า หมายถึง สื่อการเรียนการสอนที่ใช้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะในตัวนักเรียนในด้านการเรียนรู้ การเสาะแสวงหาความรู้ และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

เพชรรัตดา เทพพิทักษ์ (2545: 30) กล่าวว่า ชุดกิจกรรม คือ ชุดการเรียนรู้หรือชุดการสอนนั่นเอง ซึ่งหมายถึง สื่อการสอนที่ครูเป็นผู้สร้างประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์หลายชนิดและองค์ประกอบอื่นเพื่อให้นักเรียนศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยครูเป็นผู้นำช่วยเหลือ และมีการนำหลักการทางจิตวิทยามาใช้ในการประกอบการเรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความสำเร็จ

พวงเพ็ญ สิงห์โตทอง (2548: 10) ได้ให้ความหมายของชุดกิจกรรมว่า เป็นการรวบรวมสื่อการเรียนสำเร็จรูปไว้เป็นชุดเพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองได้อย่างสะดวกตามขั้นตอนที่กำหนดเพื่อบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เป็นการเรียนที่เน้นความสามารถส่วนบุคคล ผู้เรียนมีอิสระและพึงพาผู้สอนน้อยที่สุด ภายในชุดประกอบด้วยสื่อต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนสนใจเรียนตลอดเวลา ทำให้เกิดทักษะกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วยวัสดุอุปกรณ์หลายชนิด และองค์ประกอบอื่นที่ก่อให้เกิดความสมบูรณ์ในตัวเอง โดยที่ผู้สร้างได้รวบรวมและจัดอย่างเป็นระบบไว้เป็นกลุ่ม และสร้างไว้เพื่อจุดประสงค์ใดจะมีชื่อเรียกตามการใช้งานนั้นๆ เช่น ถ้าสร้างเพื่อการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูใช้ประกอบการสอน โดยเปลี่ยนบทบาทให้ครูพูดน้อยลง นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น เรียกว่าชุดกิจกรรมสำหรับครู แต่ถ้าให้ผู้เรียนเรียนจากชุดกิจกรรมนี้ เรียกว่า ชุดกิจกรรม ในการสร้างชุดกิจกรรมจะพิจารณาจาก 1) ใช้สื่อหลายชนิดตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ 2) เหมาะสมกับประสบการณ์ของผู้เรียน 3) เหมาะสมกับการตอบสนองของผู้เรียน 4) เป็นสื่อที่จัดหาได้ไม่ยาก

ดำรงศักดิ์ มีวรรณ (2552: 17) สรุปไว้ว่า ชุดกิจกรรม คือ การจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แก้ปัญหาด้วยตนเอง มีอิสระในการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ที่

หลากหลาย โดยครูต้องเป็นผู้วางแผน กำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์การเรียนรู้ สิ่งที่ต้องการผู้เรียน เกิดการเรียนรู้และในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยครูมีหน้าที่ให้คำปรึกษา

นพคุณ แดงบุญ (2552: 16) สรุปไว้ว่า ชุดกิจกรรม หมายถึง สื่อการสอนที่ผู้สอนสร้างขึ้น ประกอบด้วยสื่อวัสดุอุปกรณ์หลายชนิดประกอบเข้ากันเป็นชุด เพื่อเกิดความสะดวกต่อการใช้ในการเรียนการสอน และทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามเป้าหมายของการเรียนรู้ ทั้งด้านความรู้ ด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์

ประเสริฐ สำเภารอด (2552: 12) สรุปไว้ว่า ชุดกิจกรรม หมายถึง ชุดการเรียนการสอน ประเภทสิ่งตีพิมพ์และกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนทำกิจกรรมด้วยกระบวนการกลุ่ม ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ชื่อกิจกรรม 2) คำชี้แจง 3) จุดประสงค์ 4) เวลาที่ใช้ 5) วัสดุอุปกรณ์ 6) เนื้อหาและใบความรู้ 7) สถานการณ์ 8) กิจกรรม 9) แบบทดสอบท้ายกิจกรรม

กูด (Good. 1973: 306) ได้ให้ความหมายของชุดกิจกรรม หมายถึง โปรแกรมทางการสอนทุกอย่างที่จัดไว้เฉพาะ มีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสอน อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน คู่มือครู เนื้อหา แบบทดสอบ ข้อมูลที่เชื่อถือได้ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนไว้อย่างชัดเจน ชุดกิจกรรมนี้ครูเป็นผู้จัดให้นักเรียนแต่ละคนได้ศึกษาและฝึกฝนด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้คอยแนะนำเท่านั้น

ดวน (Duann. 1973: 169) กล่าวถึงชุดการเรียนว่า เป็นการเรียนรายบุคคล (Individualized instruction) เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนตามเป้าหมาย ผู้เรียนจะเรียนตามอัตราความสามารถ และความต้องการของตน

แคปเฟลอร์ และแคปเฟลอร์ (Kapfer ; & Kapfer. 1972: 3-10) ได้ให้ความหมายของคำว่า ชุดการเรียน ไว้ว่า เป็นรูปแบบการสื่อสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วยคำแนะนำให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้จนบรรลุพฤติกรรมที่เป็นผลของการเรียนรู้ ส่วนเนื้อหาที่นำมาสร้างชุดการเรียน นำมาจากขอบข่ายความรู้ที่หลักสูตรกำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ซึ่งต้องสื่อความหมายให้แก่ผู้เรียนอย่างชัดเจน จนผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงพฤติกรรม

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง สื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีการจัดสื่อไว้อย่างเป็นระบบ ช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจตลอดเวลา เกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ และทำให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามเป้าหมายของการเรียนรู้

การทดสอบประสิทธิภาพ

ปรียา ตรีศาสตร์ (2530: 44) กล่าวว่า ชุดการเรียนการสอนเป็นสื่อประสมที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง แต่ชุดการเรียนการสอนที่สร้างขึ้นจะมีประสิทธิภาพเชื่อถือได้หรือไม่จำเป็นต้อง

เอาวิธีวิเคราะห์ระบบมาใช้ ซึ่งวิธีการวิเคราะห์ระบบเป็นกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล เรียกว่า Systems approach มาใช้วิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นปัญหาที่ต้องแก้ไขนั้นคืออะไร
2. ขั้นกำหนดเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหา โดยสามารถปฏิบัติหรือเห็นการกระทำได้
3. ขั้นการสร้างเครื่องมือ กระทำหลังจากตั้งเป้าหมายแล้วเพื่อวัดได้ระยะ
4. ขั้นกำหนดทางเลือกหรือวิธีแก้ปัญหา เพื่อใช้ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย
5. ขั้นทดลอง เพื่อเลือกวิธีที่ดีที่สุดใช้เป็นแนวทางไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้
6. ขั้นวัดและประเมิน โดยนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นมาประเมินว่าสามารถใช้ปฏิบัติงานตามเป้าหมายได้หรือไม่เพียงพอ เพื่อปรับปรุงแก้ไข

สื่อการเรียนการสอนในปัจจุบันมีอยู่มากมาย ครูมีบทบาทสำคัญในการเลือกสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณค่า และมีความเหมาะสมกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับนักเรียน สื่อการเรียนการสอนที่ดีควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้
2. เหมาะสมกับลักษณะของนักเรียน เช่น วัย ระดับชั้น ความรู้และประสบการณ์ของนักเรียน เป็นต้น เพราะลักษณะดังกล่าวนี้ มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการเลือกสื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม
3. สามารถสร้างความสนใจของนักเรียน
4. ใช้งาน สะดวก และปลอดภัย
5. ไม่สิ้นเปลือง ประหยัดและคุ้มค่า

การสร้างสรรคสื่อการสอน

คำว่า “สร้างสรรค์” ในความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ว่า “สร้างให้มีให้เป็นขึ้นหรือเนรมิต” แต่ในทางเทคโนโลยีการศึกษา หมายถึง สิ่งที่มีการทำให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรือการพัฒนาให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมซึ่งถ้าหากจะยึดเอาคำว่าพัฒนาเป็นหลักก็ไม่น่าจะผิดตรงไหน แต่คงต้องเปิดโอกาสให้อีกหลายๆ คนพยายามหาความแตกต่างมาอภิปราย อธิบายความหมายของคำเหล่านี้ได้อีก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เป็นเรื่องของความสร้างสรรค์อีกประการหนึ่งเช่นกัน การสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของคนไทยทุกคน คงเป็นเพราะเรารังเกียจคำว่า ชี้แจง หรือ เฉยๆ เพราะคำว่านี้ทำให้คนๆ นั้นไม่มีคุณค่า กลายเป็นพรหมลูกฟัก หรือมนุษย์พืช ที่มีชีวิตที่รอวันจะเน่าเปื่อยไปในที่สุดด้วยเหตุนี้เราจึงอยากเห็นการสร้างสรรค์เกิดขึ้นตลอดเวลา และในความรู้สึกของคนทั่วไปก็รู้ว่าถ้าหากมนุษย์สร้างสรรค์อะไรได้ก็必将เกิดผลผลิตจากการสร้างสรรค์เพิ่มพูนขึ้น ไม่ว่าจะเป็นวัสดุสิ่งของหรือแนวคิดในเชิงวิชาการก็ตามสิ่งที่เกิดขึ้นนี้จะให้ประสบการณ์แก่ผู้คนทั้งหลายได้อย่างไม่รู้จบ ในเรื่องการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาใดๆ ให้แก่ผู้เรียน จำเป็นต้องบรรจุเนื้อหาทั้งหลายเข้าไปในตัวสื่อการสอนก่อนแล้วจึงส่งต่อไปสู่ผู้เรียน

ดังนั้นเทคนิคการเลือกสื่อ การผลิต การใช้สื่อ หากได้เพิ่มการสร้างสรรค์เข้าไปด้วยก็จะเกิดผลลัพธ์ในเชิงนวัตกรรมขึ้นด้วย ซึ่งนวัตกรรมก็เป็นอีกคำหนึ่งที่พูดถึงกันอย่างกว้างขวางในหมู่นักการศึกษาทั้งหลาย การสร้างสรรค์สื่อการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสื่อเดิม (วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการ) ไปสู่อุปกรณ์ใหม่ก็เป็นการสร้างสรรค์ในระดับหนึ่ง ที่เป็นสิ่งที่จะต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นแก่ครูผู้สอนทุกคน เพื่อให้สามารถนำเอาประสบการณ์เหล่านี้ไปสร้างสรรค์สื่อที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดเนื้อหาของผู้ไปสู่นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สำหรับแนวคิดที่ควรพิจารณาในเรื่องสื่อที่กล่าวมาแล้วข้างต้น หากว่าสื่อเป็นเพียงตัวรับส่งข้อมูลเนื้อหาไปสู่นักเรียนบางทีอาจทำให้เห็นสื่อในมุมมองที่แคบไป อันที่จริงแล้วสื่อแต่ละชิ้นเมื่อผลิตหรือสร้างสรรค์ขึ้นมาจากวัสดุอุปกรณ์ธรรมดาจนเป็นสื่อการสอนสื่อชิ้นนั้น ถือได้ว่าเป็นแหล่งความรู้ (resource) ที่ผู้เรียนสนใจสามารถนำไปใช้ศึกษาหาความรู้ได้ ส่วนจะได้ข้อมูลรายละเอียดของเนื้อหาเล็กน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับวิธีการนำเสนอสื่อชิ้นนั้นๆ เช่น การผลิตแผ่นโปรงใสเพื่อใช้เป็นสื่อในการสอนบรรยาย สื่อประเภทนี้จะวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสรุปเป็นประเด็นย่อย แล้วออกแบบบรรจุลงบนแผ่นโปรงใสซึ่งโดยธรรมชาติของสื่อก็จะขาดรายละเอียดของเนื้อหาไป เพราะสื่อประเภทนี้เนื้อหารายละเอียดจะอยู่ที่ตัวครูผู้สอนหรือผู้บรรยายเพราะฉะนั้นเนื้อหาสาระจะเกิดจากครูผู้สอน (การมีเนื้อหาสาระรายละเอียดเสียอีกที่เป็นสิ่งที่ไม่ค่อยจะถูกตองนัก) ด้วยเหตุผลนี้จึงได้เน้นความสำคัญของสื่อมากกว่าการที่จะเป็นเพียงสะพานเชื่อมระหว่างครูกับนักเรียนเท่านั้น แต่ต้องถือว่าสื่อการสอนเป็นแหล่งความรู้ ซึ่งสามารถแบ่งแหล่งความรู้ดังกล่าวออกไปตามสภาพของสื่อตามที่ได้กล่าวในรายละเอียดมาแล้วข้างต้นได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งความรู้ที่มีครูสอนเป็นสำคัญ
2. แหล่งความรู้ที่มีนักเรียนเป็นสำคัญ
3. แหล่งความรู้ที่มีสื่อเป็นสำคัญ
4. แหล่งความรู้ที่มีสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

การยอมรับความสำคัญของสื่อการสอนเช่นนี้จะทำให้การนำสื่อไปสร้างสรรค์ได้อย่างกว้างขวางและลดความเข้าใจเกี่ยวกับสื่อการสอนที่มักคิดว่าสื่อเป็นเพียงของชิ้นหนึ่งที่ครูใช้สอนเท่านั้น จนทำให้เกิดความรู้สึกว่าเกิดความขาดแคลนสื่อการสอน เพราะแท้จริงแล้วสื่อการสอนมีอยู่รอบๆ ตัวเราเอง กระดาษ 1 แผ่น ใบไม้ 1 ใบหรือหนังสือพิมพ์สัก 1 ฉบับ สามารถนำไปสร้างสรรค์เป็นสื่อการสอนได้อย่างไร้ขอบเขต

การสร้างสรรค์เป็นคำที่มีความหมายครอบคลุมพฤติกรรมต่างๆ ที่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ของมนุษย์ฉะนั้นจึงสามารถนำคำว่าสร้างสรรค์ไปเกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระอื่นๆ ได้อย่างกว้างขวาง การสร้างสรรค์อาจเกิดขึ้นจากแนวทางของนวัตกรรม (Innovation) ซึ่งเป็นการสร้างสิ่งใหม่ทั้งหมดหรือบางส่วน สำหรับในแนวทางของเทคโนโลยีการศึกษาการสร้างสรรค์ จำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การสร้างสรรค์ในการผลิตหรือพัฒนาสื่อ ได้แก่ การสร้างสื่อขึ้นแล้วพัฒนาตัวสื่อนั้นให้มีความแตกต่างแปลกไปจากเดิมในหลักการที่ดีกว่าเดิมสามารถนำเสนอข้อมูลได้มากขึ้น เช่น การสร้างแผนภูมิ (chart) โดยทั่วไปจะเป็นเพียงภาพนิ่งธรรมดา แต่ได้ออกแบบใหม่ให้ส่วนประกอบของภาพมีการเคลื่อนไหวได้โดยการใช้เอ็นิเมชัน ในล่อนดิง เป็นต้น ซึ่งแผนภูมิดังกล่าวก็ยังคงสภาพเป็นสื่อเช่นเดิม

2. การสร้างสรรค์ระบบหรือการพัฒนาเทคนิควิธี ได้แก่ การเลือกใช้สื่อที่อาจผลิตไว้แล้วตามกรณีที่ 1 หรือผลิตขึ้นใหม่โดยเน้นที่การวางแผนให้สามารถนำสื่อที่ผลิตขึ้นนั้นไปใช้ให้เกิดผลต่อการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นอีกหลายทาง ซึ่งในลักษณะนี้จัดว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถนำไปแก้ปัญหาการขาดแคลนสื่อการสอนที่ประสบกันอยู่ทุกวันนี้เพราะแท้จริงแล้วสื่อไม่ได้ขาดแคลนอย่างแท้จริง แต่ขาดความรู้ในการสร้างสรรค์เทคนิควิธีในการผลิตและใช้สื่อการสอน ดังตัวอย่างต่อไปนี้ การใช้ภาพสิ่งพิมพ์ (เพื่อสร้างกิจกรรมการเรียนรู้)

กิจกรรมที่ 1 ผู้เรียนเลือกภาพสิ่งพิมพ์ที่เตรียมมาคนละ 1 ภาพ โดยเน้นต้องเป็นภาพที่ตนเองคิดว่าเป็นภาพที่ดีที่สุดแล้วตั้งชื่อภาพตามต้องการ

กิจกรรมที่ 2 ผู้เรียนเขียนคำอธิบายประกอบภาพไว้หลังภาพนั้นให้ตรงตามความหมายของภาพมากที่สุดเนื้อหาประมาณ 3-5 บรรทัด

กิจกรรมที่ 3 ผู้เรียนจับกลุ่ม 2-3 คน นำภาพทั้งหมดรวมกันแล้วตั้งชื่อเรื่องเสียใหม่ (ตามที่ผู้สอนกำหนดไว้ในแผนการสอน) ให้ชื่อเรื่องเกี่ยวกับการลดพลังงาน แล้วช่วยกันเขียนคำอธิบายประกอบภาพตามหัวเรื่องที่เลือกไว้ ภาพละประมาณ 5 บรรทัด (ต่างจากกิจกรรมที่ 2)

กิจกรรมที่ 4 ผู้เรียนรวมกลุ่มกันประมาณ 10 คน แล้วนำภาพทั้งหมดของกลุ่มมาจัดบนป้ายนิเทศหน้าห้องเรียนให้มีการออกแบบให้สวยงาม จะเห็นได้ว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างน้อยก็มีถึง 4 กิจกรรม ในแต่ละกิจกรรมผู้สอนสามารถวางแผนการสอนให้เป็นอย่างไรก็ย่อมได้ ลองพิจารณาจากกิจกรรมดังนี้

กิจกรรมที่ 1 เน้นศิลปศึกษา การคัดเลือกภาพที่มีความสวยงามตามหลักการทางศิลปะ แต่ละคนมีความแตกต่าง

กิจกรรมที่ 2 เน้นการเขียนภาษาไทย การเขียนอธิบายภาพ

กิจกรรมที่ 3 เน้นการบูรณาการเนื้อหาโดยยึดภาพที่แตกต่างหลากหลายมาสังเคราะห์ให้เข้ากันเป็นไปตามเรื่องที่กำหนด (เรื่องการลดพลังงาน เป็นวิทยาศาสตร์ หรือสิ่งแวดล้อม) ระดับการศึกษาใดก็ได้

กิจกรรมที่ 4 เป็นการทำงานร่วมกันและการออกแบบเสนอผลงาน ผู้สอนอาจเพิ่มขั้นตอนกิจกรรมต่อไปถึงขั้นการประเมินผลงานการจัดกระดานป้ายนิเทศ

จากตัวอย่างที่นำเสนอมาแต่ต้นจะเห็นได้ว่าการสร้างสรรค์ด้านเทคนิควิธีการนั้น สามารถสร้างกิจกรรมต่างๆ ได้หลายกิจกรรมและครอบคลุมเนื้อหาวิชาได้กว้างขวาง ประเด็นสำคัญเพียงแต่ว่าผู้สอนจะต้องวางแผนกำหนดเป้าหมายในสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นให้ชัดเจน การสร้างสรรค์ในด้านเทคนิควิธีการนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมอย่างมากเพราะกิจกรรมที่กำหนดเป็นสิ่งที่นำไปสู่

การปฏิบัติของผู้เรียนทั้งสิ้น อาจกล่าวตามนัยที่ปรากฏขึ้นนี้ได้ว่า การใช้สื่อการสอนอย่างสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการปฏิรูปการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริงแม้ว่าผู้สอนหลายคนอาจจะรู้สึกว่สื่อจะทำให้ครูผู้สอนลดบทบาทลงไป แต่ผู้เรียนจะเป็นผู้มีบทบาทสูงขึ้น ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของชาติที่ได้ระบุไว้ในหมวดที่ว่าด้วยการศึกษารัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทยฉบับปัจจุบันนี้

มนุษย์เรานั้นใช้ประโยชน์ของดวงตาสำหรับการมองเห็น และการรับรู้อย่างมากหลาย ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการรับรู้ที่มีประสิทธิภาพถึง 75 % จากการรับรู้ด้วยช่องทางอื่นๆ ทั้งหมด สิ่งที่มองเห็น (Visual) นั้นอาจจะจำแนกได้ 2 ประเภท คือ 1) การมองเห็นประเภทสามมิติ และ 2) การมองเห็นประเภทสองมิติ ซึ่งเรามักจะรวมเรียกลักษณะที่มองเห็นว่าภาพ (Picture) นอกจากนั้นภาพยังสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิดคือ ภาพชนิดที่เคลื่อนไหว (Motion picture) และภาพชนิดที่เป็นภาพนิ่ง (Still Picture) โดยที่ภาพเป็นสื่อในการรับรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่มีสุภาษิตจีนบทหนึ่งกล่าวว่า “ภาพเพียงภาพเดียวสามารถบอกความหมายได้มากกว่าอักษรพันคำ” ในการเรียนการสอนและการสื่อความหมายจึงนิยมนำเอาภาพมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้มาแต่ครั้งโบราณจนปัจจุบัน

ขั้นตอนการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้

กระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ในการจัดทำสื่อการสอนในรูปแบบต่างๆ มีขั้นตอนการดำเนินงานในการทำงานออกเป็น 5 ขั้นตอนใหญ่ๆ และมีขั้นตอนย่อยๆ อีก 16 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นวิเคราะห์ (Analysis) ผลที่ได้
 - 1) Brain Storm Chart
 - 2) Concept Chart
 - 3) Content network Chart
2. ขั้นการออกแบบ (Design) ผลที่ได้
 - 1) ตารางแสดงการแบ่งหน่วยการเรียนรู้พร้อมวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
 - 2) Module Presentation Chart
 - 3) Course Flow Chart
3. ขั้นพัฒนา (Developing) ผลที่ได้
 - 1) Script แต่ละเฟรม
 - 2) Script ของทั้งหมด (Script Story Board)
 - 3) เนื้อหาใน script ผ่านการตรวจความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญ
 - 4) แบบทดสอบต่างๆ
(ทั้งหมดนี้เรียกว่า Courseware)
4. ขั้นสร้าง (Implementation) ผลที่ได้
 - 1) เลือก Software ต่างๆ ในการนำมาสร้างสื่อ

- 2) สื่อการสอนที่ได้ออกมาในรูปแบบที่วางแผนการดำเนินงาน
5. ขั้นประเมินผล (Evaluation) ผลที่ได้
 - 1) นำผลการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง
 - 2) บันทึกปัญหา/อุปสรรคที่ได้จากการดำเนินการ
 - 3) ผลวิเคราะห์ E1/E2 และการประเมินประสิทธิภาพ
 - 4) คู่มือการใช้งาน

หลักการออกแบบเนื้อหา (Content Design)

การออกแบบเนื้อหาเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมากต่อการเรียนรู้เพื่อให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ แนวทางการออกแบบเนื้อหาประกอบด้วย 3 ส่วน คือ การเตรียมเนื้อหา การออกแบบเนื้อหาประเภทต่างๆ และการออกแบบข้อคำถามสำหรับการประเมิน

การเตรียมเนื้อหา

1. วางโครงสร้างของเนื้อหา

สิ่งสำคัญคือการจัดโครงสร้างเนื้อหาให้เป็นระบบ แบ่งเนื้อหาออกเป็นหมวดหมู่ให้ชัดเจน และในภาพรวมต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความต่อเนื่องที่จะไปสู่เป้าหมายเดียวกัน หากวางโครงสร้างเนื้อหาได้ชัดเจนและครอบคลุม จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นภาพรวมของเนื้อหา และเชื่อมโยงองค์ความรู้ได้ดีขึ้น

2. คัดเลือกเนื้อหาที่จะนำเสนอ

การนำเสนอเนื้อหา ควรเป็นการคัดเลือกเนื้อหาที่กระชับ ใต้ใจความ ตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้กลุ่มเป้าหมายเรียนรู้หรือเข้าใจเรื่องใด โดยนำเสนออย่างหลากหลาย เช่น การใช้ตัวอย่างหรือแบบฝึกหัดที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาที่นำเสนอ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงกับสิ่งที่กำลังเรียนรู้

3. เรียงลำดับหัวข้อเนื้อหา

การเรียงลำดับเนื้อหาที่ดีจะทำให้ความสนใจในการเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง อาจเรียงตามลำดับเนื้อหาในการสอน หรือเรียงลำดับด้วยความยากง่ายของเนื้อหา

4. ใช้ภาษาให้เหมาะสม

การใช้ภาษาต้องยึดกลุ่มเป้าหมายเป็นหลัก โดยเฉพาะระดับการศึกษาซึ่งมีความแตกต่างกันในการใช้ภาษา กับเด็กระดับประถมศึกษา นิสิตระดับอุดมศึกษา หรือกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครู อาจารย์ นอกจากนี้ ควรคำนึงถึงการใช้ศัพท์เฉพาะที่ไม่มากเกินไป เพราะจะทำให้เกิดความเข้าใจได้ยาก และส่งผลให้เกิดความไม่สนใจที่จะเรียนรู้ต่อไป

การออกแบบเนื้อหาประเภทต่าง ๆ

1. เนื้อหาด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ

การออกแบบเนื้อหาในด้านนี้ ควรมีการกำหนดโครงสร้างเนื้อหาให้ชัดเจน มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นหัวข้อย่อยๆ หากเนื้อหาไม่ยากเกินไป อาจนำเสนอจนจบแล้วตรวจสอบความรู้ด้วยการทำแบบฝึกหัด แต่หากเนื้อหาที่มีความยาก ควรนำเสนอเนื้อหาแต่ละส่วนแล้วตรวจสอบความรู้ด้วยการทำแบบฝึกหัดแทรกเป็นช่วงๆ

2. เนื้อหาด้านทักษะและการปฏิบัติการ

เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับทฤษฎี หลักเกณฑ์ และทักษะด้านต่างๆ เช่น เนื้อหาวิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์ ซึ่งรายวิชาดังกล่าวล้วนเน้น การฝึกทักษะ การเสริมความรู้ และการทดสอบความรู้

3. เนื้อหาด้านทัศนคติ

เป็นการนำเสนอรูปแบบที่จะทำให้ผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายเกิดความสนใจและคล้อยตาม ทั้งนี้การเปลี่ยนทัศนคติอาจทำได้ยาก สำหรับบางเรื่องที่มีความเชื่อมั่นหรือมีจุดยืนที่แน่นอน ปัจจัยที่ทำให้เนื้อหาที่น่าสนใจ ด้วยการยกความใกล้เคียงกับเรื่องที่ผู้เรียนคุ้นเคย หรือการนำบุคคลที่เป็นที่รู้จัก มีความน่าเชื่อถือมาประกอบประกอบการออกแบบเนื้อหา จะช่วยให้ดึงดูดความสนใจและสร้างแรงจูงใจจนอาจเปลี่ยนทัศนคติได้

การออกแบบข้อคำถามสำหรับการประเมิน

1. การสร้างแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

แบบทดสอบควรมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ และแต่ละวัตถุประสงค์ควรมีแบบทดสอบมากกว่า 1 ข้อ และต้องมีความยากง่ายใกล้เคียงกัน

2. การสร้างแบบฝึกหัด

สำหรับบทเรียนมัลติมีเดีย ควรมีการตั้งข้อคำถามเป็นเรื่องราว ทำแต่ละเรื่องจนจบ จึงจะสามารถเปลี่ยนไปทำแบบฝึกหัดในชุดถัดไปได้ โดยผู้เรียนจะทราบผลการทำแบบ ทดสอบว่าถูกหรือผิดในแต่ละข้อทันที พร้อมคำอธิบาย

4. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ จังหวัดสระแก้ว

4.1 ข้อมูลพื้นฐาน

คำขวัญประจำจังหวัด

ชายแดนเมืองบูรพา ป่างามน้ำตกสวย มากด้วยรอยอารยธรรมโบราณ ย่านการค้าไทย –

เขมร

ประวัติความเป็นมา

จากข้อมูลจังหวัดสระแก้ว (2555: ออนไลน์) ชื่อ “จังหวัดสระแก้ว” มีที่มาจากชื่อสระน้ำโบราณในพื้นที่อำเภอเมืองสระแก้ว ซึ่งมีอยู่ 2 สระ โดยในสมัยกรุงธนบุรี ประมาณปี พ.ศ.2324 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อครั้งทรงเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก เป็นแม่ทัพยกไปตีประเทศกัมพูชา (เขมร) ได้แะพักกองทัพ ที่บริเวณสระน้ำทั้งสองแห่งนี้ กองทัพได้อาศัยน้ำจากสระใช้สอย ได้ขนานนามสระทั้งสองว่า “สระแก้ว สระขวัญ” และได้ขนานนามจากสระทั้งสองแห่งนี้ใช้ในการประกอบพิธีถือน้ำพิพัฒน์ สัตยา โดยถือว่าเป็นน้ำบริสุทธิ์ “สระแก้ว” เดิมมีฐานะเป็นตำบล ซึ่งสมัยก่อนทางราชการได้ตั้งเป็นด่านสำหรับตรวจคน และสินค้า เข้า-ออก มีข้าราชการตำแหน่งนายกองทำหน้าที่เป็นนายด่าน จนถึงปี พ.ศ.2452 ทางราชการจึงได้ยกฐานะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอ ชื่อว่า “กิ่งอำเภอสระแก้ว” ขึ้นอยู่ในการปกครองของอำเภอบึงบูรพ์ต่อมาเมื่อ วันที่ 23 กรกฎาคม 2501 ได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นอำเภอ ชื่อว่า “อำเภอสระแก้ว” ขึ้นอยู่ในการปกครองของจังหวัดปราจีนบุรี และต่อมาเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2536 ได้มีพระราชบัญญัติจัดตั้งจังหวัดสระแก้วขึ้น โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 110 ตอนที่ 125 ลงวันที่ 2 กันยายน 2536 เป็นผลให้ “จังหวัดสระแก้ว” ได้เปิดทำการใน วันที่ 1 ธันวาคม 2536 โดยเป็นจังหวัดที่ 74 ของประเทศไทย “จังหวัดสระแก้ว” มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานนับ 4,000 ปี ตั้งแต่ยุคหินใหม่-ยุคโลหะ โดยมีการค้นพบวัตถุโบราณที่บ้านโคกมะกอก ตำบลเขาสามสิบ อำเภอเขาฉกรรจ์ ในยุคต่อมาก็มีการค้นพบโบราณวัตถุอีก เช่น ที่อำเภออรัญประเทศและเขตอำเภอตาพระยา แสดงหลักฐานว่าสระแก้วเคยเป็นชุมชน สำคัญที่มีความเจริญรุ่งเรืองในยุคเจนละทวารวดี มีอารยธรรมและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และมีกษัตริย์หรือผู้ครองเมืองนับถือศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกาย และไวษณพนิกาย ดังจะเห็นได้จากโบราณสถานและจารึก รูปอักษร ปัลลวะต่างๆ ที่ปรากฏที่ปราสาทเขาน้อย เขตอำเภออรัญประเทศ ซึ่งถือกันว่าเป็นหลักฐานบันทึก ศักราชที่เก่าที่สุดในกลุ่มจารึกรุ่นแรกที่พบในประเทศไทย สร้างขึ้นราวปีพุทธศักราช 1180

นอกจากนี้ยังพบหลักฐานความเจริญของอารยธรรมขอมระหว่างพุทธศตวรรษที่ 15 -16 ในแถบนี้อย่างมากมาย มีทั้งปราสาทอิฐ ปราสาทหิน เตาเผาเครื่องถ้วย และคูเมืองโบราณที่ยังหลงเหลือร่องรอยปรากฏในปัจจุบัน เช่น จารึกพบที่ปราสาทสต็อกก๊อกรมอีก 2 หลัก ซึ่งในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 15 ปราสาทสต็อกก๊อกรมได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นเทวสถานของพระศิวะ ดังข้อความในจารึกสต็อกก๊อกรมหลักที่ 1 ได้กล่าวถึงว่าในปีพุทธศักราช 1480 พระเจ้าชัยวรมันที่ 4 โปรดให้น้าศิลาจารึกมาปักไว้ที่ปราสาทสต็อกก๊อกรม เพื่อประกาศห้ามเรียกข้าของเทวสถานแห่งนี้ไปใช้ในกิจการอื่น แต่ให้ข้าของเทวสถาน ได้บำรุงรักษาและบูชาพระศิวลึงค์หรือรูปเคารพ ซึ่งได้ประดิษฐานอยู่ ณ เทวสถานสต็อกก๊อกรมนี้ตลอดไป ส่วนจารึกอีกหลักหนึ่งได้กล่าวสรรเสริญพระเจ้าอาทิตยวรมันที่ 2 ซึ่งได้ทรงบูรณะโบราณสถานแห่งนี้จนสำเร็จ พร้อมจารึกที่เกี่ยวกับอารยธรรมและศาสนาเป็นต้น จากจารึกและโบราณสถานที่พบนี้ สามารถบ่งบอกให้ทราบถึงระบบการปกครองของ

อาณาจักรขอมโบราณบนผืนแผ่นดินสระแก้วแห่งนี้เปรียบเสมือนมรดกทางภูมิปัญญาของบรรพชนที่มีคุณค่า เป็นคุณประโยชน์ต่อการศึกษายิ่ง

ที่ตั้งและอาณาเขต

1. จังหวัดสระแก้ว ตั้งอยู่ภาคตะวันออกของประเทศไทย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 237 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 7,195.436 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 4,496,962 ไร่ จัดเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 28 ของประเทศไทย ประกอบด้วย 9 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสระแก้ว วัฒนานคร อรัญประเทศ โคกสูงคลองหาด เขาฉกรรจ์ วังน้ำเย็น วังสมบูรณ์ มีทั้งหมด 58 ตำบล 731 หมู่บ้าน 1 อบจ 16 เทศบาล และ 49 อบต โดยมีอาณาเขต ติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง

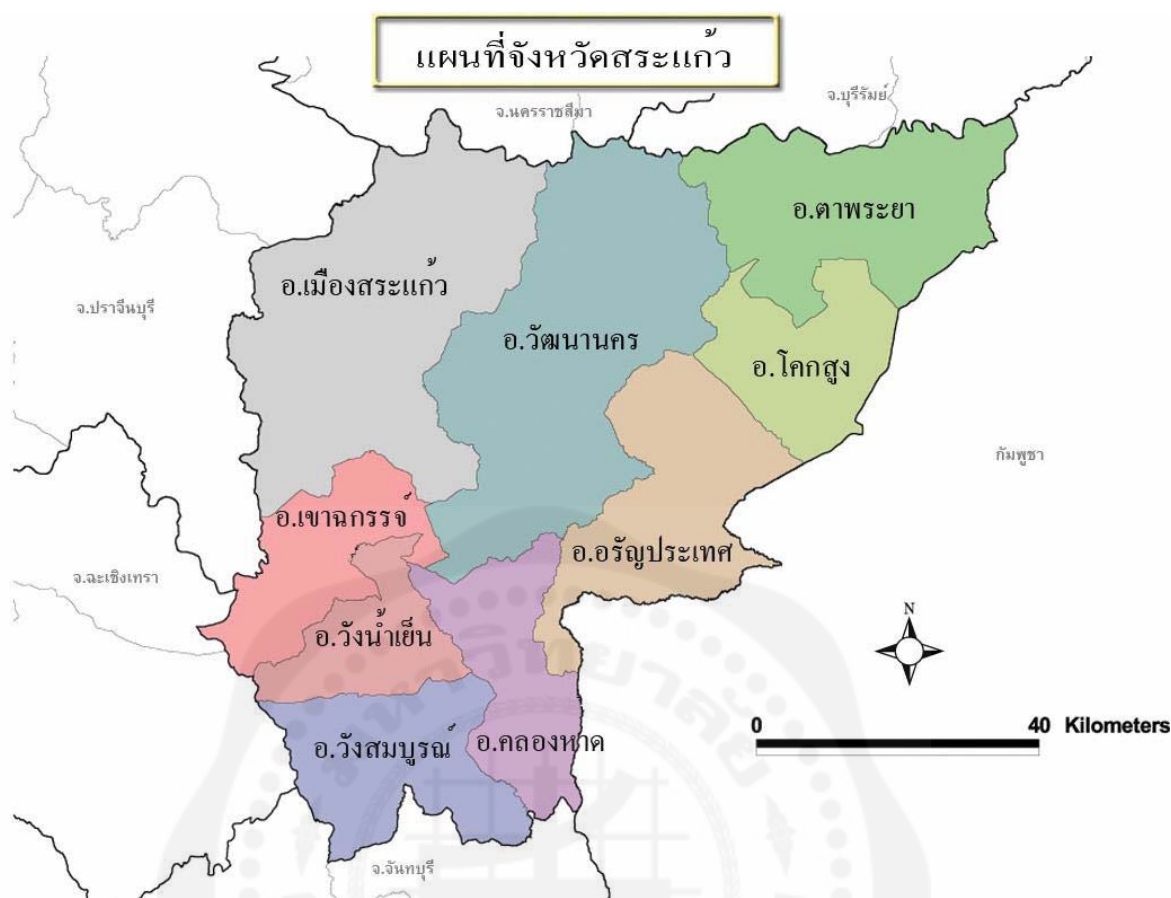
สภาพทั่วไป พื้นที่จังหวัดสระแก้ว โดยส่วนรวม เป็นพื้นที่ราบถึงราบสูง และมีภูเขาสูงสลับซับซ้อน มีระดับความสูงจากน้ำทะเล 74 เมตร โดยมีทิวเขาบรรทัดอยู่ทางตอนบนของจังหวัด เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำบางปะกง และเป็นป่าทึบในบริเวณอุทยานแห่งชาติปางสีดา ทางด้านใต้เป็นที่ราบเชิงเขา มีสภาพเป็นป่าโปร่งเสื่อมโทรม ส่วนใหญ่ถูกบุกรุกและแผ้วถางเพื่อทำการเกษตร ทางด้านตะวันออกเป็นที่ราบถึงที่ราบสูง และมีสภาพเป็นป่าโปร่ง ทางด้านตะวันตกเป็นสันปันน้ำ และพื้นที่ลาดไปทางอำเภอเมืองสระแก้วและอำเภออรัญประเทศ ต่อเนื่องเข้าเขตราชอาณาจักรกัมพูชา ส่วนตอนกลางมีลักษณะเป็นที่ราบ ได้แก่ พื้นที่ของอำเภอวังน้ำเย็นและอำเภอวังสมบูรณ์

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา และอำเภอ ละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์ มีเทือกเขาบรรทัด ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำบางปะกง มีลักษณะเป็นป่าเขาทึบได้แก่ บริเวณอุทยานแห่งชาติปางสีดา เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร

ทิศใต้ ได้แก่ อำเภอวังน้ำเย็น กิ่งอำเภอวังสมบูรณ์ ติดต่อกับ อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี มีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขา มีสภาพเป็นป่าโปร่ง ส่วนใหญ่ถูกบุกรุก แผ้วถางป่าเพื่อทำการเกษตร ทำให้เกิดสภาพป่าเสื่อมโทรม ตอนกลางมีลักษณะเป็นที่ราบ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ราชอาณาจักรกัมพูชา ลักษณะเป็นที่ราบถึงราบสูง และมีสภาพเป็นป่าโปร่ง ทำไร่ ทำนา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอนาดีจังหวัดปราจีนบุรี และอำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา นับตั้งอำเภอวัฒนานคร มีลักษณะเป็นสันปันน้ำ และพื้นที่ลาดไปทางอำเภอเมืองสระแก้ว และอำเภออรัญประเทศ เข้าเขตประเทศกัมพูชา

ภาพประกอบ 2 แผนที่จังหวัดสระแก้ว

ที่ตั้งและอาณาเขตอำเภอวังสมบูรณ์

อำเภอวังสมบูรณ์ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอวังน้ำเย็น
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอคลองหาด
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอสอยดาวและอำเภอแก่งหางแมว (จังหวัดจันทบุรี)
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอท่าตะเกียบ (จังหวัดฉะเชิงเทรา)

ท้องที่อำเภอวังสมบูรณ์เดิมเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอน้ำเย็น ทางราชการได้แบ่งพื้นที่การปกครองออกมาตั้งเป็น กิ่งอำเภอวังสมบูรณ์ ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยลงวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2540 โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ปีเดียวกัน และต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็น อำเภอวังสมบูรณ์ ในวันที่ 24 สิงหาคม พ.ศ. 2550 โดยมีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 8 กันยายน ปีเดียวกัน

การแบ่งเขตการปกครอง

อำเภอวังสมบูรณ์แบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 3 ตำบล 48 หมู่บ้าน ได้แก่

1. วังสมบูรณ์ (Wang Sombun)
2. วังใหม่ (Wang Mai)
3. วังทอง (Wang Thong)

การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องที่อำเภอวังสมบูรณ์ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 แห่ง ได้แก่

- เทศบาลตำบลวังสมบูรณ์ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลวังสมบูรณ์ทั้งตำบล
- เทศบาลตำบลวังทอง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลวังทองทั้งตำบล
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลวังใหม่ทั้งตำบล

การคมนาคม

1. ทางรถยนต์ มี 3 เส้นทาง ได้แก่

- เส้นทางสายใหม่จากกรุงเทพ แยกรังสิต ทางหลวงหมายเลข 305 ผ่านอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก เข้าทางหลวงหมายเลข 33 ผ่านอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ระยะทางประมาณ 214 กิโลเมตร

- เส้นทางสายเก่าจากกรุงเทพ ตามทางหลวงหมายเลข 1 เลี้ยวขวาที่แยกหินกอง จังหวัดสระบุรีไปตามทางหลวงหมายเลข 33 ผ่านจังหวัดนครนายก อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ระยะทางประมาณ 245 กิโลเมตร

- เส้นทางกรุงเทพใช้เส้นทางมอเตอร์เวย์ผ่านจังหวัดฉะเชิงเทรา อำเภอบางคล้า อำเภอพนมสารคาม ตรงไปอำเภอกบินทร์บุรีหรือเลี้ยวขวาวบริเวณเขาหินซ้อนเข้าถนนสาย 359 ระยะทางประมาณ 210 กิโลเมตร

2. ทางรถโดยสารสาธารณะ มีทั้งรถโดยสารทั้งรถธรรมดา และรถปรับอากาศ ออกจากสถานีขนส่งสายตะวันออก (เอกมัย) หรือโดยสารรถตู้ จอดให้บริการบริเวณอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิและห้างฟิวเจอร์ปาร์ครังสิต

3. ทางรถไฟ จากสถานีรถไฟกรุงเทพ มีขบวนโดยสาร กรุงเทพ – จังหวัดสระแก้ว – อำเภออรัญประเทศ วันละ 2 ขบวน เวลา 05.55 น. และ 14.00 น.

ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศแบ่งออกได้เป็น 3 ฤดูกาล

- ฤดูร้อน เริ่มต้นแต่เดือนกุมภาพันธ์ - เดือนเมษายน

- ฤดูฝน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - เดือนตุลาคม ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,296 - 1,539 มิลลิเมตร

- ฤดูหนาว ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน - เดือนมกราคม อากาศเย็นและมีหมอก ในตอนเช้า อุณหภูมิโดยเฉลี่ย 27.5 - 28.78 องศา

ข้อมูลประชากร

ตาราง 1 จำนวนประชากรจำแนกตามเพศเป็นรายอำเภอ ปี พ.ศ.2557

อำเภอ	จำนวนประชากร (ชาย)	จำนวนประชากร (หญิง)	จำนวนประชากร (ทั้งหมด)
อำเภอเมืองสระแก้ว	54,716	54,506	109,222
อำเภอเขาฉกรรจ์	28,900	28,430	57,330
อำเภอคลองหาด	18,687	18,521	37,208
อำเภอน้ำเย็น	31,598	31,434	63,032
อำเภอสว่างอารมณ์	17,978	17,862	35,840
อำเภอวัฒนานคร	40,307	40,212	80,519
อำเภอตาพระยา	27,776	27,388	55,164
อำเภอรัษฎาประเทศ	43,399	42,297	85,696
อำเภอโคกสูง	13,180	13,197	26,377
รวมทั้งหมด	276,541	273,847	550,388

การปกครอง

การปกครองแบ่งออกเป็น 9 อำเภอ 58 ตำบล 731 หมู่บ้าน องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 3 แห่ง เทศบาลตำบล 12 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 49 แห่ง ดังนี้

ตาราง 2 แสดงการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดสระแก้ว

อำเภอ	เนื้อที่ (ตร.กม.)	ตำบล	หมู่บ้าน	อบจ. (แห่ง)	เทศบาลเมือง (แห่ง)	เทศบาลตำบล (แห่ง)	อบต. (แห่ง)
อำเภอเมืองสระแก้ว	1,832.22	8	123	1	1	2	8
อำเภออรัญประเทศ	821.27	12	114	-	1	4	8
อำเภอเขาฉกรรจ์	774.31	4	71	-	1	1	4
อำเภอคลองหาด	417.08	7	71	-	-	1	6
อำเภอโคกสูง	219.40	4	41	-	-	1	3
อำเภอตาพระยา	862.90	5	64	-	-	1	5
อำเภอวังน้ำเย็น	343.24	4	84	-	1	-	3
อำเภอวังสมบูรณ์	389.30	3	48	-	-	2	1
อำเภอวัฒนานคร	1,560.00	11	115	-	-	1	11
รวม	7,219.72	58	731	1	4	13	49

- ข้อมูลจำนวนเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง อบต. อบจ. อ้างอิงจาก ระบบข้อมูลกลาง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ที่เว็บไซต์ <http://info.dla.go.th/public/surveyInfo.do> ข้อมูล ประจำปีงบประมาณ 2555

- ข้อมูลจำนวนตำบล และหมู่บ้าน อ้างอิงจาก ที่ทำการปกครองจังหวัดสระแก้ว ข้อมูล ประจำปีงบประมาณ 2555

4.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

ภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดสระแก้ว ในปี พ.ศ.2552 โดยรวมหดตัวโดย พิจารณาจากการลงทุนภาคเอกชน ลดลง ร้อยละ 7 6.27 จากเงินทุนจดทะเบียนธุรกิจใหม่ การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ลดลงร้อยละ 22.78 จากการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มลดลง และการค้าระหว่างประเทศ เกินดุล ลดลงร้อยละ 7.09 ถึงแม้ว่าปริมาณผลผลิตภาคการเกษตรจะเพิ่มขึ้น และจากการใช้จ่ายภาครัฐเพิ่มขึ้นก็ตาม โดยแยกเป็นงบประจำเพิ่มขึ้น 9.19 ล้านบาท และงบลงทุนเพิ่มขึ้น 106.97 ล้านบาท ในขณะที่ภาคการท่องเที่ยว ปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 149.12 หรือ เพิ่มขึ้น 6,275 คน เศรษฐกิจด้านการเงิน ปริมาณเงินฝากเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.03 แต่ปริมาณสินเชื่อลดลงร้อยละ 3.05 เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ดัชนีราคาผู้บริโภคลดลงร้อยละ 0.6 (เทียบกับเดือนมิถุนายน 2552) และการจ้างงานลดลงร้อยละ 1.23

โครงสร้างการผลิตของจังหวัดสระแก้ว (ร้อยละ)

- สาขาเกษตรกรรม GPP เท่ากับ 9,185 ล้านบาท (27.78 %)
- สาขาการขนส่งขายปลีก G PP เท่ากับ 8,447 ล้านบาท (25.55 %)
- สาขาอุตสาหกรรม GPP เท่ากับ 4,917 ล้านบาท (14.87 %)
- สาขาบริหารราชการแผ่นดิน เท่ากับ 2,135 ล้านบาท (6.46 %)
- สาขาการศึกษา GPP เท่ากับ 2,076 ล้านบาท (6.28 %)
- สาขาก่อสร้าง GPP เท่ากับ 1,584 ล้านบาท (4.79 %)
- สาขาอื่นๆ GPP รวม 4,723 ล้านบาท (14.27 %)

4.3 สภาพทางสังคม

การประกอบอาชีพ

ประชากรในจังหวัดสระแก้วส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ พืชเศรษฐกิจที่นารายได้มาสู่จังหวัดคือ ข้าว มันสำปะหลัง (โรงงาน) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน ถั่วเหลือง ฝ้าย ถั่วเขียวฝัวมัน (ถั่วฝัก) ปอ ส่วนไม้ผลและไม้ยืนต้นอื่นๆ ได้แก่ มะม่วง ยางพารา มะละกอ ขนุนหน้ มะขาม หน่อไม้ไผ่ตง กลัวย่น้ำว่า ส่วนการปลูกพืชผักที่สำคัญ ได้แก่ พริกขี้หนูสวน แตงกวา ข้าวโพดรับประทาน ผักสด พักทอง พักเขียว มะเขือเทศกลมผลใหญ่ สำหรับอาชีพเลี้ยงสัตว์ มีการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ ไก่เนื้อ เป็ดเนื้อ เป็ดเทศ โคเนื้อ ฯลฯ อาชีพอื่นๆ ที่มีความสำคัญรองลงมา ได้แก่ การค้าและอุตสาหกรรม

การศาสนา

ในปี 2553 จังหวัด สระแก้ว มีสถาบันทางศาสนาทั้งหมด 329 แห่ง เป็นวัด 247 แห่ง ที่พักสงฆ์ 247 แห่ง โบสถ์คริสต์ 17 แห่ง มัสยิด 2 แห่ง

การสาธารณสุข

ในภาพรวมช่วงปี 2549-2552 จังหวัดสระแก้วมีความสามารถในการดูแลสุขภาพของประชากรต่ำสุดในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนกลาง โดยในปี 2549 มีสัดส่วนจำนวนแพทย์ 1 คน ต้องรับภาระประชากรสูงถึง 9,478 คน และลดลงเป็น 9,420 คน ในปี 2550 และ เพิ่มขึ้นเป็น 9,788 คน ในปี 2551 และ ลดลงเป็น 8,460 คน ในปี 2552 ตามลำดับ และจากผลการสำรวจข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 4,247 คน พบว่าปัญหาด้านสุขภาพอนามัยส่วนใหญ่เป็นปัญหาประชาชนที่ติดโรคระบาดในรอบปี เช่น ไข้เลือดออก อหิวาตกโรค ไข้หวัดนก เป็นต้น จำนวน 1,086 คน (ร้อยละ 25.41) รองลงมาเป็นปัญหาประชาชนที่ติดสุราเรื้อรัง จำนวน 698 คน (ร้อยละ 16.33) และปัญหาประชาชนที่เจ็บป่วยและไม่สามารถประกอบอาชีพได้ (ไม่รวมคนพิการ) จำนวน 642 คน (ร้อยละ 15.02)

การศึกษา

จังหวัดสระแก้วมีสถานศึกษาจำนวน 315 แห่ง แบ่งออกเป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 293 แห่ง สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 12 แห่ง และสำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น จำนวน 2 แห่ง

4.4 วิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ และแผนยุทธศาสตร์จังหวัดสระแก้ว

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2553-2556

นับตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2553 เป็นต้นมา จังหวัดสระแก้วได้ดำเนินการทบทวนยุทธศาสตร์ การพัฒนาจังหวัดโดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อเชื่อมโยงภาคตะวันออก (Eastern seaboard) กับจังหวัดสระแก้วไปยังอีสานใต้ ขึ้นไปจนถึง สปป.ลาว รวมทั้งเชื่อมโยงกับประเทศกัมพูชา และเวียดนาม โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์จังหวัดขึ้นใหม่ว่า “ศูนย์กลางโลจิสติกส์ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอินโดจีน ถิ่นพืชพลังงาน อาหารปลอดภัย” ประกอบด้วย 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ได้แก่

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพระบบโลจิสติกส์ให้สามารถดำเนินการขนส่งและกระจายสินค้าได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ตรงเวลาประหยัด และสนับสนุนการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภูมิภาคอินโดจีน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ปรับปรุงปัจจัยและกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น รองรับการเป็นแหล่งพืชพลังงานทดแทนและอาหารปลอดภัยของจังหวัด

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อม ให้เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชื่อมโยงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมขอม

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมของประชาชนให้สามารถปรับตัวประกอบอาชีพ และมีสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดี

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2557-2560 ได้มีการเพิ่มเติมอีก 1 ประเด็นยุทธศาสตร์ เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 เสริมสร้างศักยภาพคน ชุมชน และพื้นที่ตามแนวชายแดน ให้เกิดความปลอดภัยและมั่นคง เพื่อสนับสนุนการแข่งขันในประชาคมอาเซียน

งบประมาณและผลการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ

จังหวัดสระแก้ว ได้รับการจัดสรรงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553-2556 จำนวน 147,714.272 ล้านบาท

ตาราง 3 งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรตามแผนพัฒนาจังหวัด พ.ศ. 2553-2556

จำแนกตามแหล่งงบประมาณ (หน่วย: ล้านบาท) แหล่งงบประมาณ	ด้านโลจิสติกส์	ด้านการเกษตร	ด้านการท่องเที่ยว	ด้านคุณภาพชีวิต	รวม
จังหวัด	3,908.789	1,953.644	1,648.747	4,076.061	11,587.241
กระทรวง/กรม	121,649.137	2,512.908	29.980	3,814.110	12,8005.134
ท้องถิ่น	3	249.323	77.349	7,072.224	7,401.896
ภาคเอกชน	720	-	-	-	720.000
จำนวนโครงการ	77	114	73	1,142	1,406
รวม	126,280.926	4,715.875	1,755.076	14,962.395	147,714.272

ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดสระแก้ว พ.ศ. 2557-2560

1. เพิ่มประสิทธิภาพระบบโลจิสติกส์ให้สามารถดำเนินการขนส่งและกระจายสินค้าได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ตรงเวลาและประหยัด สนับสนุนการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภูมิภาคอินโดจีน
 - 1) ส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการและบุคลากรด้านโลจิสติกส์
 - 2) สร้างเครือข่ายการค้าสู่อินโดจีน
 - 3) พัฒนาระบบฐานข้อมูลโลจิสติกส์
2. ปรับปรุงปัจจัยและกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น รองรับการเป็นแหล่งพืชพลังงานทดแทนและอาหารปลอดภัยของจังหวัด
 - 1) พัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทานตลอดจนฟื้นฟูและปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์
 - 2) ส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์
 - 3) ส่งเสริมอุตสาหกรรมการแปรรูปและบรรจุภัณฑ์เพื่อเพิ่มมูลค่า
3. ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว เพื่อเสริมสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชื่อมโยงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมขอม
 - 1) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวให้เพียงพอและได้มาตรฐานปลอดภัย ถูกสุขลักษณะในราคาที่เหมาะสมยุติธรรม
 - 2) พัฒนากิจกรรมและรูปแบบการท่องเที่ยวให้หลากหลาย
 - 3) ประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
4. เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมของประชาชนให้สามารถปรับตัวประกอบอาชีพและมีสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดี
 - 1) ส่งเสริมการดำรงชีวิตของประชาชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2) ยกกระดับมาตรฐานการศึกษาทั้งในและนอกระบบ
 - 3) ส่งเสริมอาชีพรายได้และการมีงานทำ
 - 4) บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
5. เสริมสร้างศักยภาพคน ชุมชน และพื้นที่ตามแนวชายแดน ให้เกิดความปลอดภัยและมั่นคง เพื่อสนับสนุนการแข่งขันในประชาคมอาเซียน
 - 1) เสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยในพื้นที่ชายแดน
 - 2) พัฒนาศักยภาพคนในชุมชนและพื้นที่ชายแดน
 - 3) เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในระดับท้องถิ่นกับประเทศเพื่อนบ้าน
 - 4) พัฒนาประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการ

ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนบ้านวังใหม่

โรงเรียนบ้านวังใหม่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว ปัจจุบันเปิดทำการสอน 3 ระดับ ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ประวัติการก่อตั้ง ที่ตั้งของโรงเรียนเดิมเป็นที่ดินของนายสมศักดิ์ พดด้วง ได้บริจาคที่ดินให้โรงเรียน จำนวน 16 ไร่ ต่อมาคณะกรรมการศึกษาและชาวบ้านได้บริจาคที่ดินเพิ่ม จำนวน 8 ไร่ รวมเป็น 24 ไร่ และเมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2519 นายชั้น เรืองขจร ได้มอบที่ดินจำนวน 400 ตารางวา เพื่อให้ที่ดินของโรงเรียนเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า รวมที่ดินของโรงเรียนทั้งสิ้นจำนวน 25 ไร่ ต่อมาคณะกรรมการและชาวบ้านได้บริจาค-ทรัพย์ และแรงงานก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราวจำนวน 1 หลัง มี ห้องเรียน 3 ห้องเรียน เปิดเป็นสาขาของโรงเรียนวังสมบูรณ์ เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2518 โดยมีนายสมหมาย มั่นชวนา เป็นครูผู้สอน และเมื่อวันที่ 31 มีนาคม พ.ศ.2519 โรงเรียนได้ประสบปัญหาพายุพัดถล่ม ชาวบ้านและคณะกรรมการศึกษาได้ร่วมกันจัดสร้างอาคารเรียนขึ้นใหม่

ปัจจุบันมีอาคารทั้งสิ้น 9 อาคาร และอาคารศูนย์การเรียนรู้ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะ พลศึกษา และห้องสมุด E – Library

ในด้านของผู้บริหารโรงเรียนบ้านวังใหม่ เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ.2519 โรงเรียนบ้านวังใหม่ได้เปิดทำการสอนเป็นเอกเทศ โดยมี นายศักดิ์ชัย ไสสุก รักษาการณ์ในตำแหน่งครูใหญ่และเป็นผู้ดำเนินการในเวลาต่อมา

เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2540 - วันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ.2542 นายเสนอ ประจงจิตร ได้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านวังใหม่

วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ.2542 - วันที่ 31 มกราคม 2543 นางกรองแก้ว พาลี ได้รักษาการณ์ในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังใหม่

วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2543 - วันที่ 22 พฤษภาคม 2546 นางสาวสุปราณี แพร่ภิญโญ ได้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังใหม่

วันที่ 22 พฤษภาคม 2546 – ปัจจุบัน นายจรรยา กำจัดภัย ได้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังใหม่

ข้อมูลทั่วไป

โรงเรียนบ้านวังใหม่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว รหัสไปรษณีย์ 27250 โทรศัพท์ 0-3751-7237 โทรสาร 0-3751-7237 e-mail: banwangmai@gmail.com Website <http://www.banwangmaischool.com> สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 1 เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีพื้นที่เขตบริการ 5 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ 1, หมู่ 2, หมู่ 6, หมู่ 10, หมู่ 13 ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว

ข้อมูลด้านการบริหาร

ผู้อำนวยการโรงเรียน ชื่อ - สกุล นายจรูญ กำจัดภัย โทรศัพท์ 08 - 6344 - 3667
e-mail: bigboos_jaroon@hotmail.com วุฒิการศึกษาสูงสุด การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหาร
การศึกษา ดำรงตำแหน่งที่โรงเรียนนี้ตั้งแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ.2546 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา
12 ปี

ข้อมูลนักเรียน

โรงเรียนบ้านวังใหม่ มีจำนวนครู 32 คน จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 519 คน อัตราส่วนครู:
นักเรียน 1: 16 (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2556)

ตาราง 4 จำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านวังใหม่ ปีการศึกษา 2556

จำนวน นักเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม	เฉลี่ยต่อห้อง
		ชาย	หญิง		
อนุบาล 1	2	32	18	50	25
อนุบาล 2	2	26	32	58	29
รวม	4	58	50	108	27
ป.1	1	23	20	43	43
ป.2	1	18	24	42	42
ป.3	2	30	27	57	57
ป.4	1	21	22	43	43
ป.5	1	17	19	36	36
ป.6	2	31	21	52	52
รวม	8	140	133	273	34
ม.1	1	23	20	43	43
ม.2	1	20	15	35	35
ม.3	2	39	21	60	30
รวม	4	82	56	138	34.5
รวมทั้งหมด	16	280	239	519	32.44

โรงเรียนบ้านวังใหม่ มีจำนวนครู 28 คน จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 463 คน อัตราส่วนครู:
นักเรียน 1: 17 (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2558)

ตาราง 5 จำนวนนักเรียนโรงเรียนบ้านวังใหม่ ปีการศึกษา 2558

ระดับชั้น	เพศ		รวม
	ชาย	หญิง	
อนุบาลปีที่ 1	15	24	39
อนุบาลปีที่ 2	28	23	51
รวม	43	47	90
ประถมศึกษาปีที่ 1	21	18	39
ประถมศึกษาปีที่ 2	31	14	45
ประถมศึกษาปีที่ 3	21	29	50
ประถมศึกษาปีที่ 4	23	23	46
ประถมศึกษาปีที่ 5	17	22	39
ประถมศึกษาปีที่ 6	30	21	51
รวม	143	127	270
มัธยมศึกษาปีที่ 1	22	14	36
มัธยมศึกษาปีที่ 2	14	17	31
มัธยมศึกษาปีที่ 3	22	14	36
รวม	58	45	103
รวมนักเรียนทั้งหมด	244	219	463

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริการแก่ชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว” ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งงานวิจัยออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการวิชาการชุมชน

โทมัส ดี.เจ. (Thomas, D.J. 1973: 78-82) กล่าวถึงการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนของมหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษว่า การให้บริการดังกล่าวจัดทำครั้งแรกโดยสามมหาวิทยาลัยใหญ่ คือ เคมบริดจ์ ลอนดอน และอ็อกฟอร์ด ในครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 19 ต่อมามหาวิทยาลัยอื่นๆ ก็ให้บริการแก่ผู้สนใจเช่นเดียวกัน โดยการจัดตั้งภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ วิชาที่แพร่หลายมากคือ สังคมศึกษา โบราณคดี ศิลปะและดนตรี หลักสูตรพิเศษสำหรับแม่บ้าน กลุ่มผู้ประกอบการ อุตสาหกรรม เป็นต้น

โกปัท เชค เจมส์ เอฟ (Collatts Check, James F. 1976: 61) กล่าวถึงการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนของวิทยาลัยชุมชนวาลเลนเซียว่า วิทยาลัยรับเป็นผู้ให้บริการเป็นที่ปรึกษาแก่องค์กรต่างๆ ของชุมชน เช่น องค์กรอาสาสมัคร สันนิบาตการศึกษาผู้ใหญ่ การให้การศึกษาก่อนหน่วยงานธุรกิจขนาดเล็ก งบประมาณสำคัญคือ เป็นที่ปรึกษา ให้ความช่วยเหลือโดยตรง เป็นตัวเชื่อมหน่วยงานต่างๆ และการสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกับชุมชน

ซูชีพ พุทธประเสริฐ (2534: 178) ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการบริการวิชาการ พบว่า วิทยาลัยครูและสหวิทยาลัย ยังขาดการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาเนื้อหาสาระ วิธีการและนวัตกรรมในการบริการ ทำให้รูปแบบของการให้บริการวิชาการไม่ชัดเจน และไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างแท้จริง การวิจัยจึงเป็นสิ่งสำคัญในการได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลเพื่อการพัฒนางานที่ดีที่สุด เพื่อแก้ปัญหา จึงควรมีโครงการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการสำรวจความต้องการเฉพาะเรื่องเพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อการพัฒนาเนื้อหา วิธีการและนวัตกรรมในการให้บริการที่เหมาะสมและนำผลจากการศึกษา วิจัยไปใช้ในการวางแผนปฏิบัติให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้

นุจรินทร์ สิทธิเลิศประสิทธิ์ (2550: 71) การพัฒนาชุดการเรียนการสอน เรื่อง ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการตามหลักการสร้างชุดการเรียนการสอน โดยมีการศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์เนื้อหาของกิจกรรม กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ วางแผนการสอน อีกทั้งผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ทั้งในด้านเนื้อหา ด้านการใช้ภาษา เพื่อหาข้อบกพร่องของชุดการเรียนการสอนและนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง นอกจากนี้มีการหาประสิทธิภาพก่อนนำชุดการเรียนการสอนไปใช้จริง ช่วยให้ได้ชุดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและทำให้การสอนบรรลุความสำเร็จ

จริยา ทศพร (2553: 83) สรุปผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการสอนวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐาน โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนชุดการสอนในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาชุดการสอน มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ลำดับขั้นตอนตามระเบียบวิธีวิจัย โดยเริ่มจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ลำดับขั้นตอนการสอน เทคนิคการสอน รวมทั้งการวัดและการประเมินผล ในส่วนของผู้เชี่ยวชาญด้านชุดการสอนเพื่อให้ทราบรูปแบบของชุดการสอน องค์ประกอบของชุดการสอน สื่อที่จะมาใส่ในชุดการสอน เมื่อได้ผลจากการสัมภาษณ์จึงนำผลที่ได้มาสร้างและพัฒนาชุดการสอน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์หลักสูตร เนื้อหา ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ขั้นตอนการดำเนินการสอน จากเอกสารตำราหลายเล่ม เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้ว ได้ดำเนินการสร้างชุดการสอน แล้วนำชุดการสอนที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหา รูปแบบชุดการสอน นำชุดการสอนไป

ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วได้นำไปทดลองกับนักเรียน เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้ได้ชุดการสอนที่ดีที่สุด

พงศ์ศรัณย์ พลศรีเลิศ (2552: ออนไลน์) สรุปผลการวิจัย เรื่อง “องค์ประกอบการตลาดเชิงการตลาดที่มีผลต่อความตั้งใจสนับสนุนของผู้บริโภคไทย” พบว่า กิจกรรมการรณรงค์การตลาดเชิงการตลาดจำเป็นต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ปัจจัย ได้แก่ แนวทางรูปแบบการบริจาค (Donation Framing) ความสอดคล้องระหว่างตราสินค้าและปัญหาของสังคม (Brand-Cause Fit) และ ความสำคัญของปัญหาสังคมที่นำมารณรงค์ในกิจกรรม (Cause Important)

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุดการสอนและการบริการวิชาการ ผู้วิจัยพบว่า งานวิจัย มุ่งเน้นการวิเคราะห์เรื่องกระบวนการพัฒนาชุดการสอนให้มีระบบและผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ และการบริการวิชาการแก่สังคม และการดำเนินกิจกรรมตามแนวคิด “ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร” (Corporate Social Responsibility – CSR) มีปัจจัยสำคัญในการทำกิจกรรมดังกล่าว คือ สถาบันการศึกษาและองค์กร จะต้องนำเอาความสามารถหลักหรือกิจการหลัก และความต้องการของชุมชนหรือสังคม มาเป็นปัจจัยหลักในการให้บริการวิชาการแก่สังคมและการดำเนินกิจกรรมตามแนวคิด CSR

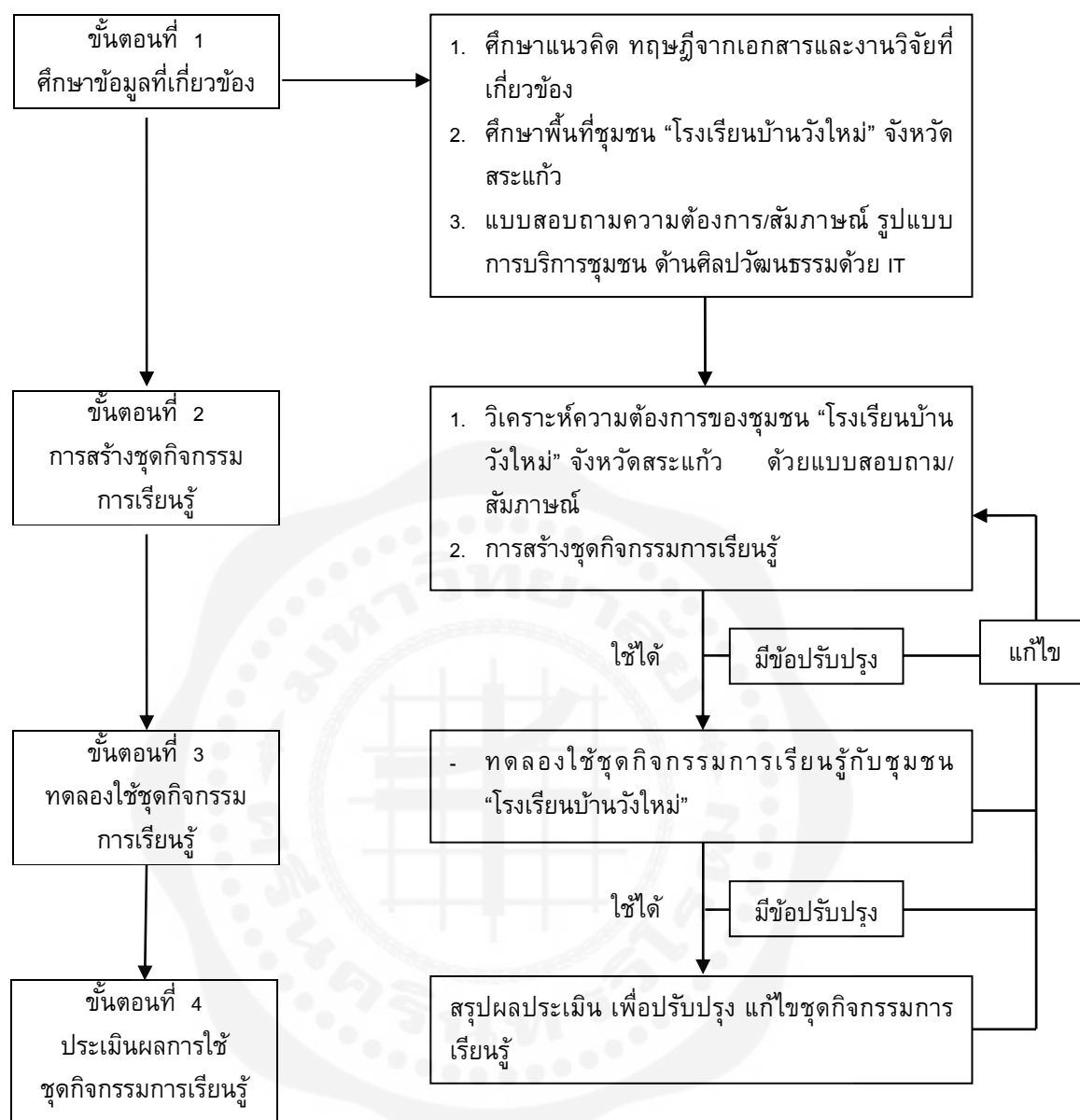
บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริการชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT: กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว” เป็นการดำเนินการในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. การศึกษารูปแบบการบริการชุมชน
 - 1.1 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 1.2 รูปแบบการบริการชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT
 - 1.3 การศึกษาพื้นที่ชุมชนในจังหวัดสระแก้ว
2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้
 - 2.1 การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้
 - 2.2 การทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้
 - 2.3 การประเมินผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการบริการชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT: กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว สามารถสรุปได้ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบการบริการชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT: กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริการชุมชน

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1 ในขั้นตอนการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ 1) ความรู้เกี่ยวกับการบริการชุมชนและรูปแบบการบริการชุมชน 2) บทบาทของมหาวิทยาลัยกับการบริการชุมชน 3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดสระแก้ว และ 5) ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนบ้านวังใหม่

1.2 แบบสอบถามความต้องการและการสัมภาษณ์ รูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT

แบบสอบถามความต้องการของผู้รับบริการแก่ชุมชนจากครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังตาราง 6

ตาราง 6 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 1

ชนิดของเครื่องมือ	ชุมชนที่ให้ข้อมูลหลัก
- แบบสอบถามความต้องการ รูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรม ด้วย IT เป็นแบบ สอบถามชนิดมาตราส่วนแบบประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และแบบแสดงความคิดเห็นปลายเปิด	- ครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 18 คน
- การสัมภาษณ์ความต้องการรูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT	- ผู้บริหารโรงเรียนบ้านวังใหม่ จำนวน 2 คน

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามความต้องการบริการชุมชนของครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ ประกอบด้วย 5 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครู ตอนที่ 2 เนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตอนที่ 3 รูปแบบการรับบริการชุมชน และตอนที่ 4 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ

4. การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การตอบแบบสอบถาม ความต้องการรูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ของครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว

4.1.1 การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการไปสอบถามด้วยตนเองที่ โรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว

4.1.2 การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ด้วยการหาค่าร้อยละ และสรุปความคิดเห็นเป็น ความเรียง และบางประเด็นนำเสนอเป็นรายชื่อ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบ การบริการชุมชน และการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และเพื่อนำผลการประเมินมาปรับปรุง แก้ไข ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จนได้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ต้นแบบสำหรับการบริการชุมชนด้าน ศิลปวัฒนธรรมด้วย IT

4.2 การสัมภาษณ์ความต้องการรูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย ITครู โรงเรียนบ้านวังใหม่

4.2.1 การเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการถามคำถามด้วยตนเองที่ โรงเรียนบ้านวังใหม่ จังหวัดสระแก้ว

4.2.2 การนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ด้วยการสรุปเป็นความคิดเห็นเป็นความเรียง และ บางประเด็นนำเสนอเป็นรายชื่อ เป็นข้อมูลแสดงถึงความต้องการรูปแบบการบริการชุมชนด้าน ศิลปวัฒนธรรมด้วย IT

ผลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ความต้องการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อมูล ดังนี้

ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามความต้องการของครูโรงเรียนบ้านวังใหม่แบบเจาะจงเฉพาะคนที่ ต้องการเข้าร่วม จำนวน 18 คน พบว่ามีความต้องการให้จัดบริการชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้วย IT ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

- ร้อยละ 67 ของครูในโรงเรียนเป็นเพศหญิง
- ร้อยละ 44 ของครูในโรงเรียน มีอายุ ระหว่าง 36-45 ปี

ตอนที่ 2 ด้านรูปแบบการให้บริการชุมชน

- ร้อยละ 42.86 ของครูในโรงเรียน ต้องการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ด้วยการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอน

- ร้อยละ 31.17 ต้องการฝึกอบรมการใช้โปรแกรม Photoshop และ ร้อยละ 28.57 ต้องการฝึกอบรมการใช้โปรแกรม PowerPoint

- ร้อยละ 33.33 ของครูในโรงเรียน ต้องการให้จัดอบรมครั้งละ 2 วัน

- ร้อยละ 24.30 ของครูในโรงเรียน ต้องการให้จัดอบรมช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ เวลา 09.00-12.00 น. และร้อยละ 21.50 ของครูในโรงเรียน ต้องการให้จัดอบรมช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ เวลา 13.00-15.00 น.

ผลจากการสัมภาษณ์ความต้องการของครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ จำนวน 18 คน พบว่ามีความต้องการให้จัดบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ดังนี้

ครูที่มีอายุระหว่าง 26 – 35 คน จำนวน 5 คน มีทักษะการใช้โปรแกรม PowerPoint เพื่อใช้ทำสื่อการเรียนการสอนได้ และใช้เป็นประจำ ยกเว้น การนำเสนอเคลื่อนไหว หรือเสียง เข้ามาเป็นสื่อใน PowerPoint ยังไม่เคยลองทำ ซึ่งแตกต่างจากครูที่มีวัยมากกว่า 35 ปี ไม่ค่อยใช้โปรแกรม PowerPoint

สำหรับโปรแกรม Photoshop มีเคยลองใช้บ้างเล็กน้อย แต่มีความคิดเห็นว่ายาก แต่เมื่อเห็นว่า ภาพที่ใช้ประกอบการสอนหากมาจากการถ่ายภาพของตนเองได้ จะดีกว่าการนำภาพจากแหล่งอื่นมาใช้ และอาจไม่ตรงกับความต้องการโดยตรง ทำให้มีความสนใจในการนำภาพที่ถ่ายเอง อาจเป็นภาพจากมือถือแล้วนำมาปรับแต่ง หรือตัดต่อด้วยโปรแกรม Photoshop จะเป็นประโยชน์มาก

สำหรับความคิดเห็นของผู้บริหารในโรงเรียน ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนมีทักษะการทำสื่อเพื่อการเรียนการสอน เพื่อประโยชน์ต่อนักเรียน และครูโดยตรง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความพร้อมของเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีในโรงเรียน ทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ เพื่อใช้ในการอบรมเชิงปฏิบัติการทุกๆ ครั้งก่อนลงพื้นที่

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้

การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำผลจากการรวบรวมและวิเคราะห์แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ความต้องการรับบริการชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT จากขั้นตอนที่ 1 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยกำหนดโครงสร้าง ดังต่อไปนี้

1.1 ความสำคัญของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

1.2 กำหนดจุดประสงค์หลักของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

1.3 เนื้อหาสาระของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย ข้อมูลการเรียนรู้โปรแกรม

Photoshop และ PowerPoint

1.4 การจัดลำดับข้อมูลเพื่อจัดทำสื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างสรรค์สื่อการสอน โดยต้องมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

1.5 การทำสคริปต์ เป็นการกำหนดการลำดับเนื้อหาโดยระบุข้อความ ภาพ และเสียง เพื่อเป็นกรอบในกระบวนการสร้างสรรค์สื่อด้วยการใช้โปรแกรมต่างๆ ในการผลิตต่อไป

1.6 การประเมินผลการเรียนรู้ชุดกิจกรรม

2. การดำเนินการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย

2.1 การเตรียมข้อมูลและการทำสคริปต์

2.2 ข้อมูลการเรียนรู้โปรแกรม Photoshop และ PowerPoint

โครงสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT สำหรับครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ จังหวัดสระแก้ว

แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 การจัดลำดับข้อมูลเพื่อจัดทำสื่อการสอน

1. สาระสำคัญ

การจัดลำดับข้อมูลเพื่อจัดทำสื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างสรรค์สื่อการสอน โดยต้องมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

2. ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้

2.1 ตัวชี้วัด

การจัดทำ Flow chart

2.2 จุดประสงค์การเรียนรู้

2.2.1 สามารถกำหนดลำดับการนำเสนอเนื้อหา ก่อน-หลัง เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการสร้างสรรค์สื่อการสอน

2.2.2 ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอน

แผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 การทำสคริปต์

1. สาระสำคัญ

การทำสคริปต์ เป็นการกำหนดการลำดับเนื้อหาโดยระบุข้อความ ภาพ และเสียง เพื่อเป็นกรอบในกระบวนการสร้างสรรค์สื่อด้วยการใช้โปรแกรมต่างๆ ในการผลิตต่อไป

2. ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้

2.1 ตัวชี้วัด

การจัดทำสคริปต์

2.2 จุดประสงค์การเรียนรู้

สามารถกำหนดลำดับการนำเสนอข้อความ ภาพ และเสียง ได้อย่างเข้าใจง่ายต่อการนำไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์สื่อต่อไป

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 การสร้างสรรค์สื่อด้วยการใช้โปรแกรม PowerPoint

1. สาระสำคัญ

การใช้โปรแกรม PowerPoint เพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอน เนื่องจากโปรแกรมนี้เป็นโปรแกรมพื้นฐานที่สามารถเรียนรู้ขึ้นเบื้องต้น จนถึงขั้นจัดทำเป็นสื่อแบบมัลติมีเดียได้ในเวลาจำกัด และสามารถพัฒนาต่อยอดได้

2. ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้

2.1 ตัวชี้วัด

การใช้โปรแกรม PowerPoint ได้ตามแบบฝึกหัดที่กำหนดไว้

2.2 จุดประสงค์การเรียนรู้

สามารถใช้โปรแกรม PowerPoint ในรูปแบบมัลติมีเดียได้

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 การสร้างสรรค์สื่อด้วยการใช้โปรแกรม Photoshop

1. สาระสำคัญ

การใช้โปรแกรม Photoshop เพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอน เนื่องจากโปรแกรมนี้เป็นโปรแกรมพื้นฐานสำหรับการปรับแต่งรูปเพื่อนำมาใช้เป็นภาพประกอบสื่อเพื่อการเรียนการสอนได้

2. ตัวชี้วัด/จุดประสงค์การเรียนรู้

2.1 ตัวชี้วัด

การใช้โปรแกรม Photoshop ได้ตามแบบฝึกหัดที่กำหนดไว้

2.2 จุดประสงค์การเรียนรู้

สามารถใช้โปรแกรม Photoshop ในการตกแต่งภาพได้

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในการให้บริการชุมชน

ผู้วิจัยได้ทำการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อศึกษารูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT จากการให้บริการชุมชนแก่ครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ จำนวน 18 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบการบริการชุมชน

1. ขั้นตอนการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในการให้บริการชุมชน

- ดำเนินการให้บริการชุมชนด้วยการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในการให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT
- ขณะให้บริการชุมชน ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ทำการสังเกตการณ์ทำกิจกรรมของครูแต่ละคนร่วมด้วย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือชนิดต่างๆ ดังตาราง 7

ตาราง 7 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนที่ 3

ชนิดของเครื่องมือ	ชุมชนที่ให้ข้อมูลหลัก
- ชุดกิจกรรมการเรียนรู้	- ครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 18 คน
- แบบการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT	- ครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 18 คน และผู้บริหารโรงเรียนบ้านวังใหม่ จำนวน 2 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

นำคะแนนที่ได้จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ ร่วมกับการสังเกต เพื่อนำผลมาปรับในการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการบริการชุมชนในครั้งต่อไป

3.2 แบบการสังเกตพฤติกรรมระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้ให้บริการชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT โดยนำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ย และแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
1.00 - 1.50	มีทักษะ ความพึงพอใจที่ไม่ดี
1.51 - 2.50	มีทักษะ ความพึงพอใจค่อนข้างไม่ดี
2.51 - 3.50	มีทักษะ ความพึงพอใจค่อนข้างดี
3.51 - 4.50	มีทักษะ ความพึงพอใจที่ดี
4.51 - 5.00	มีทักษะ ความพึงพอใจดีมาก

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนนี้ เป็นการประเมินผลหลังจากนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ไปให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT เพื่อรวบรวมข้อมูลในด้านรูปแบบการให้บริการชุมชน การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT และ เพื่อให้เกิดทักษะ ความพึงพอใจของผู้ให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ให้มากที่สุด

นอกจากนี้หลังจากให้บริการชุมชนในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยและนิสิตที่เข้าร่วมให้บริการชุมชน จะนำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินและการสังเกต มาหารือเพื่อพิจารณาปรับปรุง แก้ไข ให้รูปแบบการบริการชุมชนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ตอบสนองความต้องการ และให้ชุมชนได้รับความพึงพอใจสูงสุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริการชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT: กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว” ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. ผลการศึกษารูปแบบการให้บริการชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT
2. ผลการศึกษาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ที่ตรงตามความต้องการและเหมาะสมกับสภาพของชุมชน
3. ผลการศึกษาทัศนะ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT

1. ผลการศึกษารูปแบบการให้บริการชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริการชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT: กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว” ดำเนินการโดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา โดยวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1 (รายละเอียดดังบทที่ 3) ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับการบริการชุมชน รูปแบบการให้บริการชุมชน มีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. แนวคิดที่สำคัญในการให้บริการชุมชน

พบว่า การให้บริการชุมชน ต้องให้ความสำคัญกับความต้องการของชุมชนเป็นหลัก โดยรูปแบบของการให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ประกอบด้วยข้อมูลด้านต่างๆ ดังภาพประกอบ 3 รูปแบบการบริการชุมชน

- 1.1 สำรวจความต้องการก่อนลงพื้นที่
- 1.2 บุคลากรทั้งผู้ให้และผู้รับบริการชุมชนต้องมีความพร้อม
- 1.3 ช่วงเวลาในการให้บริการชุมชน มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
- 1.4 สถานที่มีความพร้อมสำหรับให้บริการชุมชน ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมและการเดินทางของผู้รับบริการชุมชน
- 1.5 IT ที่ใช้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้มารับบริการ ต้องมีการสอบถามและตรวจสอบก่อนให้บริการชุมชนทุกครั้ง
- 1.6 การประสานงานที่ดี ก่อนลงพื้นที่ที่มีความสำคัญ เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน การเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ย่อมเกิดจากการประสานงานที่ดี

ภาพประกอบ 4 รูปแบบการบริการชุมชน

2. รูปแบบการให้บริการชุมชน

เพื่อการให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ตรงตามความต้องการของชุมชน ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดจำนวน 2 ครั้ง เพื่อให้ได้รูปแบบการให้บริการชุมชนที่ตรงตามความต้องการมากที่สุด ดังข้อมูลในตาราง 8 - 10

ตาราง 8 ความต้องการรูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ครั้งที่ 1

ข้อมูลทั่วไป	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ผู้หญิง	12	67
	ผู้ชาย	6	33
อายุ	26-35 ปี	5	28
	36-45 ปี	8	44
	46-55 ปี	5	28
รูปแบบการรับบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT			
1. ระยะเวลาในการเข้ารับบริการชุมชน	2 วัน	24	80
	3 วัน	6	20
2. ช่วงเวลา	วันจันทร์-ศุกร์ 09.00-12.00 น.	21	19.62
	วันจันทร์-ศุกร์ 13.00-15.00 น.	18	16.82
	วันเสาร์-อาทิตย์ 09.00-12.00 น.	26	24.30
	วันเสาร์-อาทิตย์ 13.00-15.00 น.	23	21.50
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม : วันจันทร์-พุธ 15.40-18.00 น.			
3. รูปแบบการรับบริการชุมชนที่ต้องการ			
- ให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือในเรื่องที่ต้องการ		9	30
- ให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติจริง		21	70

จากตาราง 8 คะแนนเฉลี่ยร้อยละมากที่สุด 80 ระยะเวลาที่ต้องการเข้ารับบริการชุมชนคือ 2 วัน โดยช่วงเวลาที่สะดวกที่สุดคือ เสาร์-อาทิตย์ 09.00-12.00 น. และวันเสาร์-อาทิตย์ 13.00-15.00 น. คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 24.30 และ 21.50 ตามลำดับ และคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 70 ต้องการให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติจริงมากกว่าการให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือ

ตาราง 9 ความต้องการรูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ครั้งที่ 2

ข้อมูลทั่วไป	รายละเอียด	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ผู้หญิง	12	67
	ผู้ชาย	6	33
อายุ	26-35 ปี	5	28
	36-45 ปี	8	44
	46-55 ปี	5	28
รูปแบบการรับบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT			
1. ระยะเวลาในการเข้ารับบริการชุมชน	2 วัน	10	33.33
	3 วัน	20	66.67
2. ช่วงเวลา	วันจันทร์-ศุกร์ 09.00-12.00 น.	21	19.62
	วันจันทร์-ศุกร์ 13.00-15.00 น.	18	16.82
	วันเสาร์-อาทิตย์ 09.00-12.00 น.	26	24.30
	วันเสาร์-อาทิตย์ 13.00-15.00 น.	23	21.50
3. รูปแบบการรับบริการชุมชนที่ต้องการ			
- ให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือในเรื่องที่ต้องการ		5	16.64
- ให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติจริง		25	83.33

จากตาราง 9 คะแนนเฉลี่ยร้อยละมากที่สุด 66.67 ระยะเวลาที่ต้องการเข้ารับบริการชุมชน คือ 3 วัน โดยช่วงเวลาที่สะดวกที่สุดไม่แตกต่างจากการสำรวจในครั้งที่ 1 คือ เสาร์-อาทิตย์ 09.00-12.00 น. และวันเสาร์-อาทิตย์ 13.00-15.00 น. คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 24.30 และ 21.50 ตามลำดับ และคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 83.33 ต้องการให้มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติจริงมากกว่าการให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือ

ตาราง 10 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อรูปแบบการให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT

ข้อมูลที่ส่งผลต่อรูปแบบการให้บริการชุมชน	โรงเรียนบ้านวังใหม่
ความพร้อมทางด้านบุคลากร	มีความรู้พื้นฐานก่อนการอบรม ร้อยละ 13.64
ความพร้อมทางด้านคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ โสตทัศนูปกรณ์	มีคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ เพียงพอสำหรับผู้เข้าร่วมทุกคน
ความเหมาะสมเรื่องช่วงเวลาที่ใช้ในการอบรม	ตรงตามความต้องการ ครั้งที่ 1 ใช้เวลา 2 วัน และครั้งที่ 2 ใช้เวลา 3 วัน

จากตาราง 10 ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุดคือ ค่าเฉลี่ยร้อยละ 13.64 ความรู้พื้นฐานก่อนการอบรม

2. ผลการศึกษาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ที่ตรงตามความต้องการและเหมาะสมกับสภาพของชุมชน

2.1 ผลการสำรวจความต้องการรับบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT

เพื่อให้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT เป็นไปความต้องการและเหมาะสมกับสภาพของชุมชน จากการวิจัย ผลการสำรวจความต้องการ 2 ครั้ง ได้ผลดังต่อไปนี้

ตาราง 11 ผลการสำรวจความต้องการรับบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ครั้งที่ 1

เนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
1. แนวคิดการสร้างสรรค์เพื่อการเรียนการสอน	16	22.86
2. กระบวนการสร้างสรรค์เพื่อการเรียนการสอน	24	34.28
3. โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อการเรียนการสอน	30	42.86
- โปรแกรม PowerPoint	22	28.57
- โปรแกรม Photoshop	24	31.17
- โปรแกรมสร้างภาพเคลื่อนไหว	14	18.18
- โปรแกรมถ่ายภาพและตัดต่อภาพ	17	22.08

จากตาราง 11 คะแนนเฉลี่ยร้อยละมากที่สุด 42.86 โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อการสร้างสรรค์สื่อเพื่อการเรียนการสอน โดยโปรแกรม Photoshop และโปรแกรม PowerPoint คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 31.17 และ 28.57 ตามลำดับ

ตาราง 12 ผลการสำรวจความต้องการรับบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ครั้งที่ 2

เนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	จำนวน	ร้อยละ
1. ขั้นตอนการเตรียมข้อมูล การทำสคริปต์	9	17
2. การใช้โปรแกรม Photoshop ตกแต่งภาพ	10	18
3. การใช้โปรแกรม PowerPoint นำเสนอภาพนิ่ง	9	17
4. การถ่ายภาพ	5	9
5. การทำภาพเคลื่อนไหว เช่น การ์ตูนแอนิเมชัน	8	15
6. การตัดต่อภาพ เพื่อทำพรีเซนเทชัน	9	17
7. ไม่ตอบแบบสอบถาม	4	7

จากตาราง 12 คะแนนเฉลี่ยร้อยละมากที่สุด 18 การใช้โปรแกรม Photoshop ตกแต่งภาพ โดยโปรแกรม Photoshop และขั้นตอนการเตรียมข้อมูล การทำสคริปต์ การใช้โปรแกรม PowerPoint นำเสนอภาพนิ่ง และการตัดต่อภาพ เพื่อทำพรีเซนเทชัน คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 17 เท่ากัน

2.2 ผลการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้

การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น

1. ความสำคัญของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อใช้ในการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT สำหรับครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว จัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองนโยบายของผู้บริหารและความต้องการของครูในโรงเรียนที่ต้องการมีทักษะการสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอน เพื่อใช้ในการเรียนการสอนตามปกติ และเพื่อเพิ่มวิทยฐานะของครูในโรงเรียน

2. กำหนดจุดประสงค์หลักของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

- สามารถลำดับข้อมูลและจัดทำสคริปต์เพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอนได้
- เพื่อให้เกิดทักษะในการสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอน ด้วยการใช้โปรแกรม

PowerPoint และโปรแกรม Photoshop

3. เนื้อหาสาระของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย ข้อมูลการเรียนรู้โปรแกรม

Photoshop และ PowerPoint

4. การจัดลำดับข้อมูลเพื่อจัดทำสื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างสรรค์สื่อการสอน โดยต้องมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

5. การทำสคริปต์ เป็นการกำหนดการลำดับเนื้อหาโดยระบุข้อความ ภาพ และเสียง เพื่อเป็นกรอบในกระบวนการสร้างสรรค์สื่อด้วยการใช้โปรแกรมต่างๆ ในการผลิตต่อไป

ตาราง 13 เนื้อหาสาระของชุดกิจกรรมการเรียนรู้โปรแกรม Photoshop และ PowerPoint

เนื้อหาสาระของชุดกิจกรรมการเรียนรู้	จำนวนชั่วโมง
การลำดับข้อมูลและการจัดทำสคริปต์	1.5 ชั่วโมง
- การลำดับข้อมูลด้วย Flow Chart	
- การเขียนสคริปต์พร้อมระบุข้อความ ภาพ และเสียงบรรยาย	
โปรแกรม Photoshop	10 ชั่วโมง
- แนะนำคำสั่งต่างๆ ที่สำคัญๆ	
- แนะนำเครื่องมือที่จำเป็นในการตกแต่งภาพ	
- การสร้างเอกสารและการตั้งค่าหน้ากระดาษ	
- การตกแต่งหรือแก้ไขรูปภาพ	
- การตัดต่อภาพบางส่วน หรือที่เรียกว่า crop ภาพ	
- การเปลี่ยนแปลงสีของภาพ จากสีหนึ่งเป็นอีกสีหนึ่งได้	
- การลากเส้น แบบฟรีสไตล์ หรือใส่รูปภาพ สีเหลี่ยม วงกลม หรือสร้างภาพได้	
- การแบ่งชั้นของภาพเป็น Layer สามารถเคลื่อนย้ายภาพได้เป็นอิสระต่อกัน	
- การเพิ่มเติมข้อความ ใส่ effect ของข้อความได้	
โปรแกรม PowerPoint	10 ชั่วโมง
- แนะนำคำสั่งต่างๆ ที่สำคัญๆ	
- การสร้างเอกสารและการตั้งค่าหน้ากระดาษ	
- การใส่ภาพพื้นหลัง	
- การเพิ่มหน้า	
- การแทรกตัวอักษร	
- การแทรกรูปภาพ	
- การแทรกวิดีโอ	
- การแทรกเสียง	
- การทำปุ่ม (Hyper Link)	
การนำเสนองาน	1.5 ชั่วโมง

6. การประเมินผลการเรียนรู้จากชุดกิจกรรมการเรียนรู้

นอกจากการนำเสนอผลงานหลังจบการอบรมแล้ว ได้ทำการสังเกตจากการทำกิจกรรม
ร่วมด้วย ดังตาราง 14

ตาราง 14 ผลการสังเกตพฤติกรรมระหว่างให้การอบรม (รายบุคคล)

ผู้เข้าร่วมคนที่	พฤติกรรมของผู้เข้าร่วม																			
	ทำได้ตามที่ถ่ายทอด					ต้องอธิบายซ้ำและทำตามได้					ต้องอธิบายซ้ำและทำให้					สามารถปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบของตนเอง				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1		4							2						1			3		
2	5									1					1		4			
3		4						3							1			3		
4			3				4							2					2	
5			3					3					3						2	
6	5									1					1	5				
7			3				4							2			4			
8				2			4						3						2	
9		4							2						1					1
10					1	5							3						2	
11				2			4							2				3		
12	5									1					1			3		
13			3					3						2						1
14		4							2					2						1
15		4							2						1				2	
16				2			4						3						2	
17					1				2		5									1
18			3					3						2				3		
	16.67	27.77	27.78	16.67	11.11	5.55	27.78	22.22	27.78	16.66	5.55	0	22.22	33.33	38.88	5.55	11.11	27.78	33.33	22.22

จากตาราง 14 ผลการสังเกตพฤติกรรมระหว่างให้การอบรม (รายบุคคล) พบว่า

- ทำได้ตามที่ถ่ายทอด เท่ากับ 3 โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 27.78
- ต้องอธิบายซ้ำและทำตามได้ เท่ากับ 4 และ 2 โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 27.78 เท่ากัน
- ต้องอธิบายซ้ำและทำให้ เท่ากับ 2 โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 33.33
- สามารถปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบของตนเอง เท่ากับ 2 โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 33.33

3. ผลการศึกษาทักษะ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรม ด้วย IT

ตาราง 15 แสดงผลการประเมินทักษะ ความพึงพอใจ ครั้งที่ 1

ประเด็นการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านวิทยากร					
1. การเตรียมตัวและความพร้อมของวิทยากร	10 (55.56%)	7 (38.89%)	1 (5.55%)		
2. การถ่ายทอดของวิทยากร	11 (61.11%)	6 (33.33%)	1 (5.56%)		
3. สามารถอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและตรงประเด็น	11 (61.11%)	7 (38.89%)			
4. ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจง่าย	9 (50%)	7 (38.89%)	2 (11.11%)		
5. การตอบคำถามของวิทยากร	14 (77.78%)	4 (22.22%)			
6. เอกสารประกอบการบรรยายเหมาะสม	7 (38.89%)	7 (38.89%)	4 (22.22%)		

ตาราง 15 (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านการให้บริการของผู้ช่วยสอน					
1. เข้าช่วยเหลือทันทีที่ต้องการ	16 (88.89%)	2 (11.11%)			
2. สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจน	14 (77.78%)	4 (22.22%)			
3. การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่	17 (94.44%)	1 (5.56%)			
4. การให้คำแนะนำหรือตอบข้อซักถามของเจ้าหน้าที่	15 (83.33%)	3 (16.67%)			
ด้านความรู้ ความเข้าใจ					
1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องนี้ก่อนการอบรม		6 (33.33%)	3 (16.67%)	5 (27.78%)	4 (22.22%)
2. ความรู้ความเข้าใจเรื่องนี้หลังการอบรม	6 (33.33%)	10 (55.56%)	2 (11.11%)		
3. สามารถบอกประโยชน์ได้	9 (50%)	8 (44.44%)	1 (5.56%)		
4. สามารถบอกข้อดีได้	6 (33.33%)	12 (66.67%)			
5. สามารถอธิบายรายละเอียดได้	6 (33.33%)	7 (38.89%)	5 (27.78%)		
6. สามารถจัดระบบความคิด / ประมวลความคิดสู่การพัฒนางานอย่างเป็นระบบ	7 (38.89%)	10 (55.56%)	1 (5.55%)		
7. บุรณาการทางความคิดสู่การทำงานเป็นทีม / การปรับตัวของบุคลากร	8 (44.44%)	7 (38.89%)	3 (16.67%)		

ตาราง 15 (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านการนำความรู้ไปใช้					
1. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้	13 (72.22%)	4 (22.22%)	1 (5.56%)		
2. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ / ถ่ายทอดแก่ชุมชนได้	7 (38.89%)	9 (50%)	2 (11.11%)		
3. สามารถให้คำปรึกษาแก่เพื่อนร่วมงานได้	6 (33.33%)	10 (55.56%)	2 (11.11%)		
4. มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้	7 (38.89%)	9 (50%)	2 (11.11%)		
ด้านสถานที่ / ระยะเวลา / อาหาร					
1. สถานที่สะอาดและมีความเหมาะสม	13 (72.22%)	4 (22.22%)	1 (5.56%)		
2. ความพร้อมของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์	10 (55.56%)	7 (38.89%)	1 (5.55%)		
3. ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	8 (44.44%)	8 (44.44%)	1 (5.56%)	1 (5.56%)	
4. อาหารมีความเหมาะสม	14 (77.78%)	4 (22.22%)			

ตาราง 16 แสดงผลการประเมินทักษะ ความพึงพอใจ ครั้งที่ 2

ประเด็นการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านวิชาการ					
1. การเตรียมตัวและความพร้อมของวิทยาการ	13 (72.22%)	5 (28.78%)			
2. การถ่ายทอดของวิทยาการ	13 (72.22%)	4 (22.22%)	1 (5.56%)		
3. สามารถอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและตรงประเด็น	14 (77.78%)	4 (22.22%)			
4. ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจง่าย	12 (66.67%)	4 (22.22%)	2 (11.11%)		
5. การตอบคำถามของวิทยาการ	15 (83.33%)	3 (16.67%)			
6. เอกสารประกอบการบรรยายเหมาะสม	8 (44.44%)	6 (33.33%)	4 (22.22%)		
ด้านการให้บริการของผู้ช่วยสอน					
1. เข้าช่วยเหลือทันทีที่ต้องการ	18 (100%)				
2. สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจน	15 (83.33%)	3 (16.67%)			
3. การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่	17 (94.44%)	1 (5.56%)			
4. การให้คำแนะนำหรือตอบข้อซักถามของเจ้าหน้าที่	15 (83.33%)	3 (16.67%)			

ตาราง 16 (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านความรู้ ความเข้าใจ					
1. ความรู้ความเข้าใจเรื่องนี้อยู่ก่อนการอบรม		9 (50%)	6 (33.33%)	3 (16.67%)	
2. ความรู้ความเข้าใจเรื่องนี้หลังการอบรม	10 (55.56%)	5 (27.78%)	3 (16.67%)		
3. สามารถบอกประโยชน์ได้	12 (66.67%)	5 (27.78%)	1 (5.56%)		
4. สามารถบอกข้อดีได้	14 (77.78%)	4 (22.22%)			
5. สามารถอธิบายรายละเอียดได้	8 (44.44%)	7 (38.89%)	3 (16.67%)		
6. สามารถจัดระบบความคิด / ประมวลความคิดสู่การพัฒนางานอย่างเป็นระบบ	12 (66.67%)	6 (33.33%)			
7. บุคลากรทางความคิดสู่การทำงานเป็นทีม / การปรับตัวของบุคลากร	10 (55.56%)	6 (33.33%)	2 (11.11%)		
ด้านการนำความรู้ไปใช้					
1. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้	14 (77.78%)	3 (16.67%)	1 (5.56%)		
2. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ / ถ่ายทอดแก่ชุมชนได้	10 (55.56%)	7 (38.89%)	1 (5.56%)		
3. สามารถให้คำปรึกษาแก่เพื่อนร่วมงานได้	9 (50%)	8 (44.44%)	1 (5.56%)		
4. มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้	9 (50%)	7 (38.89%)	2 (11.11%)		

ตาราง 16 (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ด้านสถานที่ / ระยะเวลา / อาหาร					
1. สถานที่สะอาดและมีความเหมาะสม	13 (72.22%)	4 (22.22%)	1 (5.56%)		
2. ความพร้อมของอุปกรณ์ โสตทัศนูปกรณ์	10 (55.56%)	7 (38.89%)	1 (5.56%)		
3. ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	12 (66.67%)	4 (22.22%)	2 (11.11%)		
4. อาหารมีความเหมาะสม	13 (72.22%)	5 (28.78%)			

ตาราง 15 แสดงผลการประเมินทักษะ ความพึงพอใจ ครั้งที่ 1 และตาราง 16 แสดงผลการประเมินทักษะ ความพึงพอใจ ครั้งที่ 2 พบว่าผลการประเมินทักษะ ความพึงพอใจ โดยภาพรวมดีขึ้น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT : กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) จากผลการศึกษาสรุปสาระสำคัญของการวิจัยได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT แก่ชุมชน
2. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับชุมชน โดยคำนึงถึงความต้องการและความเหมาะสมกับสภาพของชุมชน
3. เพื่อศึกษาทัศนะ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการวิชาการต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้และการให้บริการ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวิธีดำเนินการวิจัยรวม 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริการชุมชน

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.1.1 ในขั้นตอนการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ 1) ความรู้เกี่ยวกับการบริการชุมชนและรูปแบบการบริการชุมชน 2) บทบาทของมหาวิทยาลัยกับการบริการชุมชน 3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดสระแก้ว และ 5) ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนบ้านวังใหม่

1.1.2 แบบสอบถามความต้องการและการสัมภาษณ์ รูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT

แบบสอบถามความต้องการของผู้รับบริการแก่ชุมชนจากครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 30 คน

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้

การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็นการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยนำผลจากการรวบรวมและวิเคราะห์แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ความต้องการรับบริการชุมชน ด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT จากขั้นตอนที่ 1 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยกำหนดโครงสร้าง ดังต่อไปนี้

2.1.1 ความสำคัญของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

2.1.2 กำหนดจุดประสงค์หลักของชุดกิจกรรมการเรียนรู้

2.1.3 เนื้อหาสาระของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย ข้อมูลการเรียนรู้ โปรแกรม Photoshop และ PowerPoint

2.1.4 การจัดลำดับข้อมูลเพื่อจัดทำสื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างสรรค์สื่อการสอน โดยต้องมีเนื้อหาสาระครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

2.1.5 การทำสคริปต์ เป็นการกำหนดการลำดับเนื้อหาโดยระบุข้อความ ภาพ และเสียง เพื่อเป็นกรอบในการบวนการสร้างสรรค์สื่อด้วยการใช้โปรแกรมต่างๆ ในการผลิตต่อไป

2.1.6 การประเมินผลการเรียนรู้ชุดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในการให้บริการชุมชน

ผู้วิจัยได้ทำการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อศึกษารูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT จากการให้บริการชุมชนแก่ครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ จำนวน 18 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบการบริการชุมชน

3.1 ขั้นตอนการทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในการให้บริการชุมชน

3.1.1 ดำเนินการให้บริการชุมชนด้วยการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในการให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT

3.1.2 ขณะให้บริการชุมชน ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ทำการสังเกตการทำกิจกรรมของครูแต่ละคนร่วมด้วย

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยเครื่องมือชนิดต่างๆ ดังตาราง 7

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นตอนนี้ เป็นการประเมินผลหลังจากนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ไปให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT เพื่อรวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะต่างๆ ในด้านรูปแบบการบริการชุมชน การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT และข้อมูลด้านทักษะ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ไปปรับปรุงเพื่อให้ได้รูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ผ่านชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรงตามความต้องการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการชุมชนมากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT : กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลของการศึกษารูปแบบการให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT

ได้รูปแบบการให้บริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ในรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินรูปแบบการให้บริการชุมชนดังนี้

ผลการวิจัยเพื่อการพัฒนาารูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT : กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว โดยมีประเด็นสำคัญคือ 1) ต้องเป็นรูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ 2) ระยะเวลาในการเข้ารับบริการชุมชนที่เหมาะสมอยู่ที่จำนวน 3 วัน 3) วันที่สามารถเข้าร่วมได้คือ วันเสาร์และอาทิตย์ เวลา 9.00 – 16.00 น.

2. ผลของการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับชุมชน โดยคำนึงถึงความต้องการและความเหมาะสมกับสภาพของชุมชน

ได้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับชุมชนครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว เรื่องการสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) การจัดลำดับข้อมูลเพื่อจัดทำสื่อการเรียนการสอน 2) การทำสคริปต์ เพื่อกำหนดลำดับข้อความ ภาพ และเสียง ของเนื้อหา

ที่ต้องการทั้งหมดในการทำสื่อการเรียนการสอน 3) การสร้างสรรค์สื่อด้วยการใช้โปรแกรม PowerPoint และ 4) การสร้างสรรค์สื่อด้วยการใช้โปรแกรม Photoshop

3. ผลการศึกษาทักษะ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการวิชาการต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และการให้บริการ ได้ผลโดยภาพรวมทุกๆ ด้านได้ระดับการประเมินดีขึ้นโดยผลการประเมินทักษะ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการวิชาการต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้และการให้บริการครั้งที่ 1 ระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 54.22 และในครั้งที่ 2 ระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 65.78 โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.58 มีทักษะ ความพึงพอใจดีมาก ดังตาราง 17

ตาราง 17 แสดงผลการศึกษาทักษะ ความพึงพอใจผู้ใช้บริการวิชาการต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้และการให้บริการของครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย
ด้านวิทยากร	
1. การเตรียมตัวและความพร้อมของวิทยากร	4.72
2. การถ่ายทอดของวิทยากร	4.67
3. สามารถอธิบายเนื้อหาได้ชัดเจนและตรงประเด็น	4.78
4. ใช้ภาษาที่เหมาะสมและเข้าใจง่าย	4.56
5. การตอบคำถามของวิทยากร	4.83
6. เอกสารประกอบการบรรยายเหมาะสม	4.22
ด้านการให้บริการของผู้ช่วยสอน	
1. เข้าช่วยเหลือทันทีที่ต้องการ	5.00
2. สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจน	4.83
3. การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่	4.94
4. การให้คำแนะนำหรือตอบข้อซักถามของเจ้าหน้าที่	4.83
ด้านความรู้ความเข้าใจ	
1. ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ก่อนการอบรม	3.33
2. ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้หลังการอบรม	4.39
3. สามารถบอกประโยชน์ได้	4.61
4. สามารถบอกข้อดีได้	4.78
5. สามารถอธิบายรายละเอียดได้	4.28
6. สามารถจัดระบบความคิด / ประมวลความคิดสู่การพัฒนางานอย่างมีระบบ	4.67
7. บุรณาการทางความคิดสู่การทำงานเป็นทีม / การปรับตัวของบุคลากร	4.44

ตาราง 17 (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	ค่าเฉลี่ย
ด้านการนำความรู้ไปใช้	
1. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้	4.72
2. สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ / ถ่ายทอดแก่ชุมชนได้	4.50
3. สามารถให้คำปรึกษาแก่เพื่อนร่วมงานได้	4.44
4. มีความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้	4.39
ด้านสถานที่ / ระยะเวลา / อาหาร	
สถานที่สะอาดและมีความเหมาะสม	4.67
มีความพร้อมของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์	4.50
ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม	4.56
อาหารมีความเหมาะสม	4.72

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT : กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว” จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. รูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT : กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดสระแก้ว พบว่า ในการให้บริการชุมชนในครั้งที่ 1 ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการมีความรู้ความเข้าใจก่อนการอบรม มีค่าเฉลี่ย 2.61 ส่งผลให้การการเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปได้พร้อมๆ กัน ไม่แตกต่างกันมากนัก และในครั้งที่ 2 ความรู้ความเข้าใจก่อนการอบรม มีค่าเฉลี่ย 3.33 โดยจำนวน 9 คน มีความรู้ความเข้าใจก่อนการอบรมอยู่ในระดับมาก ส่งผลให้เมื่อมีการให้บริการชุมชนในครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการมีพื้นฐานความรู้แตกต่างกันมากขึ้น ทำให้การเรียนรู้ผ่านชุดกิจกรรมมีอุปสรรคเรื่องการใช้เวลาในการสอนแต่ละเรื่องที่แตกต่างกันมากขึ้น กลุ่มที่มีความรู้พื้นฐานดีกว่าสามารถเรียนรู้ในเรื่องต่อๆ ไปได้อย่างรวดเร็ว ในขณะที่กลุ่มที่มีพื้นฐานความรู้ปานกลางลงมา ต้องใช้เวลาในการเรียนแต่ละเรื่องมากกว่า

2. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อใช้ในการอบรมเชิงปฏิบัติการในการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ด้วยการดำเนินการออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของครู โรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว พบว่า การออกแบบชุดกิจกรรมในครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 มีความแตกต่างกันในเรื่องรายละเอียดที่มีเพิ่มเติมมากขึ้นโดยเน้นเนื้อหาสาระที่ครบถ้วนมากขึ้นสำหรับการสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอน และกลุ่มผู้เข้าร่วมก็มีความรู้ ความเข้าใจ ที่มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ส่งผลต่อการเตรียมชุดกิจกรรมการเรียนรู้และต่อเนื่องถึงรูปแบบการให้บริการชุมชนด้วยเช่นกัน

3. ผลการแสดงผลทักษะ ความพึงพอใจของครูโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว จากการบริการชุมชน จำนวน 2 ครั้ง พบว่าได้ผลสูงขึ้น เนื่องจากการวิจัยเป็นรูปแบบวิจัยและพัฒนา หลังจากดำเนินการบริการชุมชนแล้วเสร็จในแต่ละครั้งจะมีการประเมินผลเพื่อนำมาปรับปรุงสำหรับการบริการชุมชนในครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมด้วย IT ซึ่งส่งผลให้ครูในโรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการผลิตสื่อสร้างสรรค์ด้านการเรียนการสอน ด้วยการใช้ IT ทำให้ได้สื่อการสอนที่ครูสามารถสร้างสรรค์ได้ด้วยตนเอง เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอนหรือเพื่อใช้ในการทำวิทยฐานะต่อไป ด้วยรูปแบบการบริการชุมชนกับชุดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว สามารถนำไปปรับใช้กับครูในโรงเรียนอื่นๆ ได้ด้วยเช่นกัน

สำหรับกรณีที่ผู้เข้าร่วมมีพื้นฐานที่แตกต่างกัน ให้แบ่งกลุ่มผู้เรียนและเลือกใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม หากมีข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลา บุคลากร สถานที่ในการให้บริการชุมชน ควรจัดให้มีระบบพี่เลี้ยง ซึ่งในที่นี้คือนิสิตที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะในการถ่ายทอดดีคอยดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่อให้การเรียนรู้ร่วมกันเป็นไปได้อย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 พัฒนารูปแบบการบริการชุมชนด้วย IT และออกแบบชุดกิจกรรมที่เหมาะสมกับการมีอุปกรณ์พื้นฐานที่ครบถ้วนและจำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์สื่อการสอน เนื่องจากปัจจุบันอุปกรณ์มีราคาถูกลง พร้อมกับการแบ่งระดับความยากง่ายของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งจะส่งผลให้ครูแต่ละคนสามารถนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปศึกษาด้วยตนเองจนสามารถสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอนได้

2.2 ควรมีการศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มเติม เพื่อให้ได้ความชำนาญของการใช้ IT เพื่อสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอนจนได้ตัวอย่างสื่อการสอนของผู้เข้าร่วม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การบริการวิชาการแก่สังคมกับการเพิ่มคุณค่าให้สถาบันอุดมศึกษาไทย. (2552). สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2555, จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=387269>
- กุศยา แสงเดช. (2545). *ร่วมปฏิรูปการเรียนรู้กับครูต้นแบบ : การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : การสอนแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (จุลสาร)*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายแผน และมาตรฐานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.
- ขนิษฐา คุณาลัย. (2537). *ความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ในการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระาช้าง*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จดหมายข่าวธรรมาภิบาลมหาวิทยาลัย. (2554, เมษายน-มิถุนายน). *มหาวิทยาลัยรับผิดชอบต่อสังคม*. 3: 2.
- จริยา ทศพร. (2553). *การพัฒนาชุดการสอน วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องอัตราส่วนและตรีโกณมิติ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปี 4 โรงเรียนทวีธาภิเศก 2 เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- จังหวัดสระแก้ว. (2555). สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2556. จาก <http://www.sakaeo.go.th/websakaeo/>
- จันทร์เพ็ญ เนียมอินทร์. (2529). *การให้บริการการศึกษานอกโรงเรียนของมหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ บางเขน: วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและความเห็นของอาจารย์*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ฉลองชัย สุวัฒน์บุรณ. (2528). *การเลือกและการใช้สื่อการสอน*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชฎานิษฐ์ พรหมเกทย์. (2555). *การพัฒนารูปแบบการจัดดำเนินงานโครงการบริการวิชาการ “ครัวไทยสู่ครัวโลก” คณะเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชัยณรงค์ คันธพนิต; และเจริญชัย โขมพัตรภรณ์. (2554, เมษายน – พฤษภาคม). *มหาวิทยาลัยรับผิดชอบต่อสังคม*. ธรรมาภิบาลมหาวิทยาลัย. 3(2): 7-11.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2523). *เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา (20301 : เอกสารการสอนชุดวิชา*. กรุงเทพฯ: ฝ่ายการพิมพ์สำนักเทคโนโลยีการศึกษา.

- ชายชัย อินทรสุณานนท์. (2538). *ศูนย์การเรียนรู้และชุดการสอน*. กรุงเทพฯ ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชูชีพ พุทประเสริฐ. (2534). *การพัฒนารูปแบบการบริการวิชาการแก่สังคมของวิทยาลัยครูภาคเหนือ*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ณัฐกร สงคราม. (2553). *การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดร.ณรรณ มาหมื่น. (2526). *การบริการวิชาการแก่โรงเรียนฝึกสอนของวิทยาลัยครูในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดำรงศักดิ์ มีวรรณ. (2552). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยชุดกิจกรรมแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. (2540). *รายงานการประชุมวิชาการประจำปี 2540 ของที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย เรื่องการหารายได้เชิงวิชาการเพื่อพัฒนามหาวิทยาลัย ระหว่างวันที่ 29-30 สิงหาคม 2540*. กรุงเทพฯ: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี. (2556). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุจรินทร์ สิทธิเลิศประสิทธิ์. (2550). *การพัฒนาชุดการเรียนการสอน เรื่อง ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โดยใช้แหล่งเรียนรู้ธรรมชาติบริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าเขาสมโภชน์ จังหวัดลพบุรี*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เนาวนิตย์ สงคราม. (2556). *การสร้างนวัตกรรม : เปลี่ยนผู้เรียนให้เป็นผู้สร้างนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ: วี พรินท์ (1991).
- บุญเกื้อ คารหาเวช. (2541). *นวัตกรรมการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเสริฐ สำเภารอด. (2552). *การพัฒนาชุดกิจกรรม เรื่องระบบนิเวศในโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเซนต์ดอมินิก*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปรียา ตรีศาสตร์. (2530). *การสร้างชุดการสอนวิชาภาษาไทย (ท402) เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยของรัฐ*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.

- ปาริชาติ ประเสริฐสังข์; และประสาธ เนืองเฉลิม. (2555, มกราคม-มีนาคม). การเรียนการสอนที่เน้นการบริการสังคม. วารสารวิชาการ. 15(1): 36-49.
- แผนยุทธศาสตร์จังหวัดสระแก้ว 4 ปี (2553-2556). สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2555, จาก http://www.sakaeo.go.th/strategy/plan_strategy.php
- พงศ์ศรัณย์ พรศรีเลิศ. (2555). งานวิจัยที่เกี่ยวกับ CSR และการตลาดเพื่อสังคมในไทย. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2555, จาก <http://phongzahrn.wordpress.com/2012/01/06/งานวิจัยที่เกี่ยวกับ-csr-แ/>
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2555, จาก <http://rirs3.royin.go.th/new-search/word-search-all-x.asp>
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2557, จาก http://media.wix.com/ugd/2cef27_c7c9894bd94e7b6e42e48f128de37069.pdf
- พิสิฐ เทพไกรวัล. (2554). การพัฒนารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. ปรินญาณพนธ์ ปร.ด. (การบริหารการศึกษา).
ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2557). หลักและพื้นฐานการอุดมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพบุลย์ สุทธาสภาพ, เสริมศรี ไชยสอน; และเพียร ไชยสอน. (2525).
- ภาวิธ ทองโรจน์. (2555). สถานสถาบันอุดมศึกษากับการพัฒนาอุดมศึกษา. สืบค้นเมื่อ 2 เมษายน 2557, จาก www.dusit.ac.th/course/standard/No-3.pdf
- มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2557). โครงการพัฒนาอดยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ: โครงการต้นแบบการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 6 เมษายน 2557, จาก http://www.maefahluang.org/index.php?option=com_flexicontent&view=items&cid=68&id=105&Itemid=92&lang=th
- ระพีพันธ์ โพธิ์ศรี. (2547). การสร้างและวิเคราะห์คุณภาพชุดการสอน. เอกสารประกอบการสอน. อุดรดิตถ์: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์. ถ่ายเอกสาร.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2554). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2554. สืบค้นเมื่อ 22 มกราคม 2556, จาก http://www.mua.go.th/users/bhes/front_home/Announcement/44.pdf
- ลาวัลย์ พลเกล้า. (2533). พฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2550). 4 ปีที่ผ่านมา 4 ปีข้างหน้า. กรุงเทพฯ: ศูนย์การพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สัมมนาสังคมเชิงพฤติกรรมศาสตร์ วป 884 เมื่อปี 2551. (2551). ความรับผิดชอบต่อสังคม (csr) พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในองค์กร. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2555, จาก <http://swhcu.net/km/mk-articles/social-scienc/112-csr-research.html>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2554). คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษากายใน สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- สำนักงานบริหารโครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน. (2553). โครงการบริการวิชาการแก่ชุมชน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รายงานประจำปี (2552-2553). กรุงเทพฯ: สันติศิริ การพิมพ์.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2554)
- สำนักพัฒนาคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2552). สืบค้นเมื่อ วันที่ 1 มกราคม 2557.
- สุดารัตน์ ไผ่พงสาวงค์. (2543). การพัฒนาชุดกิจกรรมคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบ CIPPA MODEL เรื่องเส้นขนานและความคล้าย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. ถ่ายเอกสาร.
- สุนิตย์ เชรชฐา. (2553). ก้าวแรกสู่ CSR การสร้างความแตกต่างที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สถาบัน กองทุนเพื่อพัฒนาตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- อนันตชัย ยूरประถม. (2549). CSR : Corporate Social Responsibility กับการพัฒนาการศึกษา ไทย. สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม 2555, จาก <http://www.gotoknow.org/blogs/posts/66965>
- อภิภา ปรัชญาพฤทธิ์. (2554). หลังสมัยใหม่และการอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: อินทภาษ.
- อำนาจ เย็นสบาย; และประภัสสร ยอดสง่า. (2554). ถอดบทเรียนกระบวนการขับเคลื่อนชุมชน โพร วิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สระแก้ว. กรุงเทพฯ: ไอเดีย สแควร์.
- เอกสารประกอบการสัมมนา. (2553). โครงการสัมมนาการบริการวิชาการแก่ชุมชนสู่ภารกิจเพื่อ สนับสนุนการปฏิรูปประเทศไทย พ.ศ. 2553 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วันที่ 9 กันยายน 2553.
- ฮาโรลด์ ซี. ไลออน. (2527). หนังสือคู่มือครูทางด้านจิตวิทยาเรื่องเรียนเพื่อสำนึกรู้สึกที่จะเรียน = *Learning to feel, feeling to learn : humanistic education for the whole man*. แปลโดย สาลี ทองธิว. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ.
- Good. C V. (1973). *Dictionary of Education*. New York: McGraw-Hill.
- Heather. Glan. (1977). A Working Definition of Individualized Instructional. in *Journal the Educational Leadership*. 8: 342-344.
- SCG. (2553). ด้วยหัวใจ ใคร ๆ ก็ทำได้. กทม.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างภาพประกอบการเข้าร่วมบริการวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม ด้วย It

ตัวอย่างภาพประกอบการเข้าร่วมบริการวิชาการด้านศิลปวัฒนธรรม ด้วย It

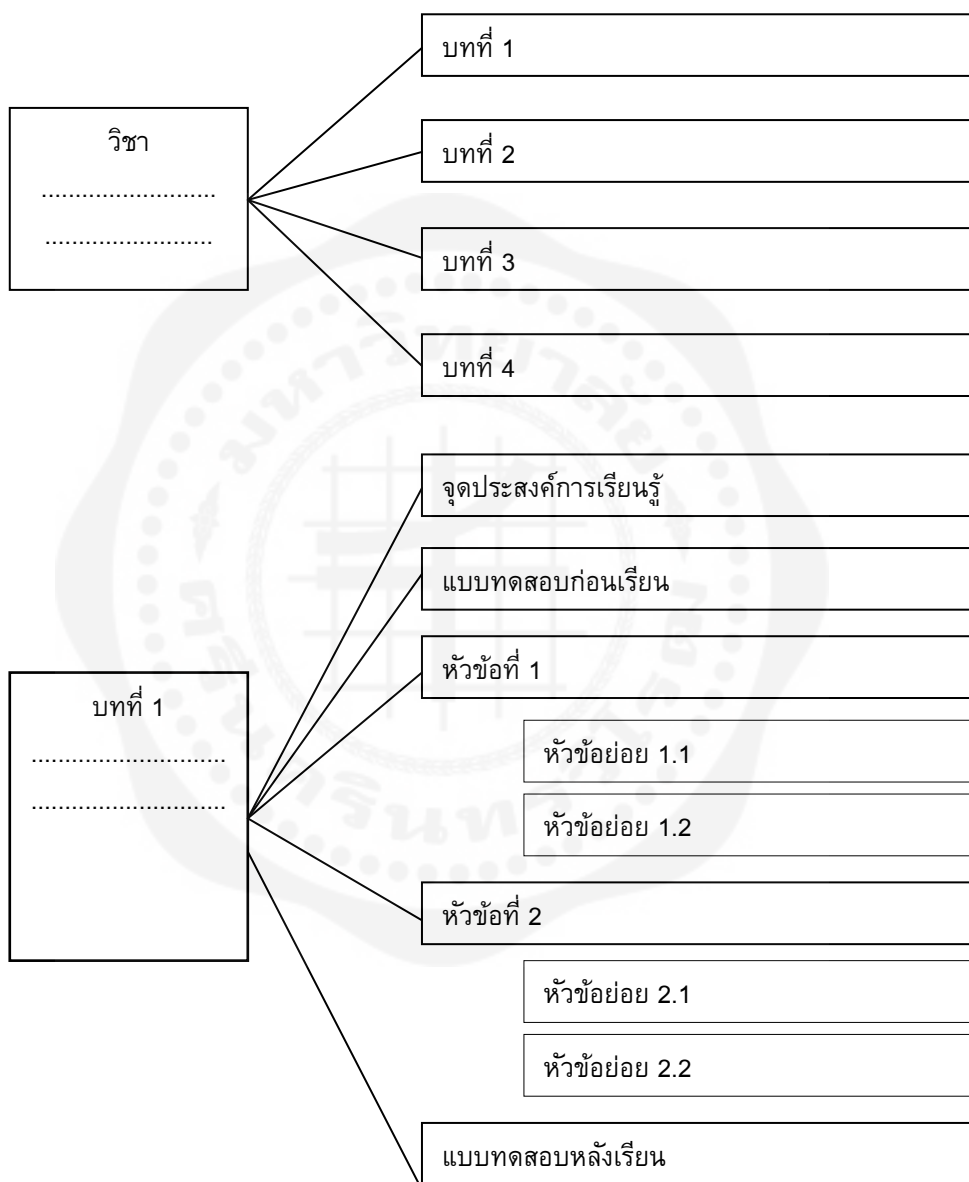

ภาคผนวก ข

กิจกรรมการเรียนรู้: การจัดลำดับข้อมูลเพื่อจัดทำสื่อสร้างสรรค์เพื่อการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนรู้: การจัดลำดับข้อมูลเพื่อจัดทำสื่อสร้างสรรค์เพื่อการเรียนการสอน

แผนภูมิหน่วยการเรียนรู้.....

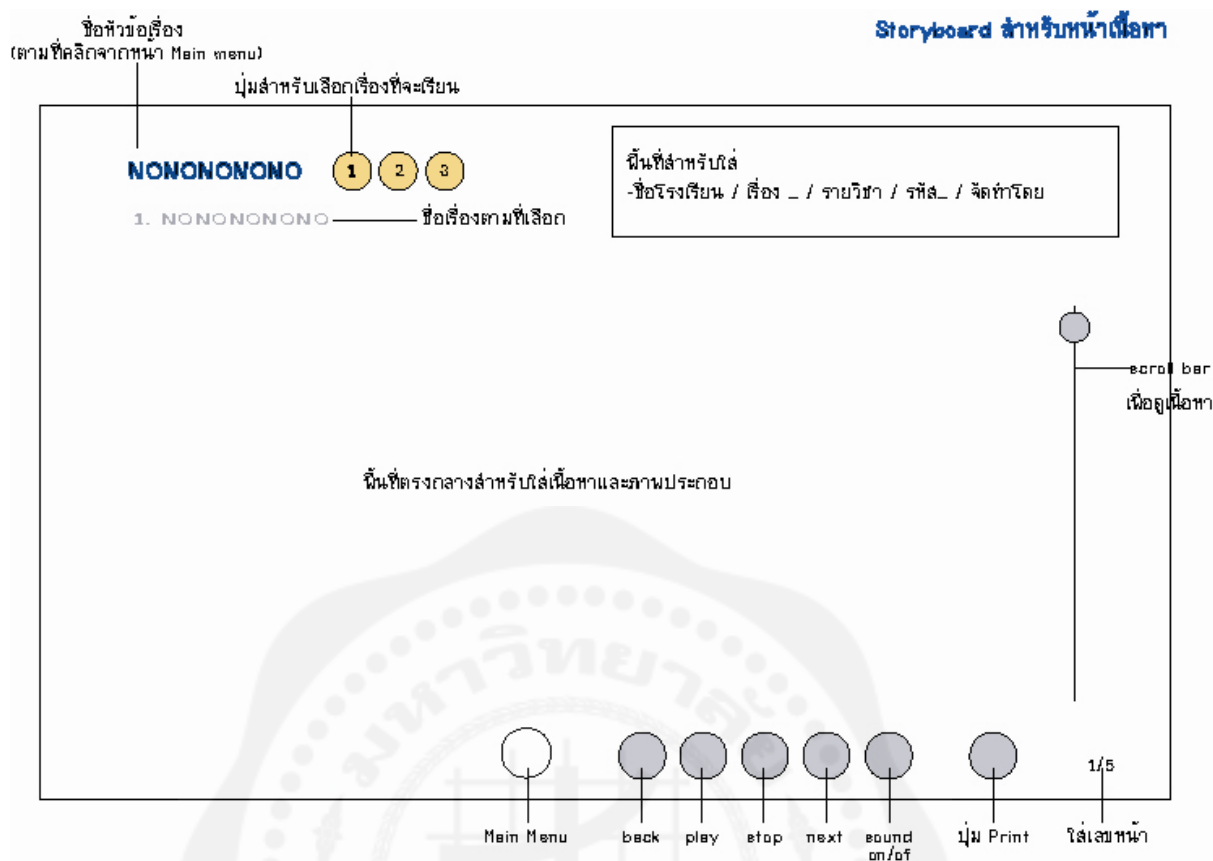

ส่วนประกอบต่าง ๆ ในหน้าจอ (Interface Layout)

ตัวอย่างการออกแบบสื่อการเรียนการสอน หน้าหลัก (Main Menu)

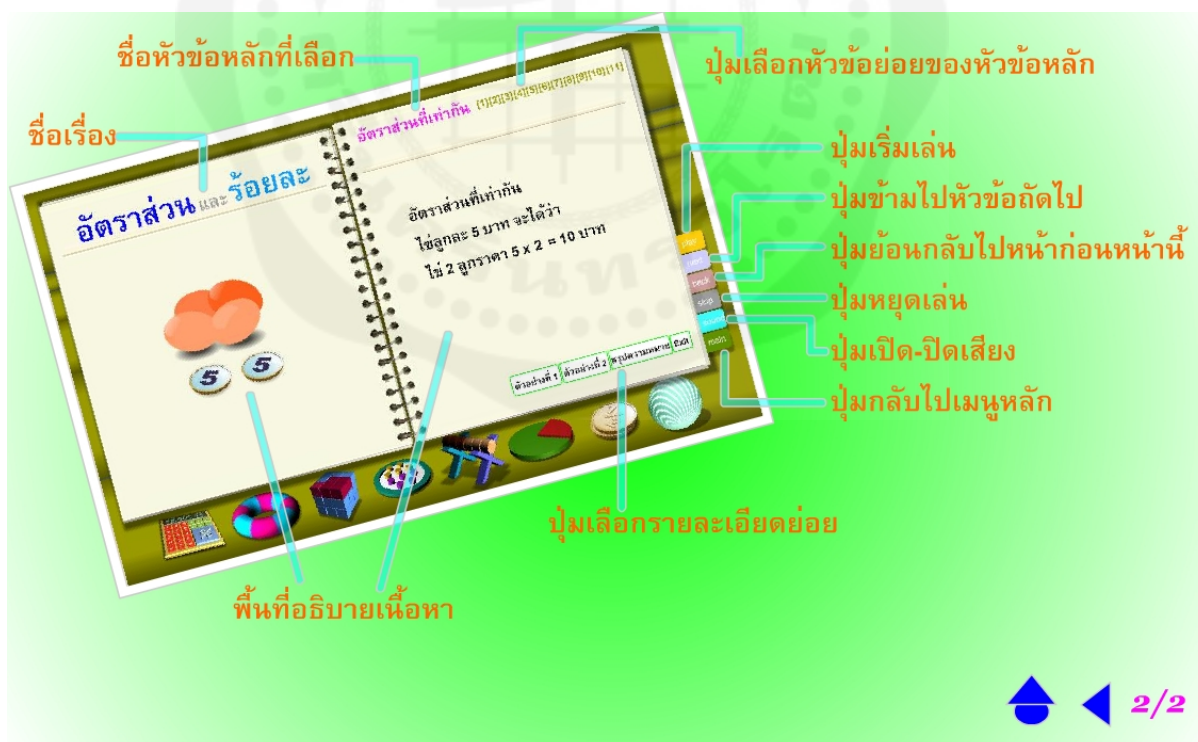
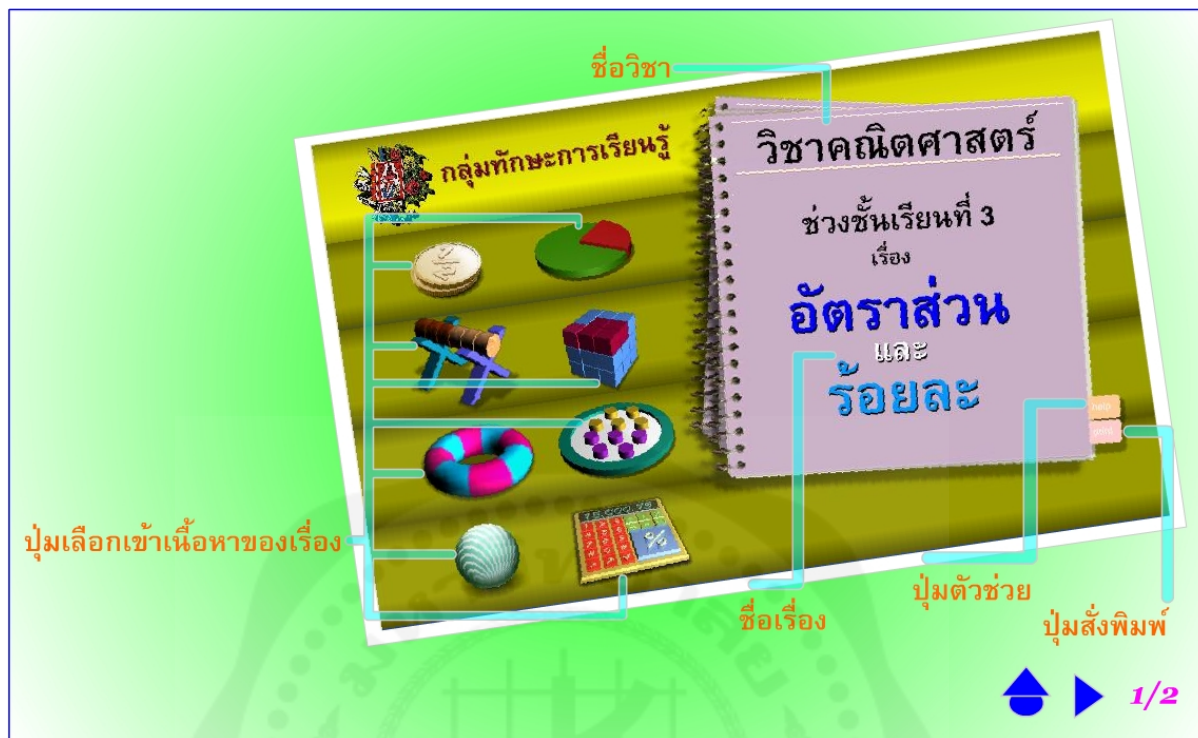

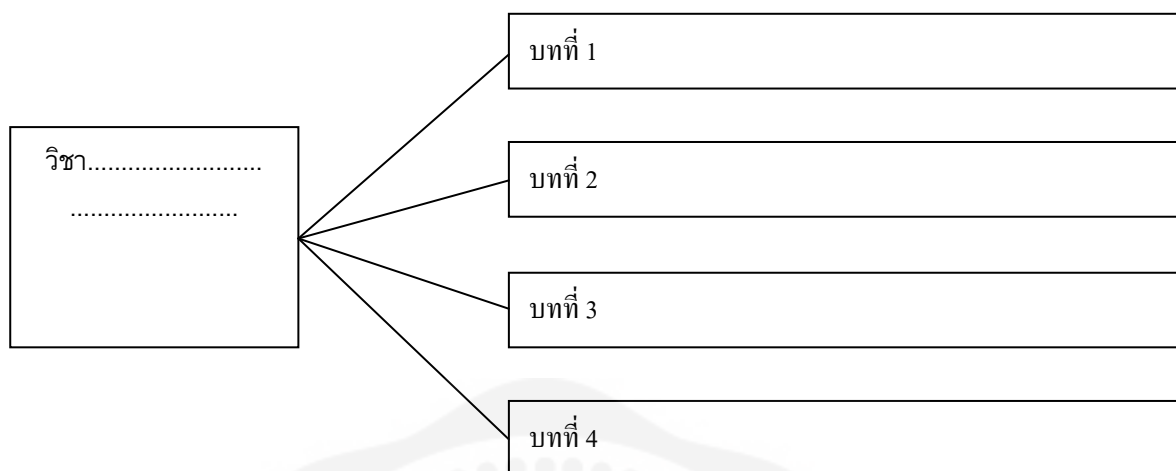
ตัวอย่างการออกแบบสื่อการเรียนการสอน หน้าเนื้อหา

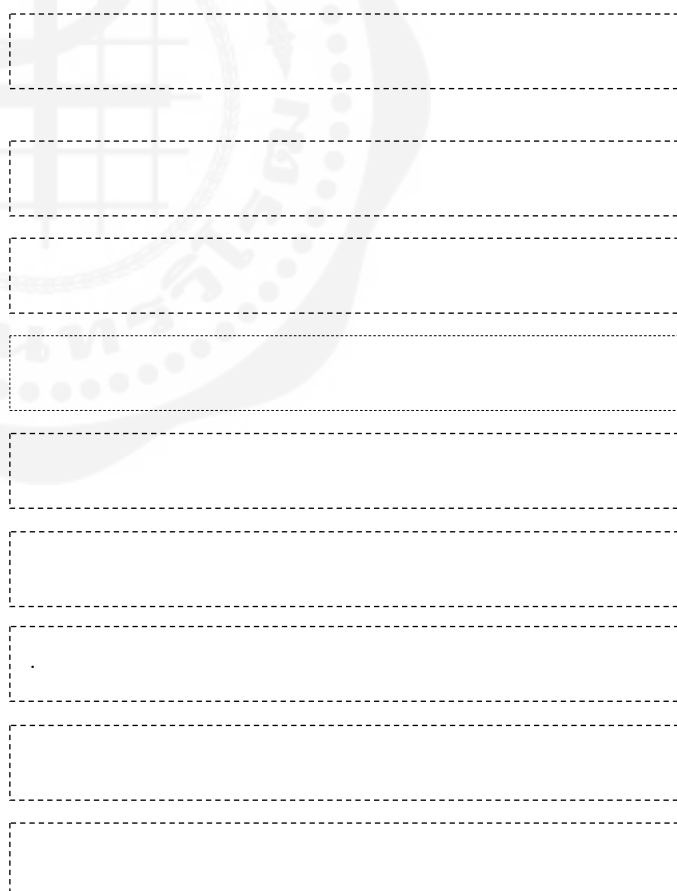
ตัวอย่างการออกแบบสื่อการเรียนการสอน

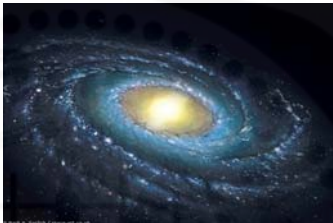
ตัวอย่างแบบฟอร์มการจัดลำดับข้อมูลเพื่อจัดทำสื่อการเรียนการสอน

บทที่ 1

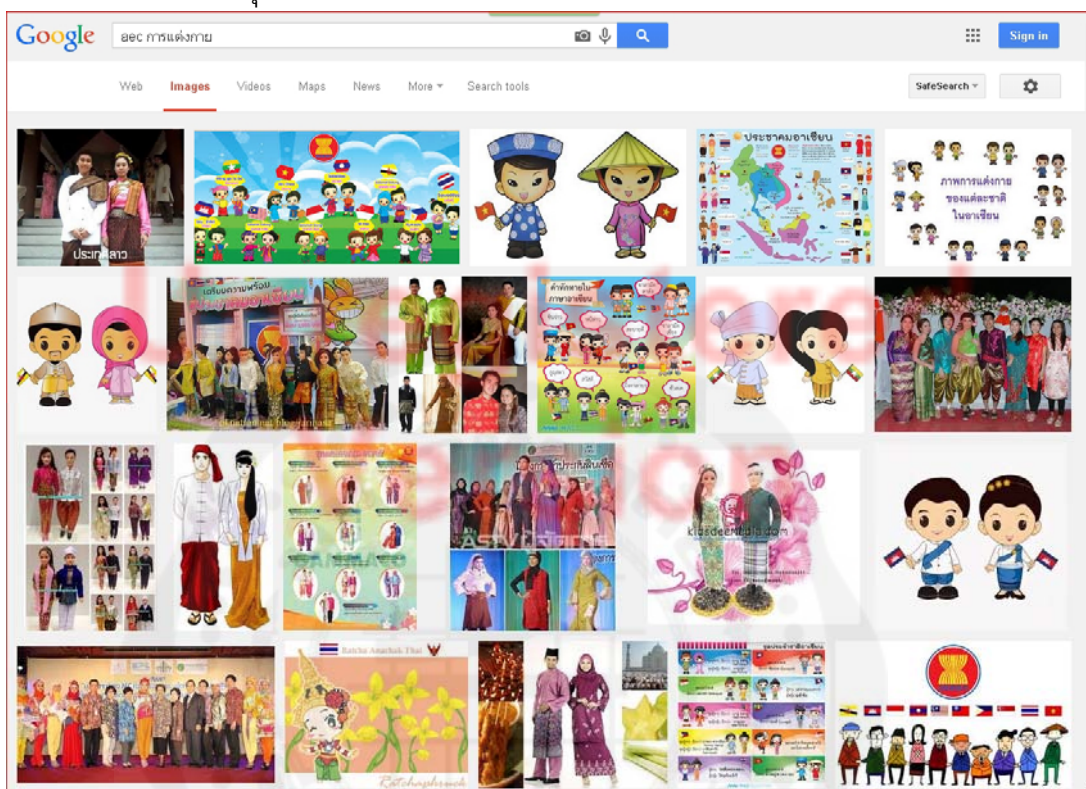

ตัวอย่างการทำสคริปต์ หรือสตอรี่บอร์ด เพื่อจัดทำสื่อการเรียนการสอน			
ลำดับที่	เนื้อหา (Text)	ภาพประกอบ (Picture)	เสียงบรรยาย (Sound)
1	T1 จุดประสงค์การเรียนรู้ - เข้าใจความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโลก - อธิบายการกำเนิดของโลกได้ - อธิบายการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ - ตระหนักถึงสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกต่อสิ่งมีชีวิต - บอกปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ - ทราบผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลก และบอกแนวทางป้องกัน และแก้ไขได้	P1 โลก 	S1 จุดประสงค์การเรียนรู้ - เข้าใจความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโลก - อธิบายการกำเนิดของโลกได้ - อธิบายการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ - ตระหนักถึงสภาวะการเปลี่ยนแปลงของโลกต่อสิ่งมีชีวิต - บอกปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ - ทราบผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลก และบอกแนวทางป้องกัน และแก้ไขได้
2	T2 การกำเนิดเอกภพ นักดาราศาสตร์คำนวณว่าเอกภพประกอบด้วยกาแล็กซี่ประมาณหนึ่งล้านล้านกาแล็กซี่ และแต่ละกาแล็กซี่มีดาวฤกษ์อย่างเช่นดวงอาทิตย์อยู่ประมาณ 1 ล้านล้านดวง	P2 	S2 การกำเนิดเอกภพ S3 นักดาราศาสตร์คำนวณว่าเอกภพประกอบด้วยกาแล็กซี่ประมาณหนึ่งล้านล้านกาแล็กซี่ และแต่ละกาแล็กซี่มีดาวฤกษ์อย่างเช่นดวงอาทิตย์อยู่ประมาณ 1 ล้านล้านดวง

3	T3 การกำเนิดสุริยจักรวาล ปี ค.ศ. 1755 คานท์ (Immanuel Kant) นักฟิสิกส์ชาวเยอรมัน และปี ค.ศ. 1796 ลาพลาส (Pierre Simon de Laplace) นักคณิตศาสตร์และดาราศาสตร์ชาวฝรั่งเศส ได้เสนอสมมติฐานว่า แท้เดิมระบบสุริยะเป็นกลุ่มก้อนก๊าซและฝุ่นขนาดมหึมา (nebular หมุนรอบ	P2 	S4 การกำเนิดสุริยจักรวาล S5 นักดาราศาสตร์คำนวณว่าเอกภพประกอบด้วยกาแล็กซีประมาณหนึ่งล้านล้านกาแล็กซี และแต่ละกาแล็กซีมีดาวฤกษ์อย่างเช่นดวงอาทิตย์อยู่ประมาณ 1 ล้านล้านดวง
---	---	--	---

วิธีการเลือกรูปเพื่อนำมาใช้ในการทำสื่อเพื่อการเรียนการสอน (นำมาใช้แล้วอย่าลืมอ้างอิงให้ถูกต้อง)

1. เมื่อค้นหาภาพได้ตามที่ต้องการแล้ว ห้ามคลิกเลือกภาพเพื่อบันทึก (save) จากหน้ากูเกิ้ลที่ค้นหาได้ เพราะจะได้ภาพที่มีคุณภาพน้อย

2. คลิกที่ View image จากนั้นบันทึก (save) จะได้ภาพตามขนาดที่ต้องการ (ให้สังเกตขนาดไฟล์ภาพที่ปรากฏด้วย)

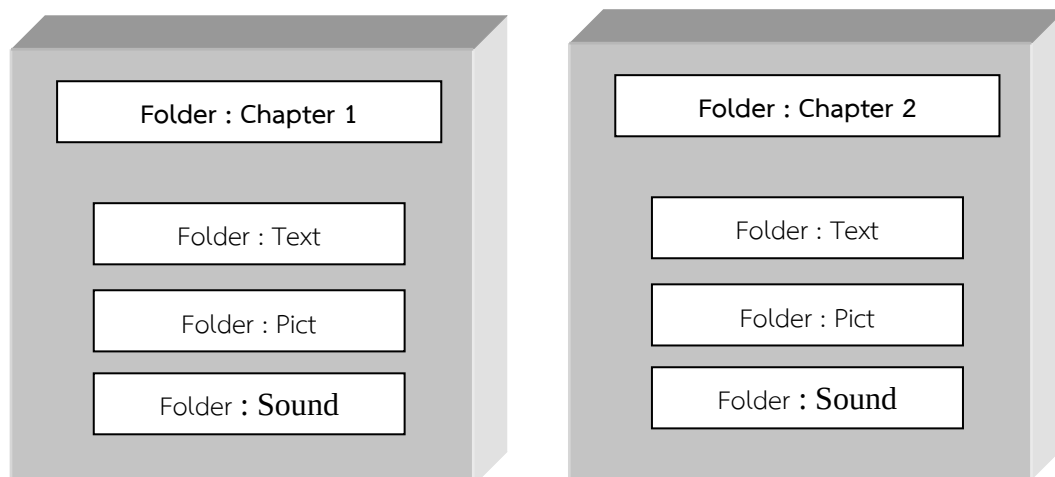
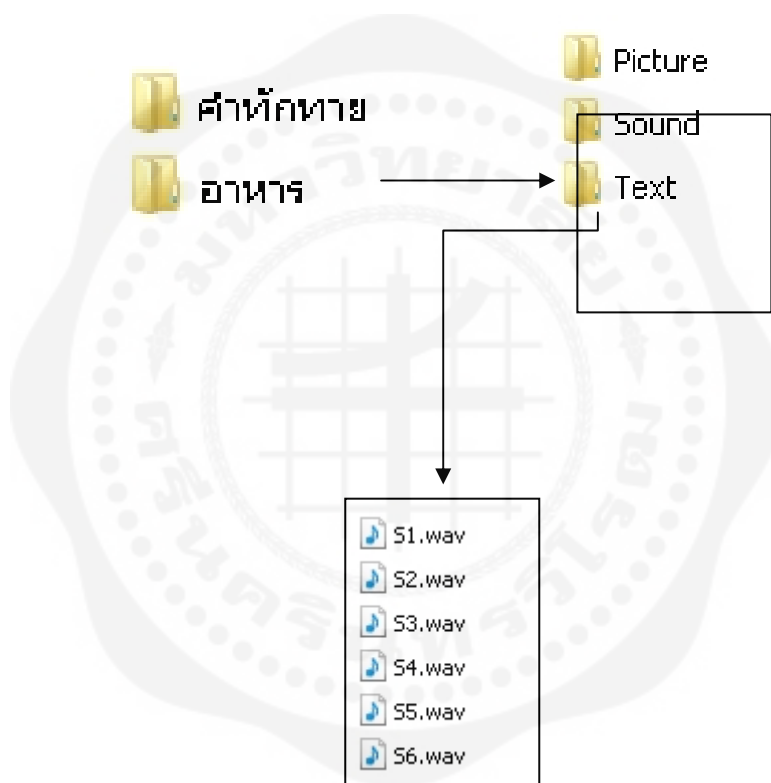
ภาพแสดงขนาดไฟล์เมื่อมีการบันทึกภาพอย่างถูกต้องตามข้อ 1 – 2

 vietnam.jpg	139 KB	JPG File	10-Feb-15 2:33 AM
 1.jpg	10 KB	JPG File	10-Feb-15 2:32 AM

ตัวอย่างการลงมือปฏิบัติอย่างเป็นระบบ
งานไม่หายด้วยการจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบในคอมพิวเตอร์

Folder : Subject.....

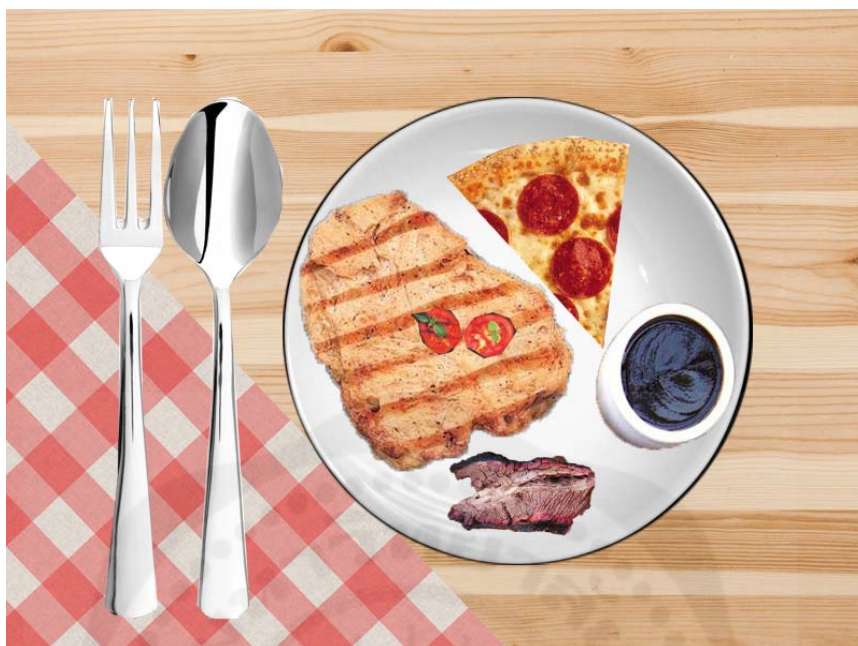
 วิชาความรู้เกี่ยวกับ AEC

ภาคผนวก ค

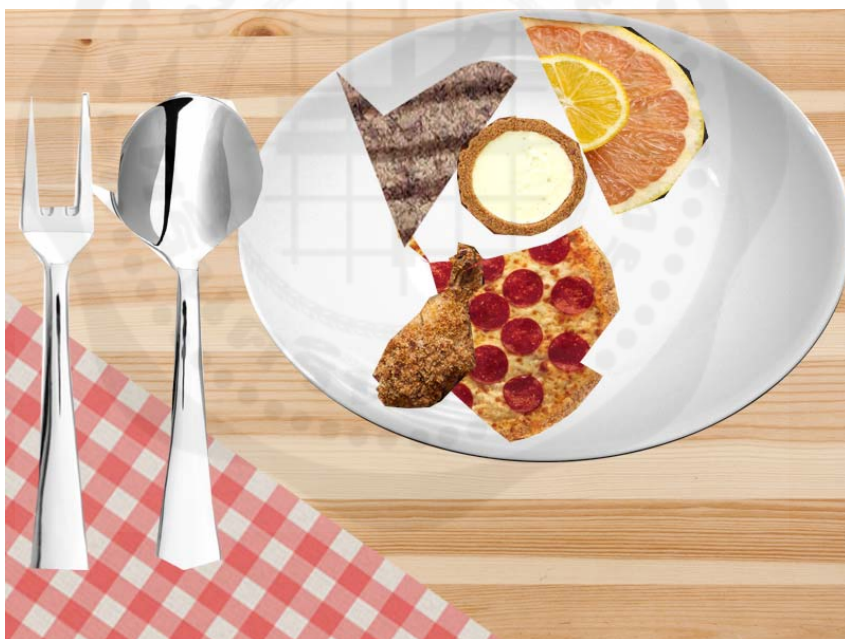
ตัวอย่างผลงานการสร้างสรรค์สื่อด้วยการใช้โปรแกรม Photoshop (การ Die-cut ภาพ)

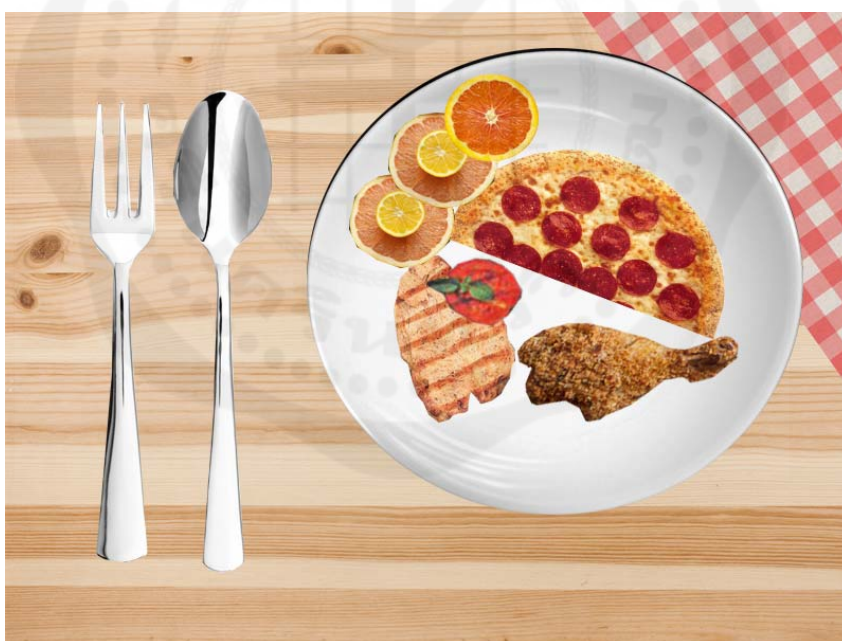
ตัวอย่างผลงานการสร้างสรรค์สื่อด้วยการใช้โปรแกรม Photoshop (การ Die-cut ภาพ)

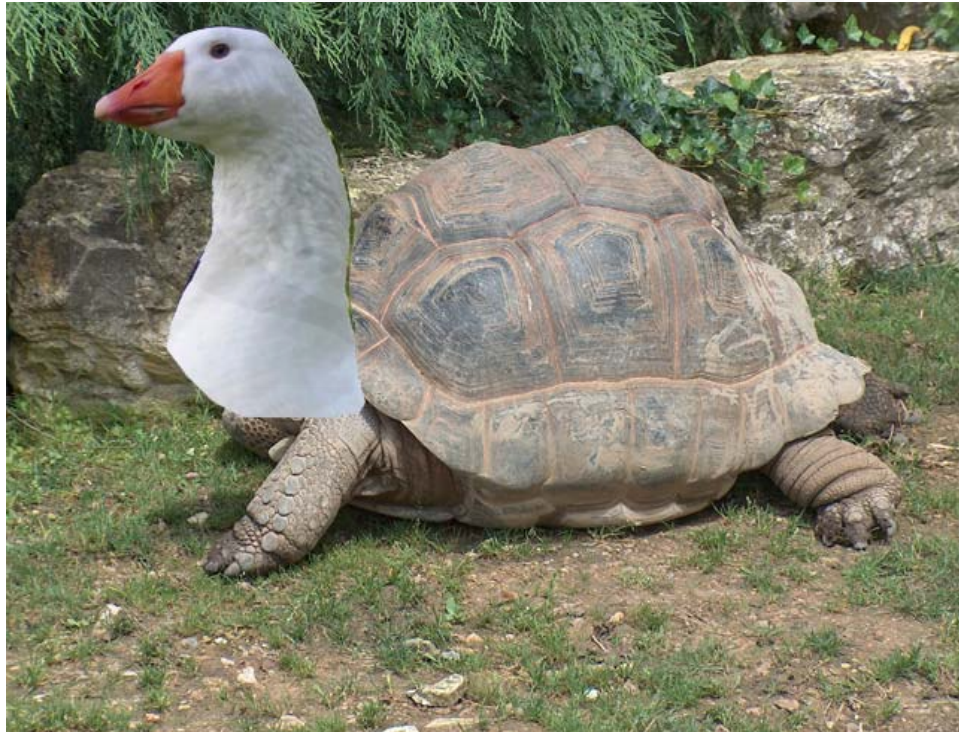

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างผลงานการสร้างสรรค์สื่อด้วยการใช้โปรแกรม Photoshop :
การนำภาพสัตว์สองประเภทมารวมกัน

ตัวอย่างผลงานการสร้างสรรค์สื่อด้วยการใช้โปรแกรม **Photoshop** :
การนำภาพสัตว์สองประเภทมารวมกัน

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวเสาวลักษณ์ พันธบุตร
วันเดือนปีเกิด	20 ตุลาคม 2510
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	46/199 ถนนท่าข้าม แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพ 10150
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ประจำ วิชาเอกการออกแบบสื่อปฏิสัมพันธ์และมัลติมีเดีย (Interactive and Multimedia Design)
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	วิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2534	ศิลปศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 2 วิชาเอกศิลปะ วิชาโทผลิตหนังสือ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2548	ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกทัศนศิลป์ : ศิลปะสมัยใหม่ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2559	ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ